Никита Сергеевич ХРУШЧЕВ Тошкентда

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

7-йил чиқиши
№ 30 (1550)
11 ФЕВРАЛЬ
ПАЙШАНБА
1960 ЙИЛ
БАҲОСИ 30 ТИЙИН.

Ўзбекистон меҳнаткашлари Никита Сергеевич ХРУШЧЕВНИ беҳад қувонч билан кутиб олдилар.

Никита Сергеевич ХРУШЧЕВ Ўзбекистон Компартиясининг XV съезди ишида қатнашди ва нутқ сўзлади.

Ўзбекистон Компартияси XV съездининг президиуми. Минбарда — КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари ва СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. ХРУШЧЕВ.

И. Душкин ва Б. Фомичев фотоси. (ЎзТАГ фотохроникаси).

Ўзбекистон меҳнаткашлари Н. С. ХРУШЧЕВни самимий кутиб олдилар

10 февраль куни республика меҳнаткашлари учун ғоят шодиёна кун бўлди. Ўзбекистон Компартиясининг XV съезди ўз ишини бошлаган чоқда, Никита Сергеевич Хрушчев Индонезияга бориш йўлида республика пойтахти Тошкентда тўхтаб ўтади деган қувончли хабар бутун шаҳарга тарқалди.

Республика пойтахтининг минг-минглаб меҳнаткашлари жонажон Коммунистик партияга ва унинг жанговар штаби — содиқ ленинчи Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги Марказий Комитетига чексиз муҳаббат ва садоқат туйғуларини изҳор қилмоқ учун кўчаларга чиқди.

Аэровокзал биноси чиройли қилиб безатилган. Унинг пештоғига КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзоларининг катта портретлари қўйилган. ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССРнинг давлат байроқлари баланд кўтарилган.

Тушдан кейин Ўзбекистон Компартияси XV съездининг делегатлари, шаҳардаги саноат корхоналари, муассасалари ва ўқув юртлари коллективларининг, республика шаҳар ва қишлоқларининг жуда кўп вакиллари аэропортга тўпланди.

Кутиб олувчилар орасида М. А. Абдураззоқов, О. А. Алимов, Г. А. Габриельянц, Р. Ғ. Ғуломов, Т. Қамбаров, Ё.С. Насриддинова, З. Р. Раҳимбобоева, Ш. Р. Рашидов, Ф. Е. Титов, А. Н. Рудин, Тожикистон ССР Министрлар Советининг раиси Н. Додхудоев, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари ва ташқи ишлар министри С. О. Азимов, Тожикистон ССР Ленинобод область партия комитетининг биринчи секретари Х. Иброҳимов, СССР Олий Совети ва Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари, республика министрлари, матбуот вакиллари бор эди.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев тушган ҳаво лайнери «ИЛ-18» белгиланган вақтда аэродром устида пайдо бўлади. Бир неча минут ўтиши билан самолёт аэровокзал биносига томон бурилади. Никита Сергеевич Хрушчев самолётдан чиққач, тўпланганларни қўл силкиб табриклайди. Гулдурос қарсаклар бошланади. Пионерлар азиз меҳмонга ва унинг ҳамроҳларига гулдасталар тақдим этадилар.

Никита Сергеевич Хрушчев республиканинг раҳбар партия ва совет ходимлари билан дўстона саломлашиб кўришади.

Никита Сергеевич аэровокзал биноси олдида тўпланган меҳнаткашларнинг вакиллари томон йўл олади. У, Ўзбекистон меҳнаткашларини ва тожик халқининг аэродромда ҳозир бўлган вакилларини самимий табриклайди.

Никита Сергеевич Хрушчев Ўзбекистон меҳнаткашларининг етти йилликнинг биринчи йилида катта муваффақиятларга эришганликларини таъкидлайди ва саноат ҳамда қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда, пахта етиштиришни кўпайтиришда уларнинг янада катта муваффақиятларга эришувларини тилайди. Энг муҳими шуки, — дейди ўртоқ Н. С. Хрушчев, — кўклам дала ишларига жуда яхши тайёргарлик кўриш, квадрат-уялаб экиш усулини янада кенг жорий қилиш ва кетмонни хеч қайрилиб қарамайдиган қилиб улоқтириб ташлаш, пахта териш машиналарини яхши ўзлаштириш ва бу билан пахта теримида қўл меҳнатини суриб чиқариш керак. Ҳозирги вақтда техника етарликдир. Бутун гап зўр ғайрат билан ишлаб, бу техникадан моҳирлик билан фойдаланишда қолган.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев Ўзбекистон Компартияси XV съездининг кутиб олишда ҳозир бўлган делегатларига мурожаат қилиб, уларни табриклайди, коммунистлар ва комсомоллар, бутун ўзбек халқи КПСС XXI съезди томонидан қўйилган масъулиятли вазифаларни шараф билан бажарадилар, етти йилликнинг улугвор планларини муваффақиятли амалга оширадилар, деб ишонч билдирди.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев ҳаммага сиҳат-саломатлик ва меҳнатда янги муваффақиятлар тилади.

Меҳнаткашларнинг аэродромда ҳозир бўлган жуда кўп вакиллари Никита Сергеевич Хрушчевнинг сўзини гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

Никита Сергеевич Хрушчев Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов билан бирга очиқ машинага чиқади ва шаҳар томон йўл олади. Бутун йўл давомида минг-минглаб кишилар уни қизғин табриклаб кутиб оладилар. Табрик хитоблари, қарсак садолари янграйди. Тошкент меҳнаткашлари чин қалбларидан Никита Сергеевичга сиҳат-саломатлик ва узоқ умр тилайдилар, унинг сиймосида жона-жон партияни табриклайдилар. (ЎзТАГ).

Н. С. ХРУШЧЕВ Москвадан жўнаб кетди

СССР Министрлар Совети Раиси Н. С. Хрушчев Индонезия Республикаси президенти ва бош министри Сукарнонинг таклифига биноан, 10 февраль эрта билан «ИЛ-18» самолётида Москвадан Индонезияга жўнаб кетди.

Внуково аэродромида ўртоқ Н. С. Хрушчевни Партия ва Ҳукумат раҳбарлари, Москва меҳнаткашларининг жуда кўп вакиллари, чет эл дипломатия ваколатхоналарининг бошлиқлари, совет ва чет эл мухбирлари узатиб қолдилар.

Аэродромда тўпланган кишилар ўртоқ Н.С. Хрушчевни ва унинг ҳамроҳларини оқ йўл тилаб, самимий узатиб қолдилар. (ТАСС).

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XV СЪЕЗДИ

Кеча Тошкентда Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XV съезди ўз ишини бошлади.

Ўзбекистон Коммунистик партиясининг бундан олдинги навбатдаги съездидан кейин тўрт йил ўтди. Булар буюк ишлар амалга оширилган, республика коммунистлари ва барча меҳнаткашлари партия XX ва XXI съездларининг, КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорларини, Совет мамлакатининг порлоқ коммунистик келажак сари жадаллик билан бориш йўлларини белгилаб берган бу қарорларни амалга ошириш учун фидокорона кураш олиб борган йиллар бўлди.

Барча қардош иттифоқчи республикаларнинг меҳнаткашлари каби Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳам экономика ва маданиятни ривожлантиришда буюк муваффақиятларга эришдилар ҳамда янги куч ва ижодий ғайрат билан тўлиб тошган ҳолда улуғ етти йилликнинг иккинчи йилига қадам қўйдилар.

... Эрталаб соат ўн Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидов** Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XV съездини очиқ деб эълон қилади.

Тошкент, Самарқанд ва Фарғона областларининг делегатлари номидан сўзга чиққан Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари **Р. Ғ. Ғуломовнинг** таклифига мувофиқ, съезд президиум сайлайди.

Съезд президиуми

Абдуллаева С.	Иброҳимов С.	Парамошкин И. М.
Абдуллаев З. А.	Иголкина Г. А.	Пирматов У.
Абдураззоқов М.	Имомова Х.	Ражабова С.
Абдуллаев Ҳ. М.	Эрматов Х.	Рашидов Ш. Р.
Азимов С.	Эшонтўраева С.	Раҳимбобоева З.
Азимов А.	Қодиров А. М.	Раҳмонов М.
Алиқулов Х.	Камолов К.	Ризаев А.
Алимов О.	Қамбаров Т.	Рудин А. Н.
Омонова Б. Ф.	Каримов Н.	Солиев Ш.
Аҳмадалиева Э.	Қаюмов П.	Соиббоев Х.
Балимонов Ж.	Каримова Т. Р.	Санақулов З.
Бизов А. П.	Ким Пен Хва	Султонхўжаев А.
Билбас В. А.	Ковалёва М. А.	Тоиров А.
Бродова А. И.	Қурбонов Р. К.	Титов Ф. Е.
Габриельянц Г. А.	Маърупов Х. А.	Тўраев А.
Ғаниев Х.	Мальцев Е. Е.	Турсунқулов Ҳ.
Ғуломов Р.	Мартинов П. В.	Умарова С.
Деҳқонов М.	Маҳмудов А.	Умурзоқов М.
Жалолов М.	Маҳмудов Н.	Уқубоев К.
Жўраев А.	Муртазоев Қ.	Федюнинский И. И.
Дўсова А.	Набиев И.	Ҳайдаров А.
Зокиров Қ. З.	Насриддинова Ё. С.	Ҳакимов О.
Здоров П. А.	Нуъмонов К.	Хоназаров Ж.
Зиёдуллаев С.	(Яшин)	Шарипов К.
Иброҳимов Қ. Р.	Нуриддинов С.	Юнусов Ғ.
Иброҳимов М.	Объедков Г. К.	
Сахибоев Р.	Ҳакимов А. Х.	Йўлдошев М. Ю.
Стрельцов И. В.	Черник С. С.	Йўлдошев З. С.
Султонов Ғ.	Шарков М. А.	Юнусов Х. Ю.

Фахрий президиум состави ҳақида таклиф учун Фарғона область партия комитетининг биринчи секретари **Т. Қамбаровга** сўз берилади. Съезд Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг атоқли ленинчи Никита Сергеевич Хрушчев бошлиқ ленинчи Марказий Комитети Президиумини фахрий президиумга якдиллик билан сайлади. Ҳамма ўрнидан туради, залда гулдурос овация узоқ давом этади.

Сўнгра, съезд секретариат сайлайди. Бу масала юзасидан Қорақалпоғистон АССР. Тошкент ва Сурхондарё областларининг делегациялари номидан Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари **Н. Маҳмудов** таклиф киритади.

Съезд секретариати

Абдуллаев У.	Қаландаров Н. Х.	Рўзметов Қ.
Акрамов А.	Каймаков П. В.	Сапаров У.
Охунжонов Б. А.	Мавлонов И.	Сапожникова А. М.
Ашуров И.	Мирқосимов М. Ш.	Хўжаев Ж.
Буреев А. П.	Мусахонова Х. Р.	Худойбердиев Н. Ж.
Жалилов Т. А.	Набиев М.	Шиликовский П. С.
Илҳомова Ж.	Нишонов Р.	Ёқубов Н.

Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари **А. Маҳмудовнинг** таклифига мувофиқ редакцион комиссия сайланади.

Редакцион комиссия

Акрамов И. А.	Муродхўжаев В. М.	Олейников Г. М.
Жалилов Х. М.	Нажимов Ғ.	Раҳимов И. А.
Коржавин Б. Д.	Намозов Ж.	Соқиев О.
Қурбонов М. Ю.	Нурматов А.	Соатов Р.

Андижон ва Бухоро областларининг делегатлари номидан сўзга чиққан Андижон область партия комитетининг биринчи секретари **Р. Қ. Қурбоновнинг** таклифига биноан Мандат комиссияси сайланди.

Мандат комиссияси

Авазматов К.	Камолов С.	Содиқов Т.
Антонов В. Ф.	Каримов К.	Содиқова В. С.
Бабков И. В.	Муродов Н. М.	Саркисов А. А.
Бозоров И. Б.	Муҳамедов С.	Саримсоқов А.
Бурмистров И. П.	Нусратов С. Н.	Скоробогатов Г. И.
Веселов С. М.	Пономарев А. С.	Толипов М. А.
Завьялов А. З.	Прасс Ф. М.	Ҳақбердиев М.
Қабулов А.	Рўзметова Г.	Хўжаев А.
Қодиров Э.	Савин И. М.	Йўлдошева М. Ю.

Сўнгра съезднинг кун тартиби тасдиқланади.

Съезднинг кўн тартиби

1. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ҳисоботи. Докладчи Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидов.**

2. Ўзбекистон Компартияси Ревизия комиссиясининг ҳисоботи. Докладчи Ўзбекистон Компартияси Ревизия комиссияси раисининг ўринбосари **И. М. Парамошкин.**

3. Ўзбекистон Компартияси марказий органларини:

а) Ўзбекистон КП Марказий Комитетини;

б) Ўзбекистон КП Ревизия комиссиясини сайлаш.

• • •

Съезд ўз ишининг регламентини тасдиқлайди.

Раислик қилувчи — Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг иккинчи секретари Ф. Е. Титов Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ҳисобот доклади учун Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидовга** сўз беради.

Сўнгра, Ўзбекистон Коммунистик партияси Ревизия комиссияси раисининг ўринбосари **И. М. Парамошкин** Ревизия комиссиясининг ҳисобот докладини қилди.

Ҳисобот докладлари юзасидан музокаралар бошланди. Эрталабки мажлисда Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари **Р. Ғ. Ғуломов** ва Фарғона шаҳридаги 8-қурилиш трестининг бошқарувчиси **В. А. Пономарев** сўзга чиқдилар.

Съезд Арманистон Коммунистик партиясининг 10 февралда очилган XXI съезди номига табрик телеграммаси қабул қилди.

Мажлисда Тожикистон Компартияси Марказий Комитетидан, саноат корхоналари, қурилишлар ва колхозларнинг коллективларидан Ўзбекистон Компартияси XV съезди номига келган табрикномалар ўқиб эшиттирилди.

• • •

Ўзбекистон Компартияси XV съездининг кечки мажлиси ажойиб воқеа билан нишонланди.

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари СССР Министрлар Советининг Раиси Никита Сергеевич Хрушчев съезд президиумига чиқади.

Делегатлар ва меҳмонлар бирдан ўринларидан турадилар. Залда гулдурос овация узоқ давом этади. «Жонажон Коммунистик партиямизга — ура!» деган хитоблар эшитилади.

Бу — Ўзбекистон партия ташкилотининг монолит бирлигини ва содиқ ленинчи, сиёсий ҳамда хўжалик раҳбарлигининг атоқли устаси Никита Сергеевич Хрушчев бошлиқ КПСС Марказий Комитети теварагига жипслашганлигини кўрсатувчи ёркин намойиш бўлди.

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг съездда ҳозир бўлиши ва съезд ишида қатнашуви — КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг барча иттифоқчи республикалар каби Ўзбекистон экономикаси ва маданиятини яшнатишга доимий эътибор бераётганликларини ҳамда оталарча ғамхўрлик қилаётганликларини исботловчи янги ажойиб далилдир.

Ш. Р. Рашидов кечки мажлисни очиб, бундай деди:

— Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, ССР Иттифоқи Министрлар Советининг Раиси, ўзбек халқининг буюк дўсти Никита Сергеевич Хрушчевнинг республикамизга келиши ғоят қувончли воқеа. Ўзбекистон партия ташкилоти ва барча меҳнаткашлари учун катта байрамдир.

Тинчлик учун, халқ бахт-саодати учун, коммунизм учун атоқли курашчи Никита Сергеевич Хрушчевнинг номи биз учун беҳад қимматли ва азиздир, халқимиз уни чин қалбидан севади ва ҳурмат қилади.

Атоқли ленинчи азиз Никита Сергеевичга сиҳат-саломатлик ва Ҳиндистон, Индонезия, Бирма ҳамда Афғонистонга қиладиган сафарида оқ йўл тилаймиз. Ўртоқ Хрушчев бу мамлакатларга олижаноб дўстлик миссияси, тинчлик миссияси билан боради.

Яшасин Совет Иттифоқи Коммунистик партиямизнинг доно ленинчи Марказий Комитети ва Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги жонажон Совет ҳукумати!

Залда гулдурос қарсаклар яна янграйди. Ҳамма ўрнидан туриб азиз меҳмонни самимий табриклайди.

Съезд Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ҳисобот докладини ва Ревизия комиссиясининг докладини муҳокама қилишни давом эттиради.

Самарқанд область, Самарқанд районидаги 1-совхознинг чўчқа боқувчиси **Ж. Султонов,** Ўрта Осиё машина-синаш станцияси комплекс бригадасининг бошлиғи **В. Тюпко,** Андижон область партия комитетининг биринчи секретари **Р. Қурбонов,** «Ташсельмаш» заводи запас қисмлар цехининг бригада бошлиғи **В. В. Дементьева** сўзга чиқадилар.

Сўзга чиққан ўртоқлар Ўзбекистондаги барча меҳнаткашларнинг фикр ва туйғуларини изҳор қилиб, азиз Никита Сергеевич Хрушчевга Ҳиндистон, Индонезия, Бирма ва Афғонистонга яхши ният билан қилаётган сафарида оқ йўл ва катта муваффақиятларга эришувни чин кўнгилдан тилайдилар.

Делегатлар саноат корхоналари, колхоз ва совхозларнинг коллективлари етти йилликнинг биринчи йилида эришган катта муваффақиятлар тўғрисида, 1960 йилда олинган юксак мажбуриятлар ҳақида сўзлайдилар.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўртоқ **Н. С. Хрушчев** Ўзбекистон Коммунистик партияси XV съезди делегатларини самимий табриклади. Ўртоқ Хрушчев Ўзбекистон коммунистларини ва республиканинг барча меҳнаткашларини буюк муваффақиятлар билан табриклади ҳамда уларнинг коммунизм тантанаси йўлида хўжалик ва маданий қурилишда янгидан-янги ғалабаларга эришувларини тилади.

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг сўзи зўр эътибор билан тингланди ва бир неча марта давомли қарсаклар билан бўлиниб турди.

Ш. Р. Рашидов кечки мажлисни ёпар экан, Никита Сергеевич Хрушчевга унинг съезд ишида қатнашганлиги учун, берган маслаҳатлари учун съезд номидан самимий ташаккур изҳор қилади.

— Қадрдон Никита Сергеевич, — деди Ш. Р. Рашидов,— Сизни ишонтириб айтишга ижозат берингки, Совет Ўзбекистонининг меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети раҳбарлигида ўз социалистик мажбуриятларини шараф билан бажарадилар ва мамлакатимизда коммунистик жамият қуришдан иборат умумхалқ ишига муносиб ҳиссаларини қўшадилар.

• • •

Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XV съезди 11 февралда ўз ишини давом эттиради. (ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XV СЪЕЗДИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ҲИСОБОТИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ доклади

Ўртоқлар! Ҳисобот даври партиямизнинг тарихида, унинг коммунистик жамият қуриш йўлидаги кураши тарихида энг муҳим даврларнинг бири бўлди. Бу даврда кўп миллатли қудратли социалистик Ватанимизнинг экономикаси ва маданияти янада мавж уриб ўсди.

Коммунистик партия улуғ Ленин таълимотига таяниб, марксизм-ленинизмни янги тарихий шароитларга татбиқан ижодий ривожлантириб, коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш соҳасида жуда катта иқтисодий, сиёсий ва идеологик тадбирларни муваффақиятли суратда амалга оширмоқда. Партиянинг XX, XXI съездлари ва КПСС Марказий Комитетининг Пленумлари ана шу буюк ишда жаҳоншумул тарихий аҳамиятга эга бўлди.

Партия билан халқнинг қудратли бирлиги, ишчилар синфи билан колхозчи деҳқонларнинг иттифоқи, Совет Иттифоқи халқларининг қардошларча дўстлиги янада кўпроқ мустаҳкамланди. Меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги тобора яхшиланмоқда, уларнинг маданий ва ғоявий-сиёсий савияси юксалмоқда. Кенг халқ оммасининг ижодий активлиги, ташаббуси ва ғайрати бениҳоя ўсди.

Жаҳон миқёсида кучлар нисбати тубдан ўзгарди. СССРда социализм узил-кесил ва тўла-тўкис ғалаба қилди. Жаҳон социалистик системаси тобора мустаҳкамланмоқда. Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг, бутун социалистик лагернинг актив ва изчил ленинча тинчликсевар ташқи сиёсати халқаро кескинликни юмшатишга ва ер юзида мустаҳкам тинчлик учун курашни кучайтиришга олиб келмоқда. Турли социал-иқтисодий системалардаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши идеяси ер юзида тобора кўпроқ кишиларнинг қалбини эгалламоқда.

Никита Сергеевич Хрушчевнинг Америка Қўшма Штатларига қилган сафари, унинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотида сўзлаган нутқи ва давлатларнинг ёппасига ҳамда батамом қуролсизланиши юзасидан Совет ҳукумати номидан тақдим этган кенг плани халқаро кескинликни юмшатиш учун жуда катта тарихий аҳамиятга эга бўлди. Барча қитъаларнинг халқлари бу таклифни қизғин маъқулладилар ва қўллаб-қувватладилар. Бу таклиф миллионларча кишиларнинг қалбида олижаноб тинчлик ишининг тантана қилишига умид ва ишончни оширди.

ССР Иттифоқи Олий Советининг тўртинчи сессиясида мамлакат Қуролли Кучларини яна анча қисқартиш тўғрисида қабул қилинган Қонун Ватанимизнинг тинчлик ишига қўшган тағин бир жуда катта ҳиссаси бўлди. Совет мамлакати ўз Қуролли Кучларини 1.200 минг киши миқдорида қисқартиш билан тинчлик тўғрисида, инсониятнинг бахт-саодати тўғрисида жуда катта ғамхўрлик қилаётганлигини яна бир марта яққол кўрсатмоқда.

Ер юзидаги оддий кишилар, келажак авлод тинчлик ва умумий ҳавфсизлик йўлида мардона кураш олиб бораётганликлари учун халқимиздан, шонли Коммунистик партиямиздан ва унинг Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги ленинчи Марказий Комитетидан абадий миннатдор бўладилар. **(Қарсаклар).**

Бизнинг партиямиз Маркс—Энгельс—Лениннинг буюк интернационал таълимотига амал қилиб, ҳар қандай ниқобдаги ревизионистларга қарши, маркча-ленинча назариянинг поклиги учун актив курашиб келди ва курашмоқда. Жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракати ҳар қачонгидан кўра кўпроқ мустаҳкамланди. Бу ҳаракат тобора янгидан-янги ғалабаларга эришмоқда. Коммунистлар-ленинчилар бутун прогрессив инсониятнинг ақл-идроки ва виждонини, иззат-ҳурмати ва шон-шарафини ёркин ифода этмоқдалар.

Ўртоқлар! Мамлакатимизнинг коммунизм қурилиши кенг авж олдирилган даврга қадам қўйганлигидан далолат берган КПСС XXI съезди ҳозирги замоннинг энг буюк воқеаси бўлди.

Ўтган 1959 йил Ватанимизнинг тарихига партия ва халқнинг сўнмас шон-шуҳрати ва буюк ғалабаларининг ўчмас саҳифаси бўлиб ёзилди. Социалистик мусобақанинг бениҳоя кенг авж олганлиги, етти йиллик планни муддатидан илгари бажариш йўлидаги чинакам умумхалқ ҳаракати ажойиб самаралар берди. Бир йил ичида саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш планда кўрсатилган 7,7 процент ўрнига 11 процентдан зиёд кўпайди. Пландан ташқари қарийб 50 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди.

Партия енгил ва озиқ-овқат саноатини тез ривожлантириш билан бир вақтда оғир индустрияни устун даражада юксалтиришдан иборат ленинча йўлни оғишмай амалга ошириб келмоқда. Бизнинг мамлакатимиз техникани тараққий эттириш йўлидан зўр ишонч ва дадиллик билан олға бормоқда.

Қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг дон, пахта, гўшт, сут ва бошқа маҳсулотлар етиштиришни кўпайтириш соҳасида эришган ғалабалари партия ва халқни ҳақли суратда фахрлантирмоқда.

Моддий бойликлар ишлаб чиқариш соҳасида эришилган муваффақиятлар халқнинг турмуш даражасини узлуксиз ошира бориш учун мустаҳкам асосдир. Давлатнинг социал страхование, пенсия, стипендия, бепул ўқитиш ва бепул даволашга, жамоат хизматининг бошқа турларига 1959 йилда қилган харажатлари 230 миллиард сўмгача кўпайди. Меҳнаткашлар шаҳар ва ишчи посёлкаларида 2 миллион 200 мингдан кўпроқ шинам квартиралар ва қишлоқларда 850 мингга яқин уй-жой олдилар. Аҳолига саноат моллари, озиқ-овқат маҳсулотлари, маданий-маиший буюмлар сотиш анча кўпайди.

1959 йил совет фани ва техникаси чинакам тантана қилган йил бўлди. Уч совет ракетаси космосга учирилди, бу ракеталарнинг бири Қуёшнинг йўлдоши бўлиб қолди, иккинчиси Совет Иттифоқи гербининг сурати туширилган вимпелни Ойга олиб чиқди, учинчиси эса Ойнинг орқа томони сирларини бутун дунёга очиб берди. Кўп босқичли янги кучли ракеталар муваффақиятли суратда синовдан ўтказилди. Сув устида сузиб юрадиган атом двигателли қудратли «Ленин музёрари» ишга туширилди.

Етти йилликнинг биринчи йилида халқнинг эришган жуда катта муваффақиятлари Совет Иттифоқининг, бутун социалистик лагернинг иқтисодий куч-қудратини ва халқаро миқёсдаги обрўсини янада кўпроқ оширди.

Совет жамияти ҳаётида партиямиз ролининг тағин ҳам кучайтирилганлиги туфайли ана шу жаҳоншумул-тарихий муваффақиятларни қўлга киритиш мумкин бўлди. Коммунистик партиянинг, КПСС Марказий Комитети ва унинг Президиумининг бутун фаолияти маркча-ленинча назарияни ижодий тарзда татбиқ этиш ва ривожлантириш, омманинг тажрибасини ҳар томонлама ҳисобга олиш, коммунизм қурилишидаги асосий вазифаларни белгилай билиш ва меҳнаткашларни ана шу вазифаларни муваффақиятли бажаришга сафарбар қила билишнинг ажойиб намунасидир.

Партиямиз шахсга сиғиниш оқибатларини бартараф қилди ва бу билан халқнинг ижодий активлигини, омманинг ташаббус ва ғайратини ривожлантириш учун, совет демократиясини янада юксалтириш учун кенг имконият очиб берди. Мамлакатимизда Коммунистик қурилишга халақит беришга уринган антипартиявий, нифоқчи группани тор-мор келтириш соҳасида КПСС Марказий Комитети кўрган тадбирлар тўғри ва ўз вақтида кўрилган тадбирлар эканлигини турмуш тамомила исбот қилди.

КПСС Марказий Комитети ва шахсан ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг ташаббуси билан саноат ва қурилишни бошқаришни қайтадан қуриш, кимё саноатини жадал суръатлар билан ривожлантириш, машина-трактор станцияларини қайтадан ташкил этиш ва колхоз тузумини янада ривожлантириш, мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш, техника тараққиётини тезлатиш соҳасида тарихий, чинакам революцион тадбирлар амалга оширилди.

Барча иттифоқчи республикаларнинг экономикаси ва маданиятини яшнатиш тўғрисида доим ғамхўрлик қилинаётганлиги, хўжалик ва маданий қурилишда уларнинг ҳуқуқлари анча кенгайтирилганлиги партиямиз ленинча миллий сиёсатни оғишмай амалга ошираётганлигини ёрқин исбот этувчи далилдир.

Барча партия ташкилотлари, барча кадрларимиз масалаларни партия, давлат нуқтаи назаридан ҳал эта билишни, олдинни кўришни, қийинчиликлар, эскилик ва консерватизмни дадил ва мардона бартараф қила билишни, ҳар бир ишда ва ҳамиша халқ билан бирга бўлишни ленинчи Марказий Комитетдан, шахсан ўртоқ Н. С. Хрушчевдан ўрганмоқдалар.

Ўртоқлар! Барча совет халқлари, шу жумладан, Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг меҳнаткашлари ҳам қаҳрамонона меҳнат қилиб, мамлакатимизнинг коммунизм учун олиб бораётган курашида эришилган буюк муваффақиятларга ўз ҳиссаларини қўшдилар.

Ўзбекистон партия ташкилоти ленинизмнинг улуғ байроғига фидокорона содиқ бўлган, пролетар интернационализми руҳида, халқларнинг бузилмас қардошларча дўстлиги руҳида тарбияланган жуда кўп партия, совет, хўжалик, қасаба союз ва комсомол ходимларини, яхши ташкилотчиларни, омманинг чинакам етакчиларини тарбиялаб етиштирди ва уларга таяниб, хўжалик-сиёсий вазифаларни муваффақиятли амалга ошириш учун курашда халқ оммасининг қудратли ижодий ғайратига бошчилик қила олди.

Етти йиллик биринчи йилининг якунлари бизни айниқса қувонтиради. Саноатда ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш йиллик плани муддатидан илгари бажарилди. Мамлакат пахтакорларимизнинг шонли ғалабасини зўр мамнуният туйғулари билан кутиб олди. Партиямизнинг Марказий Комитети ва Совет ҳукумати ўз табригида Ўзбекистон меҳнаткашларини эришилган муваффақиятлар билан қизғин қутладилар. Республика партия ташкилотининг қишлоқ хўжалиги соҳасидаги фаолиятига КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида ижобий баҳо берилди.

Совет халқи етти йилликнинг иккинчи йили — 1960 йилга Коммунизм қурилишини кенг авж олдиришнинг улуғвор истиқболларидан илҳомланган, ижодий куч ва меҳнат ғайратига тўлиб тошган ҳолда қадам қўйди. Мамлакатимизнинг ҳамма қисмида социалистик мусобақа янада зўр куч билан ривожланиб бормоқда, етти йиллик планни муддатидан илгари бажариш учун оширилган социалистик мажбуриятлар олинмоқда.

Совет ижтимоий ва давлат тузумида мисли кўрилмаган тез суръатлар билан олға бормоқ учун бутун шарт-шароит мавжуддир. Бизнинг кучимиз, резервларимиз битмас-туганмасдир. Шонли коммунистик партия ва унинг жанговар штаби — ўртоқ Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги ленинчи Марказий Комитет халқимизни коммунизм учун курашда янгидан-янги ғалабалар сари бошлаб бормоқда. **(Давомли қарсаклар).**

* * *

Ўртоқлар, Ўзбекистон Коммунистик партияси ва унинг Марказий Комитетининг ҳисобот давридаги фаолияти тўғрисида съездга сўзлаб беришга ва республика партия ташкилотининг энг муҳим вазифаларига тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Социалистик индустрияни ривожлантиришда янгидан-янги муваффақиятларга эришайлик

Ўзбекистон партия ташкилоти партия XX ва XXI съездларининг ҳамда КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорларини амалга ошира бориб, ҳисобот даврида республиканинг ишлаб чиқарувчи кучларини тағин ҳам кўпроқ ривожлантиришни, саноат ишлаб чиқаришининг узлуксиз ўсишини таъминлади. Оғир индустрия тармоқлари айниқса тез суръатлар билан ривожланди.

Ҳисобот даврида кўпгина янги саноат корхоналари қурилди ва ишга туширилди. Булар орасида Фарғона нефть тозалаш заводи, қаттиқ қотишмалар заводи, Ўрта Осиёдаги энг йирик Оҳангарон ГРЭСининг биринчи навбати, Фарғона 2-ТЭЦи, Хишров ГЭСи, Шарғун штольниялари, Узун, Жума, Жомбой, Яккабоғ пахта заводлари, Денов ром заводи, Тошкент пиллакашлик фабрикаси ва бошқа йирик корхоналар бор. Ўзбекистон ва қардош Тожикистон меҳнаткашларининг биргаликда зўр ғайрат билан ишлашлари натижасида, «Халқлар дўстлиги» номи берилган йирик Қайроққум ГЭСи қурилди.

Кўп корхоналар реконструкция қилинди. 160 та янги ишлаб чиқариш цехи, шу жумладан, Самарқанддаги «Красний двигатель» заводида, «Ташавтомаш», «Таштекстильмаш» заводларида, электр лампа, экскаватор, Қўқон суперфосфат заводида ва Чирчиқ электр кимё комбинатида катта цехлар ишга туширилди.

Оғир қўл меҳнатига барҳам бериш, юк ортиш-бўшатиш ишларини механизациялаш, айрим ишлаб чиқариш процессларини автоматлаш, прогрессив технологияни жорий қилиш, эскириб қолган машина, ускуналарни алмаштириш ва модернизация қилиш соҳасида кўп иш қилинди. Кейинги икки йил ичидагина республика саноатида янги техникани жорий қилиш соҳасида 300 дан кўпроқ катта тадбирлар амалга оширилди, янги машина ва асбобларнинг 68 хили вужудга келтирилди. КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг қарорлари бу соҳада жуда катта роль ўйнади.

Бунинг натижасида саноат ялпи маҳсулоти ҳажми 1959 йилда 1955 йилдагига нисбатан 30 процент кўпайди, оғир индустрия маҳсулоти эса 77 процент ортди.

Ҳисобот даврида республикамиз пландан ташқари юз миллионларча сўмлик маҳсулот берди. Пландан ташқари 190 минг тонна нефть, 140 минг тонна кўмир чиқарилди, 160 миллион киловатт-соат электр қуввати, 19 миллион метрдан кўпроқ ип газлама ва шойи газлама, 1 миллион 700 минг жуфт чарм пойафзал, 26 минг тонна ўсимлик ёғи ва бошқа кўп маҳсулотлар ишлаб чиқарилди.

Миқдор жиҳатидангина эмас, балки сифат жиҳатидан ҳам жуда катта ўзгариш ясалди.

Саноат ишининг техника-иқтисодий кўрсаткичлари анча яхшиланди. Меҳнат унумдорлиги 16 процент кўпайди. Шу билан бирга меҳнат унумдорлигининг иш ҳақига нисбатан тез суръатлар билан ўсиши таъминланди. Маҳсулот таннархини камайтириш ҳисобига бир миллиард сўмдан кўпроқ маблағ тежалди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аввалги съездларнинг қарорларини бажариб, саноати илгари суст ривожланган Бухоро, Сурхондарё, Хоразм областлари ва Қорақалпоғистон АССР саноатини юксалтириш чораларини кўрди.

Совет Иттифоқидаги энг йирик нефть-газ конларидан бири — Бухоро — Хева нефть-газ конининг очилиши натижасида Бухоро областининг саноатини тез юксалтиришга асос солинди.

Бухоро гази область ва республика миқёсидагина эмас балки бутун мамлакатимиз учун ҳам катта аҳамиятга эгадир. Пахта, пилла, қоракўл тери ва пахтачилик машиналари билан бир қаторда газимиз ҳам мамлакатдаги бошқа иқтисодий районлар билан алоқа боғлашнинг энг муҳим воситаси бўлиб қолмоқда ва Совет Иттифоқининг халқ хўжалигини ривожлантиришга Ўзбекистон қўшаётган катта ҳисса бўлиб қолмоқда. Табиий газ базасида саноатнинг янги тармоқлари вужудга келтирилмоқда.

Бухоро, Когон, Каттақўрғон, Самарқандга газ келди. Эндиликда Тошкент областида газопровод қурилиши тез суръатлар билан олиб борилмоқда.

Республика областларида энергетика саноати айниқса кенг ривожланди. Кейинги уч йил ичида умуман республикада электр қуввати ҳосил қилиш 20 процент ортган бўлса, Бухоро областида 33 процент, Хоразм областида 84 процент, Сурхондарё областида 93 процент ва Қорақалпоғистон АССРда 43 процент ортди. Тахиатош ГРЭСининг биринчи навбати бу йил ишга туширилади. Бу ГРЭСнинг қурилиши Қорақалпоғистон иқтисодий-маъмурий районини ва қардош Туркманистоннинг Тошовуз областини марказлаштирган тартибда электр қуввати билан таъминлашга замин яратади. Навоий ГРЭСи қурилиши қизитиб юборилди.

Республика саноати 1959 йилда катта муваффақиятларга эришди. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш йиллик планини муддатидан илгари, 18 декабрда бажарди ва пландан ташқари юз миллионларча сўмлик маҳсулот берди. Барча Халқ хўжалиги кенгашлари ўзларининг социалистик мажбуриятларини шараф билан бажардилар. Ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш 1958 йилдагидан 9 процент ортди. Меҳнат унумдорлигини ошириш ва маҳсулотнинг таннархини камайтириш топшириқлари ошириб бажарилди.

Янги шароитдаги ишлар саноатни бошқаришни қайта қуриш ва иттифоқчи республикаларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш соҳасида Марказий Комитет амалга оширган тадбирлар жуда тўғри ва ўз вақтида кўрилган тадбирлар эканлигини яққол кўрсатди. Партия ва совет ташкилотлари, Халқ хўжалиги кенгашлари ишлаб чиқариш масалаларини конкрет ва оператив ҳал қила бошладилар, ички резервлардан яхшироқ фойдаланишга киришдилар. Шуни айтиш кифоя қиладики, халқ хўжалиги кенгашларини ташкил этишдан аввалги икки ярим йил ичида республикада саноат ишлаб чиқариши ҳажми 8 миллиард сўм ортган бўлса, ундан кейинги икки ярим йил мобайнида қарийб 10 миллиард сўм кўпайди.

Партия XXI съездининг ва КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг қарорлари социалистик мусобақани ғоят кучайтириб юборди. Меҳнатни ташкил этишнинг янги формалари вужудга келди. Корхоналарда уч мингга яқин бригада, цех ва участка коммунистик меҳнат коллективи номини олиш учун курашмоқда. 340 бригада ана шу фахрли номни олишга сазовор бўлди. 7 мингдан кўпроқ киши коммунистик меҳнат зарбдори деган номни олиш учун курашмоқда. Ишчилардан икки минг кишига ана шу ном берилди. Республикада Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Валентина Гаганова, Юлия Вечерова ва бошқа новаторлар изидан борувчилар ҳаракати кенг қулоч отди.

Ишлаб чиқаришнинг ажойиб новаторлари — металлург Саид Нуриддинов, фрезерчи Алексей Дегтярев, нефтчи Абдуманнон Мамажонов, кўмир қазувчи Николай Хорошилов, илғор газ разведчиги Петр Кондратенко, бинокор Абдулла Воҳидов, кимёгар Зоя Ширшикова, тўқувчи Аъзам Назиров ва бошқа кўп кишиларнинг номлари бутун республикамизга машҳурдир.

Съезд минбарида туриб, шонли ишчилар синфимизни, инженер-техник ходимларимизни, ишлаб чиқаришдаги ажойиб новаторларимизни буюк меҳнат ғалабалари билан қизғин табриклашга ва уларнинг социалистик Ватанимиз бахт-саодати йўлидаги ишларида янгидан-янги муваффақиятларга эришувларини тилашга ижозат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! КПССнинг XXI съезди барча иттифоқчи республикаларнинг, шу жумладан, Ўзбекистон ССРнинг экономикаси ва маданиятини янада кучли суратда юксалтиришнинг кенг программасини ишлаб чиқди.

Республикамизда етти йилликда саноат маҳсулоти ҳажми 1,8 баравар кўпаяди. Халқ хўжалигига 45 миллиард сўмдан кўпроқ маблағ, яъни Совет ҳокимияти ўрнатилганидан буён ўтган йиллар мобайнида республикада сарф қилинганидан анча кўп маблағ сарфланади. Республика партия ташкилоти бундан буён ҳам оғир индустрияни тез суръатлар билан юксалтиришни таъминлайди.

Республика саноатидаги баъзи етакчи тармоқларнинг ривожланишига батафсилроқ тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Ўзбекистон **рангли металлар** запаси жиҳатидан мамлакатда олдинги ўринларнинг бирини эгаллайди. Ҳисобот даврида бизда рангли металлургия маҳсулоти 2 баравар кўпайди. Оҳангарон—Олмалиқ кон-саноат райони рангли металлургиянинг асосий хомашё базасидир. Бу ерда ҳозирги вақтда мис ва бошқа рангли металлар ишлаб чиқаришнинг тўлиқ металлургия цикли вужудга келтирилмоқда. Самарқанд областида вольфрам рудалари чиқариш ва уларни қайта ишлаш саноати ривожланмоқда. Республикада рангли металлургия маҳсулоти ишлаб чиқариш етти йилликда 6,5 баравар кўпайиши керак.

Рангли металлургия корхоналарининг ишида ҳали жиддий камчиликлар бор. Бу камчиликларнинг энг муҳими шуки, рангли ва нодир металларни комплекс ажратиб олиш вазифаси ҳали суст ҳал этилмоқда, қўрғошин-рух рудаларини саралашда кўп нобудгарчиликка йўл қўйилмоқда. Олтинтопган комбинатининг ўзидагина 1959 йилда металларни тўла ажратиб олмаслик натижасида 3,5 миллион сўмлик металл нобуд бўлди.

Партия ташкилотлари, халқ хўжалиги кенгашлари, рангли металлургияда ишловчи барча ходимлар ана шу камчилик ва нуқсонларни тезликда йўқотишлари лозим. Биз уч йил мобайнида қўрғошин ва мис чиқаришни 1959 йилдагига нисбатан 15 процент, рух чиқаришни 25 процент кўпайтиришимиз ва корхоналарнинг рентабель ишлашини таъминлашимиз лозим.

Тошкент ва Самарқанд область партия комитетлари рангли металлургиянинг янги корхоналарини қуриш ва ўз вақтида ишга туширишни қаттиқ назорат остига олишлари керак. Яқин йиллар ичида кончилик ишларини комплекс механизациялаш ва оғир қўл меҳнатига тамомила барҳам беришни, рудани саралаш процессларини тартибга солиш ва контроль қилишни автоматлаш чораларини тез кўриш керак. Кон-руда корхоналарини икки сменали режимга ўтказиш зарур.

Республика халқ хўжалигини янада ривожлантириш вазифалари Бекобод металлургия заводининг ишлаб чиқариш қувватини оширишни талаб этади. Шу билан бирга темир рудалари конларини қидириб топиш соҳасидаги ишларни кучайтириш керак.

Партиямиз **ёқилғи саноати** соҳасида нефть ва газ чиқариш ҳамда уларни қайтадан ишлашни устун даражада ривожлантириш йўлини қатъий амалга ошириб келмоқда.

Етти йилликда республикада газ чиқариш 1958 йилдаги даражадан 150 баравар кўпаяди. Бунинг натижасида Ўзбекистон ёқилғи балансининг тузилишини сифат жиҳатидан ўзгартириш таъмин этилади, мамлакатнинг бошқа районларидан кўмир келтиришни қисқартириш, ишлаб чиқаришни техника даражаси ва маданиятини юксалтириш имконияти туғилади.

Бухоро, Фарғона, Самарқанд Халқ хўжалиги кенгашлари ва Қурилиш министрлиги иши қаттиқ танқидга лойиқдир. Уларнинг айби билан кўпгина саноат ва коммунал корхоналар газ қабул қилишга тайёрланмай қолди. Бунинг натижасида газ чиқаришга сунъий равишда халақит берилмоқда. Тошкент, Чирчиқ ва Бекободда корхоналарни ва уй-жойларни газ қабул қилишга тайёрлаш иши ҳам кўнгилдагидек эмас.

Республика партия ва совет органлари, халқ хўжалиги кенгашлари, министрликлари ва бошқармалари саноат ва коммунал корхоналарини газ билан ишлашга кўчиришга тайёргарлик кўриш ва аҳолининг маиший эҳтиёжларини қондириш учун газдан фойдаланиш соҳасидаги нуқсонларга жуда қисқа вақт ичида барҳам беришлари лозим. Ҳозирги вақтда бизда жуда кўп ташкилотлар газлаштириш масалалари билан шуғулланмоқда. Бу ишларни битта органнинг ихтиёрига топшириш мақсадга мувофиқдир.

Газ саноатини тез суръатлар билан ривожлантиришни таъминлаш — бутун республика партия ташкилотининг шарафли иши, бизнинг интернационал бурчимиздир.

Етти йилликда нефть чиқариш 2,3 баравар ортиши керак. Аммо хусусан Фарғона водисида саноат учун керакли нефть запасларини қидириб топиш эҳтиёждан анча кейинда қолмоқда. Геологларимиз янги нефть конларини разведка қилиш ва тайёрлашга ғоят жиддий эътибор беришлари, бу конларни ўз вақтида ишга туширишлари лозим.

Фарғона иқтисодий районидаги нефть конларини диспетчерлаш ва йироқдан бошқариш муваффақиятли суратда тугалланди. Эндиликда нефтчиларимиз нефть чиқариш ва ташиш процессларини тезроқ автоматлаштиришлари, пармалаш ишларини комплекс механизациялашни тугаллашлари лозим.

Нефть ва газ саноатини ривожлантириш билан бирга кўмир чиқаришни ҳам эсдан чиқармаслик керак. Етти йилликда республикада кўмир чиқариш 70 процент кўпаяди. Оҳангарон кўмир кони ғоят ривожланади. Кончиларимизнинг вазифаси — очиқ усулда кўмир чиқаришни янада кўпайтиришни, ишлаб чиқариш технологиясини такомиллаштиришни, серунум кон-транспорт ускуналарини жорий қилишни ва кўп меҳнат талаб этадиган оғир ишларнинг ҳаммасини механизациялашни таъминлашдан иборат. Кўмир саноатида меҳнат унумдорлигини кескин суратда ошириш, кўмир таннархини камайтириш ва саралаш йўли билан унинг сифатини яхшилаш, бунинг учун замонавий самарали воситаларни қўлланиш керак.

Оҳангарон районида каолин тупроғининг кўп запаслари (миллиард тонналаб) топилди. Буларнинг ярмидан кўпроғини кўмир билан бир қаторда очиқ усулда қазиб олиш мумкин. Вазифа — лойиҳа-қидирув ишларини тезлатиш ва каолиндан алюминий ҳосил қилиш технологиясини ишлаб чиқиш ва шу асосда алюминий каби энг қимматли металлни Совет Иттифоқида энг арзон ишлаб чиқарадиган янги муҳим саноат тармоқларини вужудга келтиришдан иборат.

Кўмир ва каолин конларидан комплекс фойдаланиш бошқа энг қимматли нодир металлар олиш, шунингдек бир неча миллион тонна цемент ишлаб чиқарадиган яна битта завод қуриш имконини ҳам беради.

Республикамизнинг областларида хомашё ресурслари жуда кўп. Қорақалпоғистон ишлаб чиқарувчи кучларни бундан буён янада зўр бериб ривожлантириш учун жуда катта имкониятларга эгадир. Ленинград ва Ўзбекистон геофизика ташкилотларининг кучи билан Қорақалпоғистон АССРда тенги йўқ нефть-газ конлари, шунингдек минерал хомашёси, жумладан, калий ва магний тузи кўп бўлган конлар топилди. Ана шу қимматли бойликларнинг запасларини аниқлаш учун геология-разведка ишларини жадаллаштириш ва уларни ишга тушириш — партия ташкилотининг муҳим вазифасидир.

Геологлар бутун геология-разведка ишларининг суръатини тезлатишлари ва бу соҳада кўпроқ натижага эришишлари, энг янги геология, гидрогеология ва геофизика методларидан, шунингдек, замонавий техникадан энг кўп фойдаланишлари керак.

Энергетика — ишлаб чиқаришнинг техника даражасини ошириш учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Республикада тўрт йил ичида электр қуввати ишлаб чиқариш 29 процент кўпайди ва 1959 йилда 5 миллиард киловатт-соатга етди. Бу эса 1913 йилда бутун Россияда ҳосил қилинган электр қувватидан икки ярим баравар ортиқ. Ҳисобот даврида 420 минг киловаттли электр станциялар ишга туширилди.

Тошкент ва Фарғона энергосистемалари туташтирилди. Бу билан ягона Ўрта Осиё энергетика системасини вужудга келтиришга асос қўйилди. Гидростанциялар ва энергия шохобчаларини автоматлаш ҳамда телемеханизациялаш тугалланмоқда. Энергия хўжалигининг техникасини тараққий эттириш, масалан, Тошкент энерго системасида халқ хўжалигини электр қуввати билан муттасил таъминлаш, кўп ходимларни бошқа ишлар учун бўшатиш ва шу йўл билангина йилига 3 миллион сўмдан кўпроқ маблағни тежаш имконини берди.

Бизда етти йилликда асосан, ёқилғи билан ишлайдиган энг йирик электр станциялар қуриш ҳисобига электр қуввати ҳосил қилиш 2,5 баравар ортиши керак. Электр қуввати ҳосил қилиш саноат ишлаб чиқаришининг ўсишидан олдинда боради. Лекин бу гапдан биз гидростанциялар қурилишига, хусусан энергетика соҳасидагина эмас, балки ирригация соҳасида ҳам катта аҳамиятга эга бўлган гидростанциялар қурилишига эътиборни сусайтиришимиз мумкин деган маъно келиб чиқмайди.

Ҳолбуки, Чорвоқ ГЭСининг иқтисодий фойдаси шу вақтгача аниқланмаганлигидан бу ГЭС қурилиши бошлаб юборилган эмас. Ниҳоят масалани ҳал этмоқ керак.

Биз гидроэлектростанцияларни ва ёқилғи билан ишлайдиган электростанциялардаги асосий процессларни автоматлаш ва телемеханизациялашни икки йил ичида тамомлашимиз, электр шохобчаларининг узунлигини кескин суратда ошириш учун зарур чораларни кўришимиз лозим. Ҳар бир областда электр қуввати камчилигини тугатиш ва қишлоқ хўжалигини электрлаштиришни тугаллаш учун тегишли чораларни ишлаб чиқиб, амалга ошириш керак.

Электр қувватидан мақсадга мувофиқ фойдаланиш тўғрисидаги КПСС Марказий Комитетининг талаби биз учун жуда катта аҳамиятга эгадир. Партия, совет, хўжалик, касаба союз ва комсомол ташкилотлари электр қувватидан мақсадга мувофиқ фойдаланиш учун системали равишда ва қунт билан ишлашлари лозим.

Ҳисобот даврида **кимё саноати** ғоят ривож топди. Шу вақт ичида минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 64 процент кўпайди.

Қўқон суперфосфат заводи коллективи аммонийланган суперфосфат ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Бу суперфосфатнинг сифати оддий суперфосфатга нисбатан анча устун туради. Чирчиқ электр кимё комбинати коллективи ва республика Фанлар академиясининг олимлари мураккаб ўғитлар тайёрлаш технологиясини ишлаб чиқди.

Республикадаги кимё корхоналарида самарали минерал ўғитлар ва заҳарли дориворларнинг бошқа бир қанча янги турларини, шунингдек лок, бўёқ, дори-дармон ва бошқа маҳсулотларни ишлаб чиқариш ўзлаштирилмоқда. Фарғонада азот-ўғит заводи қурила бошлади, Навоий шаҳрида худди шундай корхона қуришга тайёрлик кўрилмоқда. Шунингдек синтетик материаллар, пластик масса, сунъий тола ва бошқа кимёвий маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган саноат корхоналари қуриш учун тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. Энг қимматли кимёвий маҳсулот — корбамид ишлаб чиқаришни йўлга қўйишга катта аҳамият берилмоқда. Корбамиддан минерал ўғит сифатида ва чорва молларни боқиш учун қўшимча оқсил сифатида фойдаланилади.

Лекин кимё саноати республика халқ хўжалигининг кўп маҳсулот турларига бўлган эҳтиёжларини ҳали тўла қондирмаётир. Кимё саноати корхоналарининг кўпчилигида хомашёни комплекс равишда қайта ишлаш йўлга қўйилмаган, чиқиндилардан кам фойдаланилмоқда. Ишлаб чиқаришни реконструкциялаш суст амалга оширилмоқда, янги корхоналарни ишга тушириш йўл қўйиб бўлмайдиган даражада кечиктирилмоқда.

Етти йилликда кимё саноати маҳсулоти 4 баравар, шу жумладан, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 2 баравардан зиёд ортиши керак. Табиий газдан фойдаланиш базасида полимер саноати вужудга келтирилади. Янги корхоналар қуришдан ташқари ишлаб турган корхоналардаги резервлардан яхши фойдаланиш йўли билан ҳам кимё саноатида маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш лозим. Биз яқин 3—4 йил ичида кимё саноатидаги ишлаб чиқаришнинг асосий процессларини комплекс механизациялаш ва автоматлаштиришга эришмоғимиз зарур.

(ДАВОМИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ докладининг давоми

(БОШИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Табиий газ базасида органик синтез саноатини тез ривожлантиришга жиддий эътибор бермоғимиз керак. Ўзбекистон халқ хўжалигининг автомобиль шиналарига бўлган катта эҳтиёжлари синтетик каучук ва корд ишлаб чиқаришни ташкил этишни қаттиқ талаб этмоқда.

Республикада катта кимёни вужудга келтириш вазифаси Госплан, маҳаллий партия ва совет органлари, халқ хўжалиги кенгашлари, Илмий-техника комитетидан экономиканинг ана шу энг муҳим тармоғини ривожлантиришга кўпроқ эътибор беришни талаб этади.

Машинасозлик саноати Ўзбекистон ССР халқ хўжалигида етакчи ўринлардан бирида туради. Ҳисобот даврида унинг ишлаб чиқариш ҳажми икки баравар кўпайди.

Аввало, республика машинасозларининг пахтачиликни комплекс механизациялашга қўшган ҳиссасини айтиб ўтиш керак. Олимларимиз, конструкторларимиз ва машинасозларимиз КПСС Марказий Комитетининг кўрсатмаларини ва Никита Сергеевич Хрушчевнинг маслаҳатларини бажара бориб, пахта етиштириш ва пахта теришдаги асосий ишларни механизациялаштиришни таъминлайдиган янги техникани вужудга келтирдилар ва бу техникани ишлаб чиқаришни ўзлаштирдилар. Мамлакатдаги пахтакор колхоз ва совхозлар далаларни чигит экишга тайёрлайдиган бир қанча янги машиналарни, белгиланган миқдорда чигит ташлаб, квадрат-уялаб экадиган сеялкаларни, қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши кураш учун керакли аппаратларни ва бошқа замонавий техникани олдилар. Пахта терадиган «ХВС-1,2» маркали янги машина яхши баҳо олди. Пахтани қоп-қанорсиз ташиш учун ишлатилаётган прицеплар ишчи кучларини кўп миқдорда тежаш имконини беради. Прицеплардан пахта териш машиналари билан ва тайёрлаш пунктларида пахтани қабул қилиб олиш учун ишлатиладиган асбоблар билан бир қаторда фойдаланилади.

«Таштекстильмаш» заводи махсус конструкторлик бюроси билан биргаликда йигирув саноати учун керакли бир қанча янги машиналарни ўзлаштирди. Мамлакатда биринчи марта пилла тортиш автомати вужудга келтирилди. «Ташкенткабель», «Электр лампа», «Подъёмник», «Кинап», «Узбекхиммаш», «Большевик» заводлари ва бошқа корхоналар маҳсулотнинг янги турларини ўзлаштирдилар.

Аммо КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорида тўғри таъкидлаб ўтилганидек, Тошкент Халқ хўжалиги кенгашига қарашли бир қанча заводлар ва конструкторлик ташкилотлари пахтачиликни тобора механизациялаш учун зарур бўлган бир қанча машиналарни тайёрлаш ва ишлаб чиқариш юзасидан берилган топшириқларни бажармадилар. Тошкент Халқ хўжалиги кенгаши, область ва шаҳар партия комитетлари бу йил янги машиналар проектини тузиш ва уларни ишлаб чиқариш юзасидан графикка мувофиқ ишлаш учун таъсирли чораларни кўришлари лозим.

Республикадаги машинасозлик заводларида металл ишлаш машина-ускуналаридан фойдаланиш коэфициенти паст, кўпгина ишлаб чиқариш процесслари кўнгилдагидек машиналаштирилган эмас. Бир қанча машиналарни тайёрлашга кўп меҳнат сарф қилинмоқда, уларнинг вазни оғир, таннархи қиммат. Қуюв цехларининг ишида жиддий камчиликлар бор. Бу ҳол корхоналарнинг техника-иқтисодий кўрсаткичларига салбий таъсир кўрсатади.

Республикада айрим ишлаб чиқариш процессларини ихтисослаштириш даражаси ҳали ҳам паст. Масалан, Тошкент Халқ хўжалиги кенгашида 25 та корхона покопка ишлаб чиқармоқда. Бундай тарқоқлик эса янги технология процессларини жорий қилиш ва ишлаб чиқаришни механизациялашга халақит беради. Бизда темирчилик корхоналарининг техника-иқтисодий кўрсаткичлари мамлакатдаги илғор корхоналардагига нисбатан 1,5—2 баравар кам. Республика Госплани ва халқ хўжалиги кенгашлари планлаштиришда ва маҳсулот етказиб беришни кооперативлаштиришда катта нуқсонларга йўл қўймоқдалар.

Биз ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш, рационал кооператив алоқаларини мустаҳкамлаш, машинасозлик саноатида меҳнат унумдорлигини ошириш ва маҳсулот таннархини камайтириш учун ҳали кўп иш қилмоғимиз лозим. Машинасозликдаги асосий вазифалардан бири— халқ хўжалигининг барча тармоқларида ишлаб чиқариш процессларини механизациялаш ва автоматлашни тезлаштириш учун зарур машина, ускуна, приборлар ишлаб чиқаришни таъминлашдан иборат.

Биз 1960 йилда асосан, пахта етиштириш учун керакли машина ва ускуналарнинг янги 26 хилини ўзлаштиришимиз ва ишлаб чиқаришимиз лозим. 2650 та пахта териш машинаси, 3000 та кўрак чувиш машинаси, 3300 та сеялка, шу жумладан уяга белгиланган миқдорда чигит экадиган 2450 сеялка ишлаб чиқаришни таъминлаш зарур. Бу — мамлакатдаги барча пахтакорлар олдидаги муқаддас бурчимиздир.

Тошкент, Фарғона халқ хўжалиги кенгашлари ва республика Госплани машинасозлик заводларидаги қуюв цехларини ихтисослаштиришни 2—3 йил ичида туғаллашлари лозим.

Олимлар ва конструкторлар мавжуд машина ва механизмларни такомиллаштириш ва ғоят унумли янги, тежамли машина ҳамда механизмларни тайёрлашда, автомат ва поток линияларни вужудга келтириш, прогрессив технологияни жорий қилишда машинасозларга ёрдам беришлари керак.

Ҳисобот даврида **енгил ва озиқ-овқат саноатини** ривожлантиришга катта эътибор берилди. Пахта тозалаш заводларининг ишлаб чиқариш қуввати анча ўсди. Пахта заводларида ва тайёрлаш пунктларида кўп меҳнат талаб этадиган оғир ишларни механизациялаш соҳасида анча иш қилинди. Пахта тозалаш заводларини автоматлаш йўлида дастлабки қадамлар қўйилди. Тўқимачилик саноатини ривожлантиришда анча тузук муваффақиятларга эришилди. Озиқ-овқат саноатининг маҳсулоти анчагина кўпайди. Маданий-маиший ва уй-рўзғор буюмларини ишлаб чиқариш кенгайди ва уларнинг хиллари кўпайди. Халқ истеъмол молларининг сифати яхшиланди.

Аммо шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумида ва КПСС Марказий Комитети ҳамда ССР Иттифоқи Министрлар Советининг «Тўқимачилик саноатини янада юксалтириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорида кўрсатиб ўтилган катта-катта камчиликлар республикамизда ҳам мавжуддир. Ўзбекистондаги халқ хўжалиги кенгашлари ва тўқимачилик корхоналари аҳолининг, айниқса болаларнинг газлама, трикотаж ва пайпоқларнинг айрим турларига бўлган ва ўсиб бораётган эҳтиёжини ҳали ҳам таъминламаётирлар. Тошкент тўқимачилик комбинати ва Марғилон ипак комбинати ишлаб чиқараётган газламаларнинг баъзи хиллари харидорларга манзур бўлмаётир.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукумати КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ, тўқимачилик саноатини юксалтириш юзасидан амалий тадбирлар ишлаб чиқдилар. Шу етти йилликда Фарғона тўқимачилик комбинати, Фарғона йигирув-тўқув фабрикаси ва Марғилон ипак комбинатининг ишлаб чиқариш қуввати икки баравар оширилиши керак. Наманганда штапель толадан шойи ва костюмбоп газламалар ишлаб чиқарадиган комбинат қурила бошлайди. Бу комбинат мамлакатдаги шундай энг йирик комбинатларнинг бири бўлади. 1962—1965 йилларда Бухорода йирик меланж комбинатининг биринчи навбати, Самарқандда жун-газлама ишлаб чиқарадиган комбинат қурилади ва ишга туширилади.

Мамлакат тўқимачилик саноатини юксалтиришда «Таштекстильмаш» заводи коллективи муҳим роль ўйнайди. Бу завод бутун иттифоқимизда ишлаб чиқариладиган йигирув машиналарининг қарийб 60 процентини, ўров машиналарининг 50 процентини ва арқоқ машиналарининг ҳаммасини етказиб беради. 1963 йилдаёқ арқоқ машиналар ишлаб чиқариш 1959 йилдагидан 3,7 баравар ортиши керак, 1965 йилда эса завод ишлаб чиқарадиган бутун маҳсулот икки баравар кўпайиши лозим.

Пахта тозалаш саноатида пахта қабул қилиш, сақлаш, қайтадан ишлаш соҳасидаги жиддий камчиликларни бартараф қилиш ва пахта сортининг пасайиб кетишига йўл қўймаслик ҳамда толанинг юқори сифатли бўлишини таъминлаш керак. Машинада пахта териш кескин суратда кўпайтирилиши муносабати билан қуритиш-тозалаш цехларининг қувватини ошириш тадбирларини кўриш зарур. Барча пахта заводларини ғоят самарали ишлайдиган тозалаш машина-ускуналари билан таъминлашимиз, чигит тукини тўла ажратиб олиш йўли билан момиқ чиқаришни кўпайтириш чораларини кўришимиз лозим.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ, озиқ-овқат саноати ходимлари озиқ-овқат маҳсулотларининг сифатини яхшилаш ва уларнинг хилларини кўпайтириш ва маҳсулотни тортиб, чиройлик қилиб ўраб чиқариш чораларини кўришлари лозим.

Ёғ заводларини чигитдан ёғ олишнинг экстракция усулига тезроқ кўчириш керак. Бу чора қўшимча равишда талайгина миқдорда ёғ олиш имконини беради.

Республика Госплани, халқ хўжалиги кенгашлари, партия ташкилотлари озиқ-овқат саноатида ва хусусан гўштдан турли маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган саноатда ишлаб чиқариш қувватини ошириш ва янги корхоналарни ишга тушириш юзасидан қўшимча тадбирларни ишлаб чиқиб, амалга оширишлари керак. Айни вақтда гўштдан турли маҳсулотлар тайёрлайдиган колхозлараро корхоналарнинг кенг шохобчаларини вужудга келтиришга киришмоқ керак.

Кейинги йилларда **маҳаллий ва кооператив саноати**нинг иши анча яхшиланди. Тўрт йил ичида маҳаллий Советлар ихтиёридаги саноатнинг ялпи маҳсулот ҳажми 38 процент, ҳунармандчилик кооперацияси корхоналарида эса 58 процент кўпайди. Маҳаллий Советлар ва ҳунармандчилик кооперацияси саноатида бир хилдаги корхоналарни бундан буён ҳам бирлаштириш ва уларни ихтисослаштириш, ишлаб чиқаришнинг техника даражасини ошириш, маҳсулот турларини кўпайтириш, маҳсулотнинг сифатини кескин суратда яхшилаш ва таннархини камайтириш, халқ бадиий ҳунармандчилигини янада ривожлантиришни таъминлаш зарур.

* * *

Ўртоқлар! Партия XXI съездининг ва КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорларидан илҳомланган республика саноат корхоналарининг коллективлари етти йиллик планни ишлаб чиқариш даражаси бўйича бир йил олдин, яъни 1964 йилда бажариш мажбуриятини олдилар. Бизда ўз резервлари ва имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, етти йиллик план топшириқларини 3—4 йил ичида бажаришга қарор берган корхоналар оз эмас.

Карборунд заводи коллективи 1960 йилдаёқ етти йилликнинг охирига мўлжалланган ишлаб чиқариш даражасига эришади, «Узбексельмаш», «Узбекхиммаш» ва «Ташкенткабель» заводларининг коллективлари эса бу даражага 1963 йилда эришадилар.

Саноат ишининг етти йиллик биринчи йилидаги якунлари бу мажбуриятлар тамомила реал эканлигини исбот этади.

Бутун совет халқи каби республикамиз меҳнаткашларининг ҳам ғайрат-ташаббуси ғоят ўсган бир вақтда олган мажбуриятларини бажариш уёқда турсин, ҳатто 1959 йил давлат планларини ҳам бажармаган бир қанча корхоналарнинг кейинда қолаётганликларига асло йўл қўйиб бўлмайди. Бекобод цемент комбинати, Самарқанд шаҳридаги 8-ғишт заводлари бошқармаси, Тошкент автоген заводи, хладокомбинати ва бошқа корхоналар шулар жумласидандир. Умуман республикада халқ хўжалиги кенгашларига қарашли 13 корхона, маҳаллий Советлар ва кооператив саноатининг 40 корхонаси давлат планларини бажармади ва 79 миллион сўмлик маҳсулот беролмай қолди. Халқ хўжалик кенгашларига қарашли 46 корхона меҳнат унумдорлигини ошириш топшириқларини бажармади.

Бунга сабаб шуки, айрим партия комитетлари ва халқ хўжалиги кенгашлари саноатнинг иши билан конкрет равишда эмас, балки ҳали ҳам юзаки шуғулланмоқдалар, қолоқ корхоналарни илғорлар даражасига кўтариш учун амалий чораларни кўрмаётирлар.

Мисол учун Самарқанддаги «Красний двигатель» заводини олиб кўрайлик. Бу заводда давлат ва меҳнат интизоми йўлга қўйилмаган, меҳнат пухта уюштирилмаган, хусусан қуюв цехида технология қоидалари қўпол равишда бузилмоқда. Қуюв вақтида кўп брак чиқиши орқасида завод ҳар йили кўп зарар кўрмоқда. 1959 йилнинг бошида республикада техника билан энг яхши таъминланган цехларнинг бири — янги қуюв цехи ишга туширилганидан кейин ҳам бракдан қарийб 5 миллион сўм зарар кўрилди.

Самарқанддаги бошқа бир йирик корхонада — Охунбобоев номли кўн-тери заводида қийин операцияларнинг 50 проценти қўл кучи билан бажарилмоқда. Бу заводда маҳсулот сифатини яхшилаш учун, завод маркасининг шуҳрати учун астойдил кураш олиб борилмаётир. 1959 йилда Тошкентдаги пойафзал фабрикаларининг ўзигина икки миллион квадрат дециметрдан кўпроқ сифатсиз чармни заводга қайтариб юбордилар.

Биз шунга эришмоғимиз керакки, бу йил давлат планинигина эмас, балки социалистик мажбуриятларни ҳам бажармаган биропта корхона қолмасин. Ўрнатилмаган машина-ускуналарнинг ҳаммасини тезликда ишга тушириш, ишлаб чиқаришда нобудгарчиликка қарши, иш кунини зичлаштириш учун курашни кучайтириш зарур.

Шуни айтиб ўтиш керакки, партия комитетлари ва халқ хўжалиги кенгашларининг **техника билан қайта қуроллантириш** ва кўпгина саноат корхоналарининг техника-иқтисодий кўрсаткичларини янада яхшилаш соҳасидаги ташкилотчилик ишлари даражаси партия XXI съезди ва КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг талабларига ҳали ҳам жавоб бермаётир.

Масалан, Фарғона Халқ хўжалиги кенгаши янги техникани жорий қилиш соҳасида 1959 йилга мўлжалланган тадбирларнинг фақат ярмини амалга оширганлиги каби ҳолларнинг рўй беришига шу нарсани сабаб қилиб кўрсатиш мумкинки, айрим раҳбарлар техникани тараққий эттиришнинг аҳамиятини яхши тушуниб олган эмаслар, улар янги техникани жорий қилиш юзасидан берилган топшириқларни бажаришга юзаки қарамоқдалар, баъзан эса интизомга ҳам риоя қилмаётирлар. Андижон гидролиз заводини автоматлаш ва машинасозлик корхоналарида поток линиялар вужудга келтириш каби муҳим чоралар ана шундай тадбирлар қаторига киради. Тошкент, Самарқанд, Бухоро ва Қорақалпоғистон халқ хўжалиги кенгашлари корхоналарида янги техникани жорий қилишга доир кўп тадбирлар амалга оширилмай қолди.

Ишлаб чиқариш процессларини комплекс механизациялаш ва автоматлаш негизида оғир қўл меҳнатини тугатиш энг муҳим халқ хўжалиги вазифаси бўлибгина қолмай, балки зўр сиёсий вазифа эканлигини ҳам тушуниб олмоқ керак.

Халқ хўжалиги кенгашлари, министрликлар, бошқармалар, илмий-тадқиқот ташкилотлари янги техникани тайёрлаб, жорий қилиш, замонавий машиналар, механизмлар ва приборларни ишлаб чиқаришни ўзлаштириш, эскириб қолган машина-ускуналарни модернизация қилиш, ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш юзасидан белгиланган топшириқларни сўзсиз бажаришлари керак.

Корхоналарнинг техника даражасини ошириш учун курашда омманинг ўсган ижодий активлигига бошчилик қилиш ва резервлардан тўғри фойдаланиш, рационализаторлар ҳамда ихтирочиларни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш — бурчимиздир. Инженерлар, техниклар, ишлаб чиқариш новаторларини илмий-тадқиқот ва конструкторлик ишларига кенг жалб этмоқ керак. Бизда илмий ходимларнинг ишлаб чиқариш билан ўрнатган ва жуда яхши натижалар берган ҳамкорлигининг кўпгина ажойиб намуналари бор.

Кабель саноати илмий-тадқиқот институти билан Тошкент кабель заводининг биргаликда олиб борган илмий ва тажриба ишлари техникани такомиллаштиришга доир бир қанча тадбирларни ишлаб чиқиш ва корхонада жорий қилиш имконини берди. Бу чора умумиттифоқ аҳамиятига эга бўлиб, иқтисодий жиҳатдан жуда катта самара бермоқда.

Кимёгар олимларнинг Қўқон суперфосфат заводи, Фарғона гидролиз заводи, Чирчиқ электр-кимё комбинати ва бошқа корхоналарнинг коллективлари билан маҳкам ҳамкорлиги фаннинг ишлаб чиқариш билан самарали алоқасига яхши мисол бўла олади.

Шу тариқа биргаликда олиб борилаётган ижодий иш техникани тараққий эттириш вазифаларини ҳал этишни тезлатиш билан бирга корхоналардаги ходимларнинг илмий-техника савиясини оширишга самарали таъсир кўрсатади ва фан учун катта амалий материал бериб, уни олға силжитади.

Ишлаб чиқариш процессларини автоматлаш — техникани тараққий эттиришнинг энг муҳим йўли ва асосий воситасидир. Кўпгина корхоналарда ишлаб чиқаришнинг қисман автоматлаштирилаётганлиги, шубҳасиз, керакли ва прогрессив бир ишдир. Аммо биз эндиликда айрим агрегатлар ва участкаларни автоматлаштиришдан цехларни автоматлаштиришга, тамомила автоматлаштирилган корхоналарни вужудга келтиришга ўтишимиз керак. Аввало кимё, ёғ, пахта тозалаш, машинасозлик саноати олдида ва бинокорлик материаллари саноати олдида ана шундай муҳим вазифа турибди.

Госплан ва республика илмий-техника комитети халқ хўжалигида техникани тараққий эттириш масалалари билан конкретроқ шуғулланишлари, янги техникани, прогрессив технологияни ва илғор иш тажрибаларини жорий қилишда халқ хўжалиги кенгашларига, министрликларга, корхоналарга актив ёрдам беришлари керак.

Биз экономика соҳасидаги ҳамма ишимизни жиддий суратда яхшилашимиз, корхоналарнинг техника-иқтисодий кўрсаткичларини чуқур анализ қилишимиз, моддий бойликларни рационал сарфлашга эришмоғимиз ва янги техникани жорий қилиш, ишлаб чиқаришни яхши ташкил этиш асосида меҳнат унумдорлигини тўхтовсиз оширишни ва маҳсулотнинг таннархини камайтиришни таъминлашимиз лозим.

Иқтисодий районлар ўртасидаги алоқаларни янада яхшилаш ва мустаҳкамлаш — энг муҳим вазифаларимиздан биридир. Ҳар бир корхонанинг энг муҳим бурчи — маҳсулотни кооперативлаштирган тартибда етказиб бериш планини ўз вақтида бажаришни таъминлашдан иборат.

* * *

Ўртоқлар! Ҳисобот даврида **транспорт ва алоқанинг** ҳамма турларини ривожлантиришда муайян муваффақиятларга эришилди. Тошкент темир йўл транспортининг юк обороти 1,4 баравар кўпайди. Меҳнатни ташкил этишда илғор методларни кенг қўлланиш натижасида бир кечаю-кундузда юк ортиш 18 процент ортди, вагонлар обороти қарийб 9 соат тезлашди, тепловозларнинг бир кечаю-кундуздаги қатнови 1,5 баравар ва поездларнинг ўртача юк ташиш вазни 20 процент кўпайди.

Локомотив паркига янги техника — тепловозлар қўшилди. Ўтган йилиёқ юкларнинг ярми тепловозда ташилди. Тошкент — Урсатьевск участкасида 128 километр масофада иккинчи йўл қурилди.

СССР Министрлар Совети ва ВЦСПС 1959 йил III ва IV кварталида бажарилган иш якунларини эътиборга олиб, Тошкент темир йўлига кўчма Қизил байроқ берди.

Аммо, темир йўлнинг ишида жиддий камчиликлар ҳам бор. Темир йўлнинг айрим участкаларида юк поездлари қатнови графиги ҳали ҳам бузилмоқда, техника ва эксплуатацияси қоидаларига риоя қилинмаётир. Тепловоз, паровозларнинг бир кечаю-кундузда қатновини ошириш ва вагонлар оборотини тезлаштириш учун мавжуд имкониятлардан тўла фойдаланилмаётир. Поездларнинг ҳалокатга учраши ва авариялар каби ярамас ҳолларга ҳали ҳам тамомила барҳам берилган эмас.

Етти йиллик планда юк оборотини 1,4 баравар кўпайтириш, йўлларда тепловозларни қатнатишга ўтишни туғаллаш, шаҳар атрофидаги бир қанча участкаларга эса электровозларни қатнатиш кўзда тутилади. Вагонларнинг обороти 12 соат тезлаштирилади. Темир йўлда меҳнат унумдорлиги 38 процент ортиши керак. Темир йўлларни техника билан таъминлаш ва меҳнатнинг янги прогрессив усулларини жорий қилиш, аввало юк поездларини тузиш ва вагонларни бир-биридан ажратиш ишларида бу усулларни жорий қилиш лозим. Механизациялаш ва автоматлаш, станцияларда стрелька ва сигнал установкаларини марказлаштирилган тартибда бошқариш усулини жорий қилиш, вагонларни кўпроқ улаш ҳисобига поездларнинг бир кечаю-кундузда қатновини тезлатишга эришиш керак. Поездларнинг хавф-хатарсиз қатнашини таъминлашга алоҳида эътибор бериш лозим.

Республиканинг автомобиль парки яна саккиз минг янги машина олди. Юк обороти 1955 йилдагига нисбатан 1,9 баравар, пассажирлар ташиш эса 3 баравардан зиёд ортди. Ҳозирги вақтда область марказларидан барча районларга автобуслар қатнаб турибди.

Йўл хўжалиги техника билан кўпроқ таъминланди. 2700 километр узунликдаги автомобиль йўллари қурилди ва реконструкция қилинди, Катта Ўзбекистон йўлини реконструкция қилиш тамомланмоқда, Тошкент — Оҳангарон — Қўқон ўртасида баланд тоғ ошиб ўтадиган автомобиль йўлини қуриш соҳасидаги асосий ишлар тамомланди.

Шу нарса қувончлики, автомобиль йўллари қурилиши чинакам умумхалқ иши бўлиб қолмоқда, колхозлар бу ишда актив қатнашмоқдалар. Кейинги 4 йил ичида йўл хўжалигига сарфланган 560 миллион сўмнинг 220 миллион сўми колхозларнинг бўлинмас фондларидан ажратилди.

Етти йилликда автомобиль транспортининг юк обороти 2,8 баравар, пассажирлар ташиш қарийб 3 баравар ортиши керак. Йўл хўжалигига 1 миллиард 600 миллион сўмдан кўпроқ маблағ, шу жумладан колхозларнинг бўлинмас фондидан 1 миллиард сўмга яқин маблағ сарф қилинади.

Лекин автомобиль паркидан фойдаланиш коэфициенти ҳали ҳам паст, автомобиль қатнайдиган йўлларни яхшилаш учун зарур чоралар кўрилмаётир. Йўлларда авариялар ва кўнгилсиз ҳодисалар ҳали ҳам кўп учраб туради. Пассажирларни ташиш давлат плани бажарилмаётир.

Автотранспорт ва тош йўллар министрлиги ўз ишини яхшилаши, хусусан автомобиль паркининг техника ҳолати ва ундан фойдаланишдаги камчиликларни қатъиян тугатиши лозим.

Партия ва совет ташкилотларининг вазифаси — республикада йўл хўжалигини яхшилаш учун умумхалқ ҳаракатига бошчилик қилишдан ва шу мақсадда маҳаллий моддий-техника ресурсларидан тўла фойдаланишдан иборат.

Ҳисобот даврида граждан ҳаво флоти Ўзбекистон территориал бошқармасининг коллективи ўз ишини анча яхшилади. Республикани Совет Иттифоқининг кўп шаҳарлари билан боғлайдиган янги ҳаво йўллари очилди. Пассажирлар ташиш 5 баравар, юк ташиш 3 баравар кўпайди. Ўзбекистон граждан ҳаво флоти бошқармаси янги турбореактив самолётлар ва вертолётлар олди.

Етти йилликда ҳаво транспортида пассажирлар ташиш 7 баравар, юк ташиш қарийб 6 баравар ортади, авиация ёрдами билан қишлоқ хўжалик экинларини дорилаш 3—4 баравар кўпаяди.

Республика граждан ҳаво флотининг ходимлари пассажирларга хизмат кўрсатишни бундан буён ҳам яхшилашлари, хавф-хатарсиз учишга алоҳида эътибор беришлари, янги техникадан тўғри фойдаланишлари, учиш ва меҳнат интизомини кучайтиришлари, пассажирлар ва юк ташиш, шунингдек, қишлоқ хўжалик экинларини дорилаш давлат планларининг бажарилишини таъминлашлари керак.

Республиканинг ўзида ва республика территориясидан ташқарида юк ташишнинг энг тежамли ва мақсадга мувофиқ системасини қўлланиш тўғрисида фикр юритмоғимиз керак.

Республикада алоқа воситалари кенг ривожланди. Шаҳар телефон шохобчаларининг ҳажми 74 процент кенгайди. Тошкент, Чирчиқ, Марғилон шаҳарларида автомат телефон станциялари қурилди, Самарқанд шаҳрида телефон станцияси қурила бошлади. Қишлоқ Советлари, РТС, колхоз ва совхозларни телефонлаштириш тамомила туғалланди. Республикада иккита телевидение маркази ва 7 та ретрансляция станцияси қурилди. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон аҳолисининг 60 проценти Тошкентдан бериладиган телеэшиттиришларни кўриш имкониятига эгадир. Радиостанцияларнинг қуввати 5 баравар ўсди.

Аммо аҳолига, хусусан қишлоқ аҳолисига алоқа воситалари билан хизмат кўрсатиш ўсиб бораётган талабларимизга ҳали тўлиқ жавоб беролмайди. Обуначиларга газеталар, журналлар, шунингдек, хат ва телеграммалар ўз вақтида етказиб берилмаётир.

Алоқа ходимлари етти йилликда алоқа воситаларини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришни, почта, телеграф, телефон ва телевидение ишларини яхши йўлга қўйишни таъминлашлари, аҳолига яхши хизмат кўрсатишлари лозим. Шаҳар, шаҳарлараро телефон ва телеграф станцияларида автоматика ва ярим автоматика воситаларини кенг жорий қилишга эришмоқ керак.

* * *

Ўртоқлар! Партия ташкилоти капитал қурилиш соҳасида баъзи муваффақиятларга эришди. Ҳисобот даврида 170 та йирик ва ўртача катталикдаги саноат корхоналари, 46 минг ўринли мактаб, 9300 ўринли болалар боғчаси ва ясли, 3000 ўринли касалхона қурилди ва фойдаланиш учун топширилди, шаҳарларда, РТС ва совхозларда давлат ҳисобига, шунингдек, якка тартибда қуриш йўли билан жами 6 миллион квадрат метр ҳажмида уй-жой қурилди. Бундан ташқари колхозчилар 174 минг уй-жой қуриб олдилар.

Ҳозирги вақтда қурилиш ташкилотларимиз йириклаштирилган. Улар замонавий техника билан таъминланган ва малакали кадрлар билан мустаҳкамланган. Бизда қурилиш индустриясининг ҳал қилувчи соҳаси — йиғма темир-бетон буюмлар ва конструкциялар саноати вужудга келтирилди. 1956 йилда республикада атиги 58 минг кубометр йиғма темир-бетон ишлаб чиқарилган бўлса, 1959 йилда 273 минг кубометр, ёки 5 баравар кўпроқ ишлаб чиқарилди.

Лекин шундай бўлса ҳам, республикада капитал қурилиш ҳали ҳам жуда кейинда қолмоқда. Планларнинг доим бажарилмай қолиши, маблағларнинг жуда кўп объектларга сочиб юборилиши орқасида ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш муддатлари чўзилиб кетмоқда. Бизда уй-жой ва маданий-маиший бинолар қурилиши жиддий суратда кейинда қолмоқда. Қурилиш министрлиги ихтиёридаги 24 трестнинг 13 таси, яъни ҳамма трестларнинг ярмидан кўпроғи 1959 йилда давлат планини бажармади. «Узглавсельстрой» планни 80 процент, «Главголодностепстрой» 92,5 процент бажарди.

Қурилиш ташкилотлари йиғма конструкциялар ва деталлар, шунингдек ёғочсозлик ва механизмларни ремонт қилиш юзасидан запас қисмларни чиқариш учун ҳали мустаҳкам ишлаб чиқариш базасига эга эмас. Лекин, шунга қарамай, ишлаб чиқариш базаларини қуриш учун ажратилган маблағлардан яхши фойдаланилмаётир, йиғма темир-бетон ишлаб чиқариш юзасидан берилган топшириқлар бажарилмаётир.

1959 йил ноябрь ойида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Пленуми бўлиб ўтди. Пленум капитал қурилиш масалаларини қараб чиқди. Пленум халқ хўжалигининг ана шу энг муҳим соҳасидаги ишларни тубдан яхшилашнинг амалий тадбирларини белгилади, янги ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш планларининг бажарилмаслиги каби тоқат қилиб бўлмайдиган ҳолларга хотима беришни талаб қилди.

Қурилиш министрлиги, халқ хўжалиги кенгашлари, партия ва совет органлари 1960 йилда янги энергетика қувватларини, чунончи, Оҳангарон ГРЭСида 100 минг киловатт, Тахиатош ГРЭСида 12 минг киловатт энергетика қувватини, Фарғонада 58 километр, Қорақалпоғистонда 57 километр узунлигида электр линиялари қуришни таъминлашлари, Чирчиқ электро-кимё комбинатининг қувватини қўшимча равишда минглаб тонна аммиак ишлаб чиқарадиган қилиб кўпайтиришга эришишлари, Ўзбекистон металлургия заводида узлуксиз пўлат эритишни уюштиришлари, йилига 4 миллион жуфт калош чиқарадиган Поп резина-техника заводининг биринчи навбатини, Фарғона, Наманган, Самарқанд ва Бухорода йилига жами 175 минг квадрат метр ҳажмида уй ишлаб чиқарадиган 4 заводни ишга туширишни таъминлашлари лозим.

Биз қурилиш муҳлатларини кескин суратда қисқартиришимиз ва капитал маблағлардан кўпроқ самарали фойдаланишимиз керак.

Қурилиш соҳасидаги асосий вазифа — қурилиш ишларини индустрлашни янада ривожлантириш ва қурилиш технологиясини яхшилаш йўли билан техника тараққиётини тезлаштиришдан, қурилиш ташкилотларининг ишлаб чиқариш базасини бутун чоралар билан мустаҳкамлашдан ва янги самарали материаллар ҳамда конструкцияларни тез жорий қилишдан иборат.

Капитал қурилишни планлаштиришдаги камчиликларни йўқотиш, маблағларни жуда кўп объектларга сочиб юборишга қатъий хотима бериш зарур.

Биз 1960 йилда камида 400 минг кубометр янги темир-бетон конструкциялари ишлаб чиқаришимиз, тупроқ қазишда комплекс механизациялаш даражасини 95 процентгача, рудасиз материаллар чиқаришда 80 процентгача, қурилиш конструкцияларини монтаж қилишда 94 процентгача, қурилиш конструкцияларини ортиш ва бўшатиш ишларида 80 процентгача етказмоғимиз керак.

Капитал қурилишнинг сифат кўрсаткичларини оширишни таъминлаш, лойиҳа ишларини яхшилаш ва конструкциялар ҳамда материаллар қурилиш параметрларини бир хил қилишни тартибга солиш, қурилишда меҳнат унумдорлигини янада ошириш ва қурилиш ишлари қийматини арзонлаштириш чораларини кўриш зарур.

Ҳисоб-китоб ишларида қаттиқ тартиб ўрнатиш — қурилиш материалларини тўғри, тежамли сарф қилишга эришмоқ лозим. Қувватларнинг ўз вақтида ишга туширилишини, материалларнинг мақсадга мувофиқ сарфланишини ва қурилиш сифатини контроль қилишга жамоатчиликни кенг жалб этиш зарур.

Капитал қурилиш ҳажми кенгайиб бораётганлиги бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни анча кўпайтиришни талаб этади. Бу соҳада баъзи ишлар қилинган бўлса ҳам, қурувчилар бириктирувчи ва деворбоп материалларга, бетонлар учун керакли тўлдиргичларга ҳали ҳам катта эҳтиёж сезмоқдалар. Бизда совуқ-иссиқ ўтказмайдиган материаллар, санитария-техника материаллари ва металл конструкциялари ишлаб чиқариш сира ҳам қониқарли уюштирилган эмас.

(ДАВОМИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ докладининг давоми

(БОШИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Саноат ишлаб чиқариши чиқитлари базасида бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни уюштириш учун катта имкониятлар бор. Аммо халқ хўжалиги кенгашлари бу соҳада ташаббус кўрсатмаётирлар. Руда бўлмаган материалларнинг жуда кўп захасларидан яхши фойдаланилмаётир. Бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган корхоналарни ишга тушириш муддатларига риоя қилмай, бу ишни кечиктираётган Қурилиш министрлиги жиддий танқидга лойиқ.

Ўртоқлар! Қурилиш — янги саноат корхоналари, янги қувватлар, янги каналлар вужудга келтириш, янги ерлар очиш демакдир, қурилиш — янги уй-жойлар, мактаблар, интернатлар, касалхоналар, санаторийлар барпо қилиш демакдир. Қурилиш — янги театрлар, маданият саройлари, клублар барпо қилиш демакдир. Қурилиш — шаҳарларимиз, район марказларимиз ва посёлкаларимизнинг кўрки, чиройи демакдир. Қурилиш — совет кишисининг бахт-саодати тўғрисида ғамхўрлик қилиш демакдир.

Шу сабабли капитал қурилишни тубдан яхшилаш ҳар бир партия ва совет ташкилотининг, ҳар бир коммунист, ҳар бир раҳбарнинг жонажон иши бўлмоғи керак.

* * *

Саноат ва қурилиш, транспорт ва алоқа олдида турган катта вазифаларнинг муваффақиятли бажарилиши, партия ташкилотларининг оммавий касблардаги кадрлар ва мутахассислар билан ишлаш даражасига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Ҳозирги вақтда республика саноати, қурилишида, транспорт ва алоқа корхоналарида 300 мингга яқин ишчи ва 30 мингдан кўпроқ инженер-техник ходимлар ишламоқда. Тўрт йил ичида улар 13 процент кўпайди.

Биз оммавий касблардаги кадрларни тайёрлаш ва қайтадан тайёрлаш ишларини кучайтиришимиз, ёшларни халқ хўжалигига кенг жалб этишимиз, уларнинг ўсиши ва ишлаб чиқаришда доимий ўрнашиб қолишлари учун шарт-шароит вужудга келтиришимиз зарур.

Профессионал-техника ўқув юртлари — оммавий касблардаги кадрларни тайёрлашнинг асосий базасидир. Бу ўқув юртларининг ишини жиддий суратда яхшилаш керак.

Кадрлар тайёрлашни планлаштиришдаги катта камчиликларни йўқотиш лозим. Республика Госплани халқ хўжалигидаги ишлаб чиқариш кадрлари ўртасида қандай иш олиб борилаётганлигини жиддий ўрганиб чиқиш, республикада экономикани янада ривожлантириш ва техникани тараққий эттиришни эътиборга олиб, кадрларга бўлган эҳтиёжни аниқ белгилаб чиқиши лозим.

Халқ хўжалигини техника билан қуроллантириш соҳасида жуда катта вазифалар олдимизда турганлигини эътиборга олиб, саноат, қурилиш ва транспортдаги инженер-техник ва раҳбар ходимларни қайтадан тайёрлаш ишини ҳам жиддий суратда яхшилаш зарур.

Ишчи кучлар қўнимсизлиги кўп корхона ва қурилишларнинг ишидаги жуда катта нуқсондир. Бу ҳол ишчиларнинг малакасини ҳамда меҳнат унумдорлигини оширишга салбий таъсир кўрсатади. Ўтган йили халқ хўжалиги кенгашлари ихтиёридаги саноат корхоналаригагина 63 минг ишчи қабул қилиниб, 61 минг ишчи бўшаб кетган. Ишчиларнинг кўпи бепарво қаралганлиги, зарур маданий-маиший шароит яратиб берилмаганлиги орқасида корхоналардан чиқиб кетмоқда. Партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари ишчилар учун маданий-маиший шароит вужудга келтириш ва уларнинг корхоналарда доим ишлашларини таъминлаш масаласи билан жиддий шуғулланишлари керак.

Партия ва касаба союз ташкилотлари етти йилликнинг иккинчи йили — 1960 йил планини муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақани янада кенг авж олдиришлари керак, ишчилар ва инженер-техник ходимларнинг ўсиб бораётган ижодий активлигига бошчилик қилишдан, уларни янги техникани жорий қилиш, машина-ускуналарни модернизация қилиш, меҳнатни яхши ташкил этиш соҳасидаги тадбирларни амалга оширишга кенг жалб қилишдан, илғор иш тажрибаларини бутун чоралар билан оммалаштиришдан ва ҳар бир корхона ва қурилишнинг, ҳар бир участка ва цехнинг бир меёрда ишлашига эришишдан иборат.

Қаттиқ ишонч билдириб айтамизки, Ўзбекистон саноати ва қурилиши, транспорт ва алоқа муассасаларининг меҳнаткашлари ўзларининг социалистик мажбуриятларини шараф билан бажарадилар ва совет халқининг улуғ етти йиллик план топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун олиб бораётган курашига муносиб ҳиссаларини қўшадилар. **(Қарсаклар).**

Ватанга пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини кўпроқ етказиб берамиз

Ўртоқлар! Мамлакатимиздаги ҳамма халқлар билан бирга Ўзбекистон меҳнаткашлари қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда анча муваффақиятларга эришдилар.

Ҳисобот даврида республикада пахта етиштириш 678 минг тонна кўпайди, бундан олдинги 4 йил мобайнида эса 187 минг тонна кўпайган эди. 1959 йилда пахтанинг ҳосилдорлиги гектарига 1955 йилдаги 18,9 центнер ўрнига 22,9 центнерни ташкил этди, яъни 4 центнер ортди.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев 1954 йил ноябрида Тошкентда бўлиб ўтган кенгашда ва шундан кейин республикамизга келган вақтларида пахтачиликка раҳбарлик қилишдаги жиддий хатоларни очиб ташлади ва бу хатоларни бартараф қилиш ҳақида қимматли маслаҳатлар берди. Ўзбекистон партия ташкилоти КПСС Марказий Комитетининг ёрдамига таяниб, Н. С. Хрушчевнинг кўрсатмаларини астойдил бажара бориб, пахта етиштиришнинг комплекс механизациялашга асосланган прогрессив усулларини жорий қилишга қаратилган қатъий йўлни амалга оширди, бу эса пахта етиштиришни кескин суратда ошириш, харажатларни қисқартириш ва пахтанинг таннархини камайтириш учун муҳим негиз бўлди.

Ҳисобот даврида чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳам анча кўпайтирилди. 1959 йилда колхоз ва совхозларда гўшт етиштириш 1955 йилдагига нисбатан 1,3 баравар, сут етиштириш 2,3 баравар, тухум етиштириш 2,2 баравар, жун етиштириш 25 процент кўпайди. Ўтган йили давлатга 1955 йилдаги 1376 минг дона ўрнига 1710 минг дона қоракўл тери сотилди.

Колхоз ва совхозларда қорамол туёғи шу вақт ичида 178 минг бош ёки 23 процент, шу жумладан сигирлар — 83 минг бош ёки қарийб 42 процент, қўй ва эчкилар 652 минг бош ёки 10 процент, шу жумладан, қоракўл қўйлар 1170 минг бош ёки 27 процент кўпайди. Чўчқалар 5 баравар ортди.

Чорвачиликнинг озуқа базаси, аввало, маккажўхори ва окжўхори етиштиришни кўпайтириш ҳисобига мустаҳкамланди. 1959 йилда республикада 2.608 минг тонна, ҳар бир бош сигирга тахминан 10 тоннадан силос бостирилди. 1955 йилда эса атиги 570 минг тонна силос бостирилган эди.

Пилла етиштириш шу давр ичида 3234 тонна ёки қарийб 30 процент кўпайди.

Бироқ, республикада қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилишда жиддий хатоларга йўл қўйилганлигини хам кўрсатиб ўтиш керак. Бу хатоларни очиб ташлашда бизга КПСС Марказий Комитети ёрдам берди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XI пленуми бу хатоларга тўғри баҳо берди, бу хатоларга олиб келган сабабларни аниқлади ҳамда қишлоқ хўжалигига ва республика экономикасининг бошқа тармоқларига раҳбарликни яхшилаш чораларини белгилади.

Партия ташкилоти йўл қўйилган хатоларни тузатиб, пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш йўлида бир қанча тадбирларни амалга оширди ҳамда меҳнаткашларнинг ўсиб бораётган активлигига бошчилик қилиб, етти йилликнинг биринчи йили топшириқларининг муваффақиятли бажарилишига эришди.

Қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ишимизнинг якунларига ва етти йиллик планни муддатидан илгари бажаришда партия ташкилотининг вазифаларига батафсил тўхталиб ўтишимга ижозат бергайсиз.

I. ПАХТАЧИЛИК

Ўртоқлар! Ўтган йил пахта етиштиришни кўпайтириш соҳасидаги бутун ишимиз бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш сингари, партия XXI съездининг тарихий қарорларини бажариш ҳамда КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумига тайёргарлик кўриш белгиси остида ўтди. Пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ҳисоботи қўйилганлиги КПСС Марказий Комитетининг республикамиз равнақи ҳақида қилаётган ғамхўрлигининг янги ёрқин ифодаси бўлди. Бу ажойиб воқеа Ўзбекистоннинг ишчилари, колхозчилари ва интеллигенцияси ўртасида меҳнат ғайратини мислсиз даражада юксалтириб юборди, олинган мажбуриятларни муваффақиятли бажариш йўлидаги социалистик мусобақани янги босқичга кўтарди.

Ўзбекистоннинг колхоз ва совхозлари ўтган йил давлатга 3.163 минг тонна, яъни, пландагига қараганда 193 минг тонна кўп ва 1958 йилдагига қараганда 217 минг тонна ҳамда 1953 йилдагига қараганда 731 минг тонна кўп пахта сотдилар. Пахтанинг қарийб 85 проценти биринчи сортга топширилди. Пахта етиштиришнинг энг юқори даражасига эришилди, республикада пахтачиликнинг бутун тарихи давомида энг юқори ҳосил олинди.

Областларнинг ҳаммаси, 114 райондан 102 таси, 1013 колхоздан 894 таси, 89 совхоздан 76 таси, 16.807 бригададан 14.111 таси пахта тайёрлаш давлат планини тўла ва ошириб бажарди. Тошкент, Фарғона, Андижон, Наманган, Самарқанд, Бухоро, Хоразм, Қашқадарё областлари ва Қорақалпоғистон АССР ўз социалистик мажбуриятларини шараф билан бажардилар. **(Қарсаклар).**

Тошкент, Самарқанд областлари ва Қорақалпоғистон АССР қишлоқ хўжалигини ривожлантиришдаги муваффақиятлари учун Ленин ордени билан мукофотландилар. **(Қарсаклар).** Съездимиз минбарида туриб, Тошкент, Самарқанд областларининг ва Қорақалпоғистон автоном республикасининг меҳнаткашларини ҳукуматнинг олий мукофотини олганликлари билан қизғин табриклашга ҳамда меҳнат соҳасида янги ғалабаларга эришишларини тилашга рухсат этгайсиз. **(Қарсаклар).** Биз бу мукофотни ҳамма пахтакорлар учун, республикамизнинг ҳамма меҳнаткашлари учун катта шараф деб ҳисоблаймиз. **(Қарсаклар).**

Орденли Андижон области гектаридан қарийб 28 центнердан, Сурхондарё области 26,3 центнердан, Наманган ва Хоразм областлари гектаридан 26 центнерга яқин пахта олдилар.

Оржоникидзе, Тўрақўрғон, Наманган, Пахтаобод ва Ленин районлари гектаридан 30 центнердан ҳам ортиқ ҳосил олдилар. Денов райони эса гектаридан 36,2 центнердан ҳосил етиштириб, давлатга 65,5 минг тонна пахта сотди. 173 колхоз ва совхоз катта майдонларда гектаридан 30—40 центнердан ва бундан ҳам ортиқ ҳосил олди. Юзлаб бригада ва звенолар мўл ҳосил етиштирдилар.

Қоракўл районидаги «Октябрь» колхозидаги ўртоқ Шарофат Барҳаева бошлиқ бригада гектаридан 67 центнердан пахта олди, Гулистон районидаги Ленин номли колхознинг ўртоқ Ғанишер Юнусов бошлиқ бригадаси Мирзачўлнинг янги ерларида 60 центнердан ҳосил етиштирди. Пискент районидаги Тельман номли колхознинг ўртоқ Қодиров бошлиқ бригадаси, Қорақалпоғистон АССР даги Крупская номли колхознинг ўртоқ Камолова бошлиқ, «Кенес» совхозининг ўртоқ Мусаев бошлиқ звенолари ва бошқа кўпгина бригада ва звенолар гектаридан 50—60 центнердан ва бундан ҳам кўпроқ ҳосил олдилар. 80 та комплекс механизациялаш бригадаси ҳар гектар ерда 35—40—50 центнер ва бундан ҳам кўпроқ арзон пахта етиштирди.

Республика партия ташкилоти Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари Валентин Тюпко, Турсуной Охунова, Мелиқўзи Умурзоқов сингари шонли механизаторлар билан фахрланади. Совет пахтачилигини ривожлантиришдаги янги давр — техникани мислсиз даражада тараққий эттириш, комплекс механизациялашни туғаллаш, кетмонни сиқиб чиқариш ва пахта териш машиналарини дадил жорий қилиш даври ана шу механизаторларнинг номи билан боғланган.

Биз шу машҳур механизаторлардан ўрнак олган Жавод Кучиев, Курбон Кенжаев, Назиртош Тўраев, Мурод Холбоев, Ғажаб Обилов, Манноп Жалолов, Ғайбулла Бўриев, Мария Ковалева, Жўра Идиев, Болта Ортиқов, Тоғай Абсаматов, Йўлдош Душамов, Сотим Нурматов, Исмоил Матмуродов, Сотиболди Солиев, Усмон Иброҳимов ва бошқа кўпгина пахтачилик новаторлари билан фахрланамиз.

1959 йилда 710 минг гектар ерга чигит режа сими тортиб квадрат-уялаб экилди, 1100 минг гектардан кўпроқ ердаги ғўза қатор оралари икки томонлама ишланди, шу жумладан 565 минг гектар ердаги ғўза кетмонсиз парвариш қилинди. Бу эса 44 минг тонна уруғлик чигитни тежашга ва меҳнатни анча камроқ сарфлашга имкон берди.

Республика партия ташкилоти ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг кўрсатмаларига амал қилиб, ўтган йил пахтачиликда меҳнатни энг кўп талаб қиладиган ишни—пахта теримини механизациялашдаги қолоқлик ва ўжарликка хотима беришга қатъий равишда киришди. Пахтачиликда сарф қилинадиган меҳнатнинг ярмидан кўпроқ қисми ҳосилни теришга кетади.

Қатъият ва қунт билан олиб борилган ташкилотчилик ишлари муваффақиятни таъминлади. Партия ташкилоти тарбиялаб етиштирган механизаторлар армияси ўз мажбуриятини шараф билан бажарди: 330 минг тонна пахта машинада терилди.

Ўнлаб хўжаликлар техникадан моҳирлик билан фойдаланиш намунасини кўрсатдилар. «Малик» совхози ҳосилнинг 75 процентини «Ўзбекистон ССР 5 йиллиги» совхози ҳосилнинг 49 процентини машинада териб олди. 1-«Боёвут», «Совой» совхозлари, Шаҳрисабз районидаги Карл Маркс номли, Ўрта Чирчиқ районидаги «Северний маяк» ва бошқа кўпгина колхозлар ҳосилнинг талайгина қисмини механизмлар ёрдами билан териб олдилар. Юзларча механик-ҳайдовчилар мавсумда 80—100—120 тоннадан ва бундан ҳам кўпроқ пахта тердилар. Энг яхши механик-ҳайдовчиларимиздан 200 киши Совет Иттифоқи орден ва медаллари билан мукофотланди.

Ишнинг мана шундай яхши бошланганлиги бизда йиғимтеримни тамомила механизациялаш вазифасининг шараф билан бажарилишига ишонч туғдирмоқда.

Хўжалик ҳисоби асосида ишлайдиган комплекс механизация бригадаларини ташкил қилиш йўлидаги ажойиб ҳаракатнинг кенг авж олганлиги пахтачиликда техникани тараққий эттириш йўлида олға томон қўйилган янги қадам бўлди. Ўтган йил 5 мингта ана шундай бригада республикадаги ҳамма пахта майдонларининг учдан бир қисмида пахта етиштирди. Улар республикада олинган ўртача ҳосилга нисбатан 12 процент кўпроқ ҳосил олдилар ва бир центнер пахтани етиштириш учун 29 процент кам меҳнат сарф қилдилар.

Механизациялаш даражасининг оширилганлиги, ишларнинг яхшироқ ташкил қилинганлиги бизга ҳисобот даврида меҳнат унумдорлигининг бир мунча ўсишига ва маҳсулот таннархининг камайишига эришиш имкониятини берди. 1955 йилда бир центнер пахта етиштириш учун бевосита меҳнат сарфлаш республика колхозларида ўрта ҳисоб билан 12,2 меҳнат кунини ташкил этган бўлса, ўтган йили бу сарфлар дастлабки маълумотларга кўра, 6,9 меҳнат кунигача, яъни 1,8 баравар камайган. Шу давр ичида колхозларда бир центнер пахтанинг таннархи дастлабки маълумотларга кўра, тахминан 25 процент камайган.

Ўртоқлар! Етти йилликнинг биринчи йилида республикамиз пахтачиликни ривожлантиришда эришган муваффақиятлари шак-шубҳасиздир. Лекин бу муваффақиятлар билан ғурурланишга ва ишимиздаги жиддий нуқсон ва камчиликлардан кўз юмишга ҳақимиз йўқ. Шунинг учун ҳам биз ўтган йилги натижаларни чуқур таҳлил қилишимиз, танқидий қараб чиқишимиз лозим.

Ўтган йил республиканинг 34 райони, 544 колхози, 44 совхози ўз мажбуриятларини бажармади. Бунинг устига, 2636 бригада, 113 колхоз, 13 совхоз, Ўрта Чирчиқ, Ғузор, Бойсун районлари ҳатто давлатга пахта сотиш планларини ҳам бажармадилар, Олтиариқ, Андижон, Олтинкўл, Термиз, Шеробод ва Қизилтепа районлари эса планни бажариш у ёқда турсин, ҳатто ҳосилдорликни 1958 йилдагидан ҳам камайтириб юбордилар.

Давлат планининг бажарилмай қолишига партия ва давлат интизомини қўпол суратда бузиш дебгина баҳо бериш мумкин. Бу районлар, колхозлар, совхозлар ва бригадаларнинг қолоқлиги сабабларини чуқур ўрганиш, уларни ишнинг кўзини биладиган ва ўзларига топширилган иш участкаси учун бутун масъулиятни ҳис қиладиган қобилиятли ташкилотчилар билан мустаҳкамлаш керак.

Республикада пахтадан кам ҳосил олаётган хўжаликлар ҳали ҳам кўп. 1959 йилда 62 район, 394 колхоз ва 71 совхоз республикадаги ўртача ҳосилдорликка нисбатан кам ҳосил олдилар. Пахтанинг ҳосилдорлиги айниқса Бухоро областида кам бўлиб, гектарига 19,5 центнерни, Қорақалпоғистонда эса 18,2 центнерни ташкил этди. Тошкент, Самарқанд ва Фарғона областларидаги кўпгина колхоз ва совхозлар ҳам кам ҳосил олиб келмоқдалар.

Бир қанча партия, совет ва қишлоқ хўжалик органларининг раҳбарлари хўжаликларнинг экономикасига етарли даражада қизиқмаётганликлари, уларнинг фаолиятини таҳлил қилмаётганликлари, меҳнат унумдорлигини ошириш ва маҳсулотнинг таннархини камайтириш масалаларига лозим даражада эътибор бермаётганликлари ва хўжаликни бошқаришда уқувсизлик, исрофгарчилик фактларига йўл қўяётганликлари тоқат қилиб бўлмайдиган ҳолдир.

Бир хил шароитдаги хўжаликларнинг иқтисодий кўрсаткичлари ҳар хил бўлишига сабаб раҳбарлик савиясининг турлича эканлигидир, холос. Масалан, Андижон районидаги Ленин номли колхоз бир центнер пахта етиштириш учун 3,5 киши куни сарфлаб, унда бир центнер пахта 123 сўм 30 тийинга тушган, қўшни «Ғайрат» колхози эса 7,5 киши куни сарфлаб, унда бир центнер пахта 215 сўм 25 тийинга тушган. Сирдарё районидаги «Малик» совхози бир центнер пахтани етиштириш учун 2 киши куни сарфлаган. бу ерда бир центнер пахтанинг таннархи 135 сўмни ташкил этган, «Социализм» совхози эса бир центнер пахтани етиштириш учун 5,6 киши куни сарфлаб, унда бир центнер пахтанинг таннархи 258 сўмга баравар бўлган.

Деярли ҳар бир районда иқтисодий кўрсаткичлар ана шундай хилма-хил бўлиб келмоқда.

Мамлакат бизлардан кўп миқдорда юқори сифатли пахта талаб қилибгина қолмай, пахтанинг арзон бўлишини ҳам талаб қилмоқда. Бу эса колхозларнинг жамоат бойлигини оширишнинг, колхозчиларнинг моддий фаровонлигини янада юксалтиришнинг бирдан-бир йўлидир. Лекин бунинг учун хўжаликни оқилона бошқариш, пахтачиликда техника тараққиётини кенг жорий қилиш керак.

Ўртоқлар! Мамлакатимизнинг ҳамма меҳнаткашлари билан бирга пахтакорлар ҳам КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорларини ғоят баланд руҳ билан кутиб олдилар. Коммунизм қуришдан иборат буюк ишга муносиб ҳисса қўшишга интилиб, улар ўз зиммаларига янги, оширилган мажбуриятлар олмоқдалар. Ўзбекистон пахтакорлари пахта етиштириш жиҳатидан етти йилликнинг охирига белгиланган даражага бир йил олдин эришишга, 1964 йилда давлатга 3600—3800 минг тонна, 1965 йилда эса 4 миллион тонна «оқ олтин» сотишга қарор қилдилар.

Тошкент областининг қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари 1960 йилда давлатга 475 минг тонна, Андижон области 652 минг тонна, Фарғона области 543 минг тонна, Самарқанд области 402 минг тонна, Бухоро области 300 минг тонна, Сурхондарё области 400 минг тонна, Хоразм области 260 минг тонна ва Қорақалпоғистон АССР 250 минг тонна пахта сотиш мажбуриятини олдилар.

Бу мажбуриятлар реал ҳисобларга асосланган бўлиб, уларда ички резервлар кўзда тутилган. Бу резервлардан фойдаланиш пахта етиштиришни кескин суратда кўпайтиришга ва 1960 йилда Ватанга етти йиллик планда 1961 йил учун мўлжалланган миқдорда «оқ олтин» топширишга имкон беради.

Бизнинг резервларимиз — аввало, қолоқ хўжаликларни илғорлар даражасига етказишдир. Бу хўжаликларда ҳосилдорликни лоақал, республиканинг ўртача хўжаликларидаги даражагача етказишнинг ўзи қўшимча ҳаражатлар қилмасдан, пахта етиштиришни тахминан 200 минг тонна кўпайтириш имкониятини беради.

Ўтган йил Ромитан, Свердлов, Жиззах, Жарқўрғон, Пойариқ, Чуст, Поп ва кўпгина бошқа районларнинг ҳамма колхозлари ўз зиммаларига олган мажбуриятларини бажардилар. Бошқа районлар ҳам шундай қилиши лозим ва мумкин эмасми, ахир? Ҳеч сўзсиз, шундай қилишлари лозим ва мумкин!

Ўзбекистон пахтакорлари пахтанинг ўртача ҳосилдорлигини 1964 йилда гектарига 25 центнергача, эскидан суғорилиб келаётган ерларда эса гектарига 27 центнергача етказишга қарор қилдилар. Бундай қилиш пахта етиштиришни яна 300 минг тонна кўпайтириш имкониятини беради.

Наманган районидаги Сталин номли колхознинг ташаббуси билан республикада авж олдирилган ҳаракат катта истиқбол очиб беради. Бу колхоз 1960 йилда гектаридан 45 центнердан, 1964 йилда эса ўрта ҳисобда 50 центнергача ҳосил етиштириш мажбуриятини олди. Қоракўл районидаги «Октябрь» колхозининг аъзолари илгари қабул қилинган мажбуриятларини қайтадан қараб чиқиб, шу йилнинг ўзидаёқ гектар бошига 50 центнердан ҳосил олиш учун курашишга қарор қилдилар. Бундай мисоллар кўп.

Республиканинг партия ташкилоти пахта етиштиришни кўпайтириш йўлидаги бу олижаноб ватанпарварлик ҳаракатини бутун чоралар билан қўллаб-қувватлаши, илғор колхозларнинг тажрибасини кенг ёйиши ҳамда ҳосилдорликни ошириш йўлидаги ҳаракатнинг чинакам умумхалқ ҳаракатига айланишига эришмоғи лозим.

Партиямизнинг XXI съезди ва КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида уқтириб ўтилганича, ҳосилдорликни бутун чоралар билан ошириш деҳқончиликдаги асосий вазифадир. Республикада гектаридан 25 центнердан пахта олинишига 1961 йилдаёқ эришиш бизнинг шиоримиз бўлиши лозим!

Ҳосилдорликни ошириш билан бир қаторда пахта майдонларини ҳам кенгайтиришимиз лозим. Бунинг учун Мирзачўлда, Марказий Фарғонада, республиканинг жанубий ва ғарбижанубий районларида катта имкониятлар мавжуд. Партия ташкилоти ана шу даштлик массивларни унумдор ерларга айлантириш учун, уларни совет кишисига хизмат қилдириш учун бутун чораларни кўриши лозим.

Бошқа далачилик маҳсулотлари каби пахта етиштиришни янада кўпайтириш вазифасини ҳал қилмоқ учун деҳқончилик маданиятини тобора юксалтириш, ернинг унумдорлигини ошириш, алмашлаб экишни жорий қилиш ва ўзлаштириш, барча қишлоқ хўжалик ишларини ўтказишда агротехника муддатларига риоя қилиш учун қаттиқ интизом ўрнатиш, бу ишларнинг юқори сифатли бажарилишини таъминлаш талаб қилинади.

КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленуми қишлоқ хўжалигида техникани тобора тараққий эттиришнинг алоҳида аҳамиятга эга эканлигини яна уқтириб ўтди.

Биз КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг пахтачиликдаги ишларни комплекс механизациялаш ҳақидаги қарорининг тезроқ бажарилишини таъминлашимиз лозим. Бу қарор барча пахтакор республикаларда техникани тараққий эттиришнинг кенг программасидир.

Партия ва ҳукумат пахтачиликдаги ишларни механизациялашни қуйидаги даражага етказишни бизнинг олдимизга вазифа қилиб қўйдилар:

квадрат-уялаб экиш бўйича 1963 йилда 90 процентгача ва уларга белгиланган миқдорда чигит экиш бўйича 1965 йилда камида 70 процентгача;

совет сортларидан очилган ва ярим очилган пахтани териш бўйича — 1965 йилда бутун экин майдонининг 70 процентигача машиналаштириш;

суғориш бўйича — 1965 йилда: сунъий ёмғир ёғдириб суғоришни 11—12 процентгача, шланга билан суғоришни 22—25 процентгача етказиш ҳамда бошқа майдонларни яхши текисланган далаларда узун эгатлар орқали най усулида суғориш белгиланган.

Биз бу топшириқни муддатидан илгари бажара оламиз ва бажаришимиз лозим.

Уяларга белгиланган миқдорда чигит экиш пахтачиликда техникани тараққий эттиришнинг асосий масалаларидан биридир. Ўртоқ Н. С. Хрушчев КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида сўзлаган нутқида бу масалага алоҳида эътиборимизни жалб этди. Бу йил биз 60 минг гектар ерда белгиланган миқдорда чигит экиш соҳасида кенг тажриба ўтказишимиз, 1961 йилдан бошлаб эса бу янги прогрессив тадбирни ҳамма жойда жорий қилишимиз лозим.

Бу йил бир миллион гектар ердаги ғўзани кетмонсиз парвариш қилиш учун ҳамма имкониятлар мавжуд. Гербицидларни қўлланиш эса бизга келгусида ғўза парваришидаги қўл меҳнатини тамомила йўқотиш имкониятини беради.

Пахта теримини механизациялашга алоҳида эътибор бериш керак. Бизнинг шонли механизаторларимиз бу йил камида 500 минг тонна пахтани машинада териш мажбуриятини олдилар. 1960 йил йиғим-терим ишларини кенг механизациялашга ўтишда ҳал қилувчи йил бўлиши лозим.

Сизларга маълумки, КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида биз бундан буён бирорта ҳам мактаб ўқувчиси, студент ва солдат пахта теримига жалб этилмайди, деб республика партия ташкилоти номидан сўз берганмиз. Ўртоқлар, бу иш катта сиёсий аҳамиятга эга. У колхозларнинг манфаатларига ҳам, бутун халқ хўжалигининг, республикамиздаги ҳар бир меҳнаткашнинг манфаатларига ҳам жавоб беради. Биз бу ҳаётий муҳим тадбирни съезд якдиллик билан қўллаб-қувватлайди, деб ишонамиз. Бу тадбирни амалга ошириш бутун партия ташкилотимизнинг шарафли ишидир. **(Қарсаклар).**

Лекин биз бунинг мураккаб вазифа эканлигини, уни бажариш учун барча партия, совет, қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ва совхоз раҳбарларининг ҳозирданоқ, йил бошиданоқ зўр ғайрат билан иш олиб боришларини талаб қилаётганлигини яхши билиб олишимиз керак. Барча колхоз ва совхозларда пахтадан мўл ҳосил олиш ва уни эрта муддатларда етилтириш, бу йил машина теримини кенг авж олдириш, ишнинг зўр уюшқоқлик билан олиб борилишини таъминлаш ва колхоз ҳамда совхозлардаги ишчи кучларидан йиғим-терим ишларида тўла фойдаланиш — бизнинг бурчимиздир. Ана шу ҳал қилувчи уч шарт бизларга партия ва халқ олдида берган сўзимизнинг устидан чиқиш имкониятини беради.

Мукаммал терим техникасини яратиш, деҳқончилик маданиятини юксалтириш, селекция-уруғчилик ишларини яхшилаш, ғўзанинг баргини тўктириш учун яхши таъсир қиладиган дориворлар яратиш, ҳамма жойда рационал технологияга — механизмлар ёрдами билан териш ҳамда пахтани далада қуритмасдан ва тозаламасдан тайёрлаш ва қоп-қопсиз ташишнинг поток методига ўтиш — меҳнат унумдорлигини 5—6 баравар оширишга ҳамда теримнинг таннархини 30—35 процент камайтиришга имкон беради.

Хўжалик ҳисоби асосида ишлайдиган комплекс механизация бригадаларига кўпроқ эътибор бериш, уларнинг ҳар қайсисида технологик карта тузиш, меҳнатга ҳақ тўлаш системасини яхшилаш зарур.

Электрлаштириш қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришидаги ишларни комплекс механизациялашни туғаллашда муҳим аҳамиятга эга. Бироқ, республика қишлоқ хўжалигида электрлаштириш ҳозирги вақтда мутлақо етарлик эмас. Колхозларнинг фақат ярмиси ва колхозчи хонадонларнинг 25 процентигина электр қуввати билан таъминланган. Электрдан ишлаб чиқариш мақсадлари учун кам фойдаланилмоқда. Етти йиллик планда қишлоқда электр қуввати истеъмолини ҳар бир хўжаликка ҳозирги вақтдаги 103 киловатт ўрнига 510 киловаттга етказиш кўзда тутилган. Колхоз ва совхозларни электрлаштириш учун бир миллиард сўмдан ортиқ давлат маблағлари ва колхоз маблағлари сарфланади. Биз қишлоқларда қўшимча қувватларни ишга туширишимиз, янги колхозлараро электростанциялар қурилишини таъминлашимиз лозим.

Ана шу катта вазифаларни муваффақиятли бажариш учун «Узсельэлектрострой» трестига қарашли қурилиш-монтаж ташкилотларини мустаҳкамлаш керак. Маҳаллий партия ҳамда совет ташкилотлари уларга доимий ёрдам кўрсатиб туришлари лозим.

Пахтачиликда техникани тараққий эттириш соҳасида белгиланган тадбирларнинг амалга оширилиши етти йилликнинг охирига бориб, бир центнер пахта етиштириш учун меҳнат сарфини 2 баравардан зиёд, яъни 2—3 киши кунигача камайтиришга ҳамда бир центнер пахтанинг таннархини 1958 йилдагига нисбатан камида 25—30 процент камайтиришга имкон беради. Шу билан бирга давлатга топшириладиган пахтанинг сифатини кескин суратда яхшилаш учун қатъий кураш олиб бориш лозим.

II. ЧОРВАЧИЛИК

Ўртоқлар! 1959 йилда давлатга чорвачилик маҳсулотлари сотиш юзасидан олган мажбуриятларимиз муддатидан илгари бажарилди.

Колхоз ва совхозларда гўшт етиштириш 1958 йилдагига нисбатан 8 процент, сут етиштириш 17 процент, тухум етиштириш 27 процент кўпайди. Давлатга 334 минг дона кўп қоракўл тери топширилди.

Жамоат чорва моллари: қорамол 13 процент, шу жумладан сигирлар 16 процент, чўчқалар 35 процент ўсди. Қўй ва эчкилар туёғи кўпайди.

Бироқ, республикада чорвачиликни ривожлантириш даражаси орқада қолаётганини эътироф қилиш керак. Бизда чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш учун мавжуд бўлган катта имкониятлардан мутлақо қониқарсиз фойдаланилмоқда.

(ДАВОМИ БЕШИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ докладининг давоми

(БОШИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Бундай аҳволнинг сабаби нима?

Бунинг сабаби аввало шундаки, биз чорвачиликка барча колхоз ва совхоз раҳбарларининг, маҳаллий партия ва совет ташкилотларининг жиддий эътибор беришларига ҳали эришганимизча йўқ.

Республика колхоз ва совхозларида чорва моллар сонини кўпайтириш ва унинг маҳсулдорлигини ошириш суръатининг қониқарсиз бўлиб келаётганига асосий сабаб — чорва молларнинг кўп нобуд бўлаётганлиги ва моллардан кам бола олинаётганлигидир.

КПСС Марказий Комитети ёш молларни ўстириб катта қилиш ва чорва молларни бўрдоқига боқишни ташкил қилишнинг муҳимлигига бир неча марта бизнинг эътиборимизни жалб этди. Аммо бу ишда ҳам биз йўл қўйилмаслик даражада орқада қолиб келмоқдамиз.

1959 йилда республиканинг колхоз ва совхозлари давлатга қорамолнинг қарийб 38 процентини, чўчқаларнинг 26 процентини ҳамда қўй ва эчкиларнинг 43 процентини ўртадан паст семизликда ва ориқ ҳолда топширдилар ва сотдилар. Бундай ҳолларга тоқат қилиб туриш мумкин эмас.

Сигирларнинг сут маҳсулдорлиги йўл қўйилмаслик даражада паст бўлиб келмоқда. 1956 йили республикада ҳар бир соғин сигирдан ўрта ҳисобда 894 килограмм, 1957 йилда 1069 килограмм ва 1959 йилда атиги 1292 килограмм сут соғиб олинди. Бу эса Иттифоқ бўйича олинаётган ўртача миқдордан бир ярим баравардан ҳам зиёд камроқдир.

Жамоат чорва моллари сонини кўпайтиришда юксак суръатнинг таъминланмаганлиги республикада чорвачиликка раҳбарлик қилишдаги жиддий хато бўлди.

Бу ҳол биз кўрган чораларнинг сира етарлик бўлмаганлигини кўрсатиб турибди. Жамоат чорвачилигини урчитиб кўпайтириш ҳисобига ҳам, аҳолидан тамомила ихтиёрий асосда сотиб олиш ҳисобига ҳам бутун чоралар билан ривожлантириш масалаларига эътиборни кучайтириш керак. Шунингдек, наслдорчилик ишини жиддий суратда яхшилаш, молларни сунъий қочиришни кенг қўллаш зарур.

Озуқа ресурсларини кўпайтириш учун мавжуд имкониятлардан тўла фойдаланилмаётир. Маккажўхори ва оқжўхори силос массасининг ҳосилдорлиги 1959 йилда республика бўйича ўрта ҳисоб билан гектарига атиги 128,7 центнерни ташкил этди. 1955 йилдагига нисбатан бедапоя майдони 50 минг гектар камайди, беда ҳосилдорлиги ҳали ҳам паст бўлиб келмоқда.

Чорвачилик фермаларида меҳнатни кўп талаб қиладиган ишларни механизациялашнинг суст бориши маҳсулот единицасини етиштиришда кўп меҳнат сарф қилинишига сабаб бўлмоқда, натижада чорвачилик маҳсулотларининг таннархи юқори бўлмоқда.

Кўриб турибсизки, аҳоли жон бошига гўшт, сут ва ёғ етиштириш жиҳатдан яқин йиллар ичида АҚШ га етиб олиш ва ундан ўзиб кетишдан иборат умумхалқ вазифасини ҳал этишга муносиб ҳисса қўшмоқ учун ҳали кўп ишларни қилишимиз керак.

КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорларига жавобан, республиканинг колхоз ва совхозлари ўз зиммаларига оширилган мажбуриятлар олдилар. Улар гўшт ва сут етиштириш жиҳатдан 1965 йил учун белгиланган даражага 1963 йилда, жун етиштириш жиҳатдан 1964 йилда эришишга ҳамда шу йилнинг ўзидаёқ гўшт етиштириш ва сотиш икки йиллик планини ва сут етиштириш ва сотиш бир ярим йиллик планини бажаришга қарор қилдилар.

Республикада 1960 йилда колхоз ва совхозларда сигирлар сонини 1965 йил учун кўзда тутилган миқдоргача кўпайтириш учун ҳамма имконият бор.

Жамоат чорва молларини урчитиб кўпайтириш ишини кескин суратда яхшилаш ва чорва молларнинг нобуд бўлиш ҳолларини энг кам даражага етказиш, колхоз ва совхозларда, колхозлараро ва совхозлараро пунктларда чорва молларни бўрдоқига боқиш, ёш молларни семиртириш ва ўстириб катта қилиш ишларини яхши ташкил қилиш зарур. Бизда бу йил сигирларнинг 80 процентини, 1962 йилда эса 100 процентини сунъий қочириш учун ҳамма шарт-шароит мавжуд. 1965 йилда бизда қорамолларнинг камида 75 проценти, совхозларда эса 85 проценти зотли бўлиши лозим. Яроқли ерларнинг ҳар 100 гектарига энг кўп миқдорда чорвачилик маҳсулотлари етиштирилишини таъминлаш учун ҳамма имкониятлардан, шу жумладан хўжаликларни ихтисослаштиришдан ҳам фойдаланиш зарур.

Маккажўхори, оқжўхори ва беда экин майдонларини кенгайтириш ва айниқса уларнинг ҳосилдорлигини ошириш чорвачиликни кескин суратда юксалтиришнинг энг муҳим шартидир. Биз ишни шундай ташкил қилишимиз керакки, 1960 йилда маккажўхори экинларининг ҳар гектаридан думбул сўтаси билан камида 400 центнер силос массаси, гектаридан 80—100 центнердан беда олинсин, чорва моллар ёз ойларида кўк озуқа билан тўла таъминланган бўлсин ва камида 4,5 миллион тонна силос бостирилсин.

Гектаридан 700—1.000—1.500 центнердан кўк поя олаётган илғор хўжаликлар ва бригадаларнинг тажрибаси бу ишнинг реал эканлигини кўрсатиб турибди.

Биз чорвачиликдаги меҳнатни кўп талаб қиладиган ишларни механизациялаш соҳасида катта иш қилишимиз лозим.

Ўзбекистон қоракўлчиликни янада ривожлантириш учун ғоят катта имкониятларга эга. Ҳозирги вақтда фойдаланилмаётган яйловларга сув чиқарилиши, ихтисослаштирилган янги қоракўлчилик совхозларининг ташкил қилиниши бизларга қоракўл тери етказишни етти йиллик планда кўзда тутилган 2 миллион дона ўрнига 2 миллион 900 минг донага етказиш, шунингдек жун ва гўшт етиштиришни кўпайтириш имкониятини беради.

Чорвачиликни янада ривожлантириш вазифасини муваффақиятли ҳал қилмоқ учун фермаларни бу ишни яхши биладиган ва севадиган кадрлар билан жиддий суратда мустаҳкамлаш керак.

Республиканинг партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари жамоат чорвачилигини юксалтириш учун курашда рязанлик қардошларимизнинг тажрибасидан кенг фойдаланишлари лозим. Республика чорвадорлари улардан намуна олиб, катта натижаларга эришадилар.

III. ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШИНИНГ БОШҚА ТАРМОҚЛАРИ

Ўртоқлар! Ўтган йилнинг якунлари қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг турли тармоқларини рационал боғланган ҳолда ривожлантириш учун тўла имкониятларга эга эканлигимизни кўрсатди.

1959 йилда республиканинг колхоз ва совхозлари 14.485 тонна, яъни пландагидан 185 тонна кўп ва 1958 йилдагидан 385 тонна кўп пилла етиштирдилар ва давлатга сотдилар. Селекционерларимиз етиштирган жуда маҳсулдор оқ пилла қуртини боқишга ўтилганлиги натижасида пилланинг сифати бир мунча яхшиланди.

Бироқ, шуни айтиш керакки, Ўзбекистон Компартияси XIV съездининг пиллачилик соҳасидаги қарори қониқарсиз бажарилаётир. Бир қанча областларнинг қолоқлигига ҳанузгача хотима берилмаган, қурт уруғи етиштиришда жиддий хатоларга йўл қўйилган.

Республика пиллачилари пилла етиштириш жиҳатдан етти йилликнинг охирига белгиланган даражага бир йил олдин, Қорақалпоғистон АССР, Тошкент ва Сурхондарё областларининг колхоз ва совхозлари эса 1961-1962 йилларда эришиш мажбуриятини олдилар. Бу йил биз давлатга 14.655 тонна пилла сотишимиз лозим.

Пиллачиликни ривожлантириш ишидаги камчиликларни тезроқ бартараф қилиш, озуқа базасининг кенгайтирилишини таъминлаш, наслдорчилик ишини ва қурт уруғи чиқаришни яхшилаш, хўжаликнинг бу тармоғида механизация ва автоматизацияни дадил жорий қилиш—партия ташкилотининг вазифасидир.

Каноп экувчи колхозларимиз яхши ишладилар. Луб экинлари пояси етиштириш ҳисобот даврида қарийб икки баравар кўпайди, бу экинларнинг ҳосилдорлиги эса тахминан 3 баравар ошди. Луб экинлари етиштириш жиҳатдан 1965 йил учун белгиланган даражага ҳозирдаёқ эришилди. 1959 йилда луб экинлари экувчи колхозлар мамлакатнинг каноп уруғига бўлган эҳтиёжини тўла равишда таъминладилар. Бу катта ғалаба. Ажойиб лубкорларимизга уларнинг фидокорона меҳнати учун съезд номидан қизғин ташаккур изҳор қилишга ижозат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Тошкент область ташкилотларининг каноп ва жут пояси етиштиришни етти йилликнинг охиригача 245 минг тоннагача етказиш тўғрисидаги таклифини маъқулладилар. Биз луб экинлари етиштириш агротехникасини бундан буён ҳам яхшилашимиз, ҳосилдорликни оширишимиз, механизацияни кенг жорий қилишимиз зарур.

Ҳисобот даврида дон етиштириш, асосан маккажўхори ҳисобига, бир мунча кўпайди. Бироқ, бизда дон ва аввало, емлик дон етиштириш эҳтиёждан жуда орқада қолмоқда.

Баҳорикор деҳқончиликда экинларнинг структурасини емлик экинлар ва биринчи навбатда арпа етиштиришни кўпайтириш томонига ўзгартириш, дон экинлари етиштириш агротехникасини яхшилаш, август ойида экишни ва бошқа илғор усулларни кенг жорий қилиш, асосан, яхши ишланган тоза шудгор ва ёзда пар кўтариб қўйилган ерларга кузги дон экишга ўтиш зарур.

Яқин йилларда шоликорлик катта ривож топиши лозим. Шоликорлик асосан, Амударё бўйларида ривожлантирилиб, бу ерда ихтисослаштирилган совхозлар ташкил қилинади.

Республика партия ташкилоти йўл қўйилган хатоларни бартараф қила бориб, ўтган йили сабзавот, полиз маҳсулотлари ва картошка етиштиришни кўпайтириш соҳасида бир мунча иш қилди.

Сабзавот етиштириш 1958 йилдагига нисбатан 20 процент ва картошка етиштириш 66 процент кўпайди. Давлатга бу маҳсулотларни, шунингдек полиз маҳсулотларини сотиш планлари муваффақиятли бажарилди.

Бироқ, биз аҳоли жон бошига сабзавот ва картошкани ҳали етарли етиштираётганимиз йўқ. Бу жиҳатдан Сурхондарё ва Бухоро областларида аҳвол айниқса ёмон.

Республиканинг колхоз ва совхозлари сабзавот, полиз маҳсулотлари ва картошка етиштириш жиҳатдан етти йилликнинг охирига белгиланган даражага 1962 йилда эришиш мажбуриятини олдилар. Бу йил биз 360 минг тонна картошка, 610 минг тонна сабзавот ва 600 минг тонна полиз маҳсулотлари етиштиришимиз керак.

Хўжаликларни ихтисослаштириб бўлиш, алмашлаб экишни жорий қилиш, уруғчилик ва агротехникани яхшилаш, сабзавотчилик ва картошкачиликдаги ишларни механизациялаш даражасини анча ошириш, маҳсулотнинг таннархини камайтириш зарур. Парник-теплица хўжаликларини мустаҳкамлаш, бунинг учун табиий газдан ва иссиқ сув манбаъларидан кенг фойдаланиш жуда муҳимдир.

Гарчи, Ўзбекистон юқори сифатли мева ва узум етиштириш учун ғоят қулай табиий шароитга эга бўлса ҳам, биз ўз имкониятларимиздан тўла фойдаланмаётирмиз ва хўжаликнинг бу соҳасида республикамиз меҳнаткашлари олдидагина эмас, балки Москва, Ленинград аҳолиси, мамлакатнинг шимолий ва шарқий районларидаги аҳоли олдида ҳам кўп қарздор бўлиб қолмоқдамиз.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети область ва район ташкилотлари билан биргаликда, энг яхши мутахассисларнинг ва соҳибкор боғдорларнинг иштироки билан мева ва узум етиштиришда кескин бурилиш ясаш тадбирларини ишлаб чиқдилар.

Республика ва мамлакат аҳолисини тобора кўпроқ мева билан таъминлаш — бизнинг бурчимиздир.

IV. СУВ ХУЖАЛИГИ

Ўртоқлар! Ўзбекистонда 1953 йилдан бери ўтган вақт ичида жами 2000 километрдан ортиқ узунликда зовурлар қурилди ва реконструкция қилинди, бу эса 400 минг гектарга яқин майдонда ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшилашга имкон берди, 140 минг гектар ерда суғориш шохобчалари техника жиҳатдан яхшиланди. Ҳисобот даврида 160 минг гектардан кўпроқ янги ва партов ерлар ўзлаштирилди.

1959 йилда ирригация ишларини ривожлантириш ва янги ерларни ўзлаштириш учун 600 миллион сўмдан ортиқ маблағ сарфланди. Сув хўжалиги ташкилотларининг моддий-техника базаси анча мустаҳкамланди.

Бироқ, бизда қурилиш машиналари ва механизмлардан ҳали тўла фойдаланилаётгани йўқ, сув хўжалиги ишларининг таннархи ҳали ҳам юқори. Шу камчиликларни бартараф қилиш—ирригация ишларини ривожлантириш ва суғориладиган янги ерларни ўзлаштириш соҳасидаги катта вазифаларнинг муваффақиятли бажарилиши учун зарур шартдир.

Етти йиллик планнинг контроль рақамларида 436 минг гектар, шу жумладан Мирзачўлда 105 минг гектар ва Марказий Фарғонада 97 минг гектар суғориладиган янги ерларни ўзлаштириш кўзда тутилган.

Ҳозир, колхозларнинг даромадлари ўсган ва бўлинмас фондларга ажратиладиган маблағлар кўпайган бир вақтда, кўпгина колхозлар ва районлар етти йиллик планда кўзда тутилмаган янги ерларни суғориш ҳақида, шунингдек колхозларнинг маблағлари ҳисобига катта мелиорация тадбирларини ўтказиш ҳамда суғориш тармоқларини қайта қуриш ҳақида таклифлар киритмоқдалар. Бу қимматли ташаббусни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлаш зарур.

Биз шу етти йилликда 600 минг гектарга яқин майдонда ернинг захини қочириш ва шўрини ювиш ишларини ўтказишимиз, 1 миллион 200 минг гектар майдонда суғориш шохобчаларини қайта қуришимиз лозим. Колхозлараро магистрал каналларни реконструкциялаш ишларини кучайтириш, сувнинг ерга сингиб кетмаслиги учун каналларни бетон ётқизиб мустаҳкамлаш, механизмлар билан шиббалаш ва бошқа тадбирларни қўллаш талаб қилади. Хўжаликларнинг ички тармоқларини қайта қуришни таъминлаш, ер текислаш ишларини кучайтириш, сизот сувлардан кенг фойдаланиш, сув омборлари қурилишини тезлаштириш зарур.

Республика партия ташкилоти сув хўжалиги қурилишига, янги ерларни ўзлаштиришдек муҳим ишга эътиборни кучайтириши лозим.

V. КОЛХОЗЛАРНИНГ ЖАМОАТ ХУЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Ўртоқлар! Қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтириш ва колхоз тузумини янада ривожлантириш соҳасида партия ишлаб чиққан тадбирларнинг амалга оширилиши натижасида республика колхозлари жамоат хўжалигини мустаҳкамлашда, унинг ҳамма тармоқларининг даромадини оширишда ва колхозчиларнинг моддий фаровонлигини юксалтиришда катта муваффақиятларга эришдилар.

1955 йилда колхозларнинг умумий даромадлари 7,5 миллиард сўмни ташкил этган бўлса, ўтган йили, дастлабки маълумотларга кўра, 10,7 миллиард сўмга етган, яъни 42,5 процент кўпайган.

Колхозларнинг бўлинмас фондлари анча ўсди. Лекин бу ишда бизда хатоларга йўл қўйилди. Бу хатолар колхозларнинг жамоат фондларини кўпайтириш—колхоз тузумини бутун чоралар билан мустаҳкамлашнинг ва ривожлантиришнинг, колхозчилар моддий фаровонлигини юксалтиришнинг негизи эканлигини тушунмасликдан иборат бўлди.

1958 йилда бўлинмас фондларга умумий пул даромадларининг 19,4 проценти, 1959 йилда эса, дастлабки маълумотларга кўра, 22 проценти ажратилган. Бундан олдинги йилларда эса, бўлинмас фондларга умумий пул даромадларининг 15 проценти ажратилиб келган эди.

Ҳозир ҳам кўпгина колхозларда меҳнат кунларига кўпроқ пул тўлаш ва жамоат фондларига камроқ маблағ ажратишдек нотўғри тенденция ҳали ҳам рўй бераётганлигини айтмасдан ўтиб бўлмайди. Бу колхозларда ишни қатъий равишда йўлга солиб юбориш, етти йилликнинг охирига бориб, колхозларнинг умумий пул даромадларидан бўлинмас фондларга ажратиладиган маблағнинг 30 процентгача, илғор хўжаликларда эса 35 процентгача етказилишига эришиш керак. Жамоат фондларининг ўсиши бизга колхоз—кооператив мулкини умумхалқ мулкига яқинлаштириш йўлида янги муҳим қадам қўйиш имкониятини беради. Бу жиҳатдан бўлинмас фондларга ажратиладиган маблағ миқдорини кўпайтиришгина эмас, балки бу маблағлардан тўғри фойдаланиш ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Ўзбекистоннинг пахтакор колхозлари кўп йиллардан бери катта ирригация каналлари, колхозлараро электростанциялар, йўлларни биргаликда қурмоқдалар, яйловларни сув билан таъминлаш ва ўзлаштириш, янги ерларни суғориш билан шуғулланмоқдалар.

Республика колхозлари ана шу ажойиб традицияни ривожлантира бориб, етти йил мобайнида ирригация-мелиорация ва йўл қурилиши ишларига, шунингдек яйловларни ўзлаштиришга илгари кўзда тутилган 2 миллиард ўрнига 4 миллиард сўмга яқин маблағ сарф қилишни мўлжалламоқдалар, бу эса ўтган етти йилдагига нисбатан 4 баравардан зиёдроқ кўпдир. Техника сотиб олиш, ремонт-техника базасини вужудга келтириш учун 5 миллиард сўмдан зиёд, яъни ўтган етти йилдагига нисбатан 3 баравар кўп маблағ ҳамда ишлаб чиқариш ва маданий-маиший қурилиш учун, шунингдек электрлаштириш учун 9 миллиард сўмга яқин маблағ сарфланади.

Биз ана шу катта қурилиш программасини амалга оширишда колхозларга жиддий ёрдам беришимиз зарур.

Марказий Фарғонани ўзлаштириш колхозлараро кенгаш тузилганидек, 1960—1961 йилларда Ўзбекистоннинг деярлик ҳамма районларида колхозлараро қурилиш ташкилотлари, районлараро, областлараро қурилиш бирлашмалари, бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган, шунингдек қишлоқ хўжалик хомашёсини қайта ишлаб берадиган юксак даражада механизациялашган корхоналар ташкил қилиш керак. Агар саноат корхоналари пландан ташқари маҳсулот ишлаб чиқариш ҳисобига бу ишда колхоз ва совхозларга ёрдам берсалар яхши бўлур эди.

Район ва хўжалик ички қурилиши лойиҳаларини ишлаб чиқиш чораларини кўриш, колхоз қурилишини ҳозирги замон талабларига тўла жавоб берадиган типовой лойиҳалар билан таъминлаш, қишлоқ қурилиши учун кадрлар тайёрлашни ташкил қилиш зарур.

Партия XXI съездининг қарорларида колхозчиларнинг реал иш ҳақини етти йил ичида тахминан 40 процент ошириш кўзда тутилган. Бу топшириқнинг сўзсиз бажарилишини таъминлаш партия ташкилотининг вазифасидир.

Кейинги вақтда колхоз раҳбар ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш системаси қайтадан қараб чиқилди. Бу система иш ҳақини ҳаддан ташқари ошириб юборган эди. Эндиликда колхоз раисларининг ва бошқа раҳбар ходимларнинг меҳнатига тўланадиган ҳақ етиштирилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг миқдорига бевосита боғлиқ қилиб қўйилган ва тахминан, совхоз раҳбарлари ҳамда мутахассислари иш ҳақининг даражасида турибди.

Колхозларда аппаратни соддалаштириш ва унумсиз маъмурий-бошқарма харажатларини камайтириш йўлида бир мунча иш қилинди. 1959 йилда бу соҳада қўшимча тадбирлар амалга оширилди, шу туфайли штатдаги 7 минг киши қисқартилиб, 3,2 миллион меҳнат куни тежаб қолинди.

Ўтган йил 700 дан кўпроқ колхозлар ички хўжалик ҳисобига ва меҳнат кунлари ёзмасдан бевосита пул билан ҳақ тўлашга ўтдилар. Бу яхши натижалар берди. Дастлабки якунлар бу колхозларда 1958 йилга нисбатан тахминан 670 миллион сўм маблағ тежалганлигини кўрсатиб турибди.

Партия комитетларидан маҳсулот таннархини камайтиришда, иш нормаларини белгилаш ва меҳнатга ҳақ тўлаш ишларини анча яхшилашда, аппаратни соддалаштиришда, маъмурий-бошқарма ходимларини камайтиришда, хўжалик фаолиятини планлаштириш ва раҳбарликни такомиллаштиришда колхозларга бундан буён ҳам ҳар томонлама ёрдам беришдан, қишлоқ хўжалик артели Уставига қаттиқ риоя қилинишига эришиш талаб қилинади.

Ўртоқлар! Партия ва ҳукуматнинг, мамлакатимиздаги барча қардош халқларнинг ғоят катта ва доимий ёрдами туфайли Ўзбекистон колхозларида жамоат ишлаб чиқариши мустаҳкамланди ва кенгайди, бу эса қишлоқ меҳнаткашларининг моддий фаровонлигини юксалтиришга имкон берди. Ҳозирги вақтда бизнинг колхозларимиз жуда катта даромад, кўпгина бошқа иттифоқчи республикалардаги қишлоқ хўжалиги артелларига қараганда анча кўп даромад олмоқдалар. Пахтага бошқа кўпгина қишлоқ хўжалик маҳсулотларидан кўра кўпроқ ҳақ тўланади. Колхозлар томонидан давлатга сотиладиган пахтанинг харид нархлари совхозлар топширадиган пахта нархидан анча ортиқ қилиб белгиланган.

Ўз интернационал бурчимизга содиқ бўлиб, бир қанча колхозларимизнинг ташаббусини қўллаб-қувватлаб, биз КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида пахта, луб экинлари ва бошқа баъзи маҳсулотларнинг харид нархларини камайтириш томонига қарата қайтадан кўриб чиқиш ҳақида республика партия ташкилоти номидан таклиф киритдик. Бундай қилиш меҳнатга ҳақ тўлашда бир хил шароит вужудга келтиради, колхозларда янада кенгайтирилган ишлаб чиқаришни таъминлашга ҳамда халқ истеъмоли товарларининг чакана нархларини камайтиришга имкон беради.

Биз, Ўзбекистон Компартиясининг съезди колхозларнинг ва колхозчиларнинг манфаатларига жавоб берадиган ҳамда мамлакатимиз халқларининг бузилмас дўстлигини, ишчилар синфи билан колхозчи деҳқонларнинг улуғ иттифоқини янада мустаҳкамлашга ёрдам берадиган бу таклифни якдиллик билан қўллаб-қувватлайди деб ўйлаймиз. **(Қарсақлар).**

VI. СОВХОЗ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ

Ўртоқлар! Кейинги йилларда республикада совхозлар ишлаб чиқариши анча ошди. Совхозлар 1955 йилда пахтанинг фақат 5 процентини етиштириб берган бўлса, 1959 йилда 17,5 процентини етиштириб берди; совхозларнинг тармоғи ғалла етиштириш соҳасида 14, 3 процентдан 38,4 процентга, сут етиштириш соҳасида 4,6 процентдан 11 процентга, қоракўл етиштириш соҳасида 21 процентдан 44 процентга ва жун етиштириш соҳасида 13,5 процентдан 34,4 процентга кўтарилди. Ҳозирги вақтда республикадаги ҳамма экинларнинг учдан бир қисми совхозларда экилмоқда.

Пахтакор совхозлар 1959 йилда давлатга 546 минг тонна ёки пландагидан 46 минг тонна кўп ва 1958 йилдагига қараганда 77 минг тонна кўп пахта топширди. Совхозларда бир йил ичида ҳар центнер пахтанинг таннархи тахминан 40 сўм миқдорида камайтирилди, ҳар центнер пахтани етиштирмоқ учун сарфланаётган меҳнат эса 20 процент камайтирилди.

Совхозлар етти йилликнинг биринчи йилида давлатга 1958 йилдагига қараганда қоракўл териларини 126 минг дона, гўштни 4324 тонна, сутни 13265 тонна, тухумни 2,7 миллион дона, сабзавот ва картошкани 38 минг тонна кўп топширди.

Лекин совхозларнинг ишида ҳали ҳам бир қанча жиддий камчиликлар бор. Уларнинг кўплари кам ҳосил олмоқда. Совхозларда пахта етиштиришга кўпроқ меҳнат сарфланмоқда ва пахтанинг таннархи ҳам баланд. Чорвачилик маҳсулдорлиги совхозларда жуда паст.

Совхозлар етти йиллик топшириқларини муддатидан олдин амалга ошириш учун ҳамма имкониятларга эга. Бунинг учун совхозлар ишлаб чиқаришига раҳбарлик даражасини ошириш керак. Областлар ва районларнинг совхозлар иши учун бўлган жавобгарлигини ва ролини кўтариш зарур. Областлар ва районларнинг совхозлардаги ишлаб чиқариш кўрсаткичлари учунгина эмас, шу билан бирга, совхозларнинг молия-хўжалик фаолияти учун ҳам кўпроқ жавобгар бўлишлари ва уларнинг бу соҳадаги роли кўтарилиши лозим. Шу муносабат билан биз совхозларни пул билан таъминлашни республика бюджетидан областлар бюджетига ўтказиш масаласини ўйлаб кўришимиз ва ҳал қилишимиз керак.

Мана шуларнинг ўзидан, ўртоқлар, колхозларимиз ва совхозларимизда ҳали фойдаланилмасдан ётган резервлар кўплиги кўриниб турибди. Бизнинг бурчимиз бу резервларни ишга солишдан иборат.

Кўкламги экиш кампаниясига намунали тайёрланиб, бу кампанияни қисқа муддат ичида, юксак агротехника даражасида ўтказиш етти йилликнинг иккинчи йилида зиммамизга олган социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажаришда жуда катта аҳамиятга эга бўлади. Биз техника ва кадрларни экиш бошлангунча ўз вақтида тайёрлаб қўйиш учун ҳамма чораларни кўришимиз ҳамда пахтани ва бошқа экинларни барвақт етилтириб, улардан мўл ҳосил олмоқ учун зарур шарт-шароитни вужудга келтиришимиз керак.

Қўзилатиш кампаниясини, чорва моллар қишловини яхши ўтказиш, чорва молларнинг нобуд бўлишига йўл қўймаслик ҳам жуда муҳим. Бу тадбирлар чорвачилик соҳасидаги мажбуриятларимизни муваффақиятли бажаришга имкон беради.

Партия XXI съездининг ва Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорлари билан қуролланган республика қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари олинган мажбуриятларни шараф билан бажариш ва етти йиллик топшириқларини муддатидан олдин адо этиш учун кучларини аямайдилар, деб чуқур ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. **(Қарсаклар).**

Халқнинг бахт-саодати ҳақида тинмай ғамхўрлик қилайлик

Ўртоқлар! Коммунистик партия ва Совет ҳукумати совет кишиларининг турмушини тағин ҳам бадавлат ва чиройлик қилиш учун хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида тинмай ишламоқда. Аҳолига маиший, медицина хизмати кўрсатишни яхшилаш тўғрисида, умумий овқатланишни яхшилаш тўғрисида Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қабул қилган қарорлари ва кўрган бошқа кўпгина чоралар халқнинг бахт-саодати тўғрисида қилинаётган оталарча ғамхўрликнинг ёрқин ифодасидир.

Ўзбекистон партия ташкилоти меҳнаткашларнинг моддий фаровонлигини ошириш соҳасида анчагина ишлар қилди. Республикада ишчилар ва хизматчилар қисқартирилган иш кунига ўтказилмоқда, иш ҳақини тартибга солиш чоралари кўрилмоқда. Кончилар, металлурглар, кимё ва цемент саноати ходимлари — ҳаммаси бўлиб 59 минг киши ўтган йилнинг охиригача етти ва олти соатлик иш кунига ўтказилди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорига биноан, ҳамма ишчиларни ва хизматчиларни етти соатлик иш кунига, айрим тармоқларда эса олти соатлик иш кунига ўтказиш 1960 йилда тугалланиши лозим. Халқнинг турмуш даражасини янада оширишга қаратилган бу жуда муҳим сиёсий тадбир партия, совет, касаба союз ва хўжалик органларининг бу ишга ғоят катта эътибор беришларини талаб қилади.

Ҳисобот даври мобайнида 65300 оила янги квартираларга кўчиб кирди. Шаҳарларимиз, ишчи посёлкалари, колхоз қишлоқлари обод бўлмоқда. Ҳаммомлар, кирхоналар сони, водопровод ва канализация шохобчалари кўпаймоқда. Электр ва газ меҳнаткашларнинг турмушига тобора кўпроқ сингиб бормоқда.

Аҳолига медицина хизмати кўрсатиш анча яхшиланди. Бир қанча маъмурий биноларни ва бошқа биноларни соғлиқни сақлаш органларига бериш йўли билан 1959 йилда касалхоналардаги ўринлар сонини яна 1500 та, санаторийлардаги ўринлар сонини яна 170 та кўпайтиришга, қўшимча равишда яна 10 та поликлиника ва амбулатория, шунингдек болалар учун янги яслилар очишга муваффақ бўлдик.

Республика партия ташкилоти Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XI пленумининг қарорини бажариб, аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш соҳасида илгари йўл қўйилган хатоларни тузатиш учун бир қанча чора-тадбирлар кўрди. 1955 йилдагига нисбатан 1959 йилда аҳолига гўшт маҳсулотлари сотиш икки баравар, мол ёғи ва сут сотиш қарийб 3 баравар, тухум сотиш 2 баравардан зиёдроқ, қанд-шакар сотиш 2,2 баравар кўпайди. Аҳолини сабзавот ва картошка билан таъминлаш анча яхшиланди.

Халқнинг турмуш даражаси ошганлигини шу факт ҳам кўрсатиб турибдики, маданий-маиший молларга бўлган талаб анча кўпайди. 1955 йилдагига қараганда 1959 йилда республика аҳолисига радио моллари 2,9 баравар, тикув машиналари 2,6 баравар, мебеллар 2,3 баравар, рўзғор, электр холодильниклари 4 баравар, кир ювиш машиналари 9 баравардан зиёдроқ кўп сотилди. Давлат ва кооператив савдосида товар оборотининг ҳажми 54 процент ошди.

Аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш соҳасида қилган ишларимиз бундан буён қиладиган катта ишларимизнинг бошланғичидир, холос. Бу муҳим ишимизда катта камчиликлар бор.

Ҳунармандчилик, матлубот кооперацияси ҳамда маҳаллий Советларга қарашли саноатнинг кўпгина корхоналари ва устахоналари аҳолига маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш топшириқларини бажармаётирлар. Масалан, «Ўзбекбирлашув» 1959 йилда қишлоқда маиший хизмат кўрсатиш планини атиги 58 процент бажарди. Маиший хизмат кўрсатувчи корхоналарни кўпайтириш соҳасида ҳали ҳам сусткашлик қилинмоқда.

Партия ва совет органлари маиший хизмат кўрсатувчи корхоналар ишини ўзларининг доимий контролликлари остига олишлари, уларнинг раҳбарларига нисбатан талабчанликни оширишлари, меҳнаткашларнинг талабларига эътиборсизлик билан қараётган шахсларга нисбатан қаттиқ чора кўришлари лозим.

Халқ истеъмол қиладиган моллар сифатини яхшилаш учун кескин кураш олиб боришимиз лозим. Халқ хўжалиги кенгашларининг ва ҳунармандчилик кооперацияси ва маҳаллий советларнинг корхоналари кўпгина сифатсиз маҳсулот чиқармоқдалар. Партия ташкилотлари бундай аҳволнинг сабабларини чуқур ўрганишлари ва бу ишда большевикча тартиб ўрнатишлари керак.

Темир-терсак буюмлар, белкураклар, чўян идишлар, темирдан қуйилган асбоблар, спорт асбоблари, галантерея моллари сингари халққа керак бўлган молларни маҳаллий Советлар саноати корхоналарининг ишлаб чиқаришни тўхтатиб қўйганлигига ҳеч қандай асос йўқ. Шунинг учун ҳам Ўзбекистонга бошқа районлардан кўпгина маданий ва рўзғор моллари олиб келинмоқда. Ваҳоланки, бу молларни республика корхоналарида бемалол ишлаб чиқариш мумкин.

Халқ хўжалиги кенгашлари, Ўзпромсовет ва маҳаллий Советлар энг керакли молларни ишлаб чиқаришга бўлган муносабатларини тубдан ўзгартиришлари, бундай молларни кўпроқ чиқариб, уларнинг сифатини оширишлари мутлақо зарур.

(ДАВОМИ ОЛТИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ докладининг давоми

(БОШИ БЕШИНЧИ БЕТДА)

Уй-жой бинолари чала битказилиб, кўпгина камчиликлари билан фойдаланишга топширилаётганлиги сингари ҳоллар кам эмас. Бу факт ҳам бизни ташвишга солади. Баъзи бинокорлар бу иморатларни халқ учун, ўзлари учун қураётганликларини унутиб қўймоқдалар. Канализация, водопровод киритилмаган ва ҳатто электр ўтказилмаган уйларни фойдаланиш учун топшириш фактлари ҳам оз эмас. Партия ва совет органлари уй-жой қурилишининг сифатини ошириш учун қатъий чоралар кўришлари, кенг жамоатчиликни бу иш устидан контроллик қилишга тортишлари лозим.

Баъзи корхона раҳбарларининг ишчиларга зарур маданий-маиший шароит яратиб бериш тўғрисида етарлича ғамхўрлик қилмаётганликларига индамай қараб туриб бўлмайди. Бир қанча жойларда ошхоналар ёмон ишлаётганлигига, савдо точкалари йўқлигига, тунги сменалардаги ишчиларга яхши хизмат кўрсатиш ташкил этилмаганлигига индамай қараб туриб бўлмайди.

Савдо ходимларининг кўпчилиги ҳалол ишламоқда. Лекин савдо қилишни билмайдиган ходимлар ҳам бор. Баъзан бундай савдо ходимлари харидорларнинг талабларига эътибор бермай, қулоқ солмай, уларни қочириб юборадилар. Баъзи савдо ташкилотларининг айби билан узоқ шаҳарлар ва ишчи посёлкаларини энг керакли моллар билан, айниқса сабзавот, картошка ва мевалар билан таъминлашда узилиш рўй бермоқда. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тайёрлаш, қайта ишлаш ва асраш яхши ташкил қилинганида бу маҳсулотлар билан аҳолини таъминлашни анча яхшилаш мумкин бўлур эди. Савдо корхоналари холодильниклар билан тузук таъминланмаган. Колхоз бозорларига моллар ва озиқ-овқатларни ўз вақтида етказиб туриш ёмон ташкил этилган. Бундан эса, ҳар хил олибсотарлар ва спекулянтлар фойдаланмоқдалар.

Республикада парник хўжалиги яхши ривожлантирилмаётир. Бунинг натижасида янги помидорлар, бодринглар ва бошқа кўкатлар билан йил бўйи савдо қилиш таъминланмаган.

Бизда умумий овқатланиш етарли ташкил этилмаган. Масалан Тошкент Чилонзорида ва бошқа шу каби районларда на бир ошхона, на бир кафе, на бир закускахона бор. Ҳолбуки Тошкент шаҳрининг раҳбарларига шундай жойларда ошхоналар, кафелар ва закускахоналар очиш кераклиги неча марталаб айтилган эди.

Умумий овқатланиш корхоналарида кўп меҳнат талаб қиладиган ишлар тузук механизациялаштирилмаган. Овқатларни хилма-хил ва лаззатли қилиб тайёрлаш тўғрисида унчалик ғамхўрлик қилинмаётир.

Кейинги йилларда колхоз қишлоғининг иқтисодий ва маданий ҳаётида рўй берган ўзгаришлар қишлоқда савдо-сотиқни ва умумий овқатланишни анча яхшилашни талаб қилади. Фақат Ўзбекистондагина эмас, бутун мамлакатда ҳам донг чиқарган Заркент сельпосининг тажрибаси жуда ибратлидир. Бу тажриба қишлоқ матлубот жамиятларига ғашаббускор кишилар бошчилик қилганида, улар аҳолининг талабларига, эҳтиёжларига кўпроқ эътибор беришни ўзларига асосий вазифа қилиб олганларида, бундай матлубот жамиятлари нақадар катта ишлар қилишга қодирлигини кўрсатиб турибди. Афсуски, бундай савдо корхоналари бизда ҳали ҳам кам. Заркентликларнинг ажойиб тажрибасини кенг ёйиш керак.

Бошқа ҳар қандай ишда бўлгани каби, савдо ва умумий овқатланишни яхшилашда ҳам кадрлар ва уларни тўғри тарбиялаш жуда катта роль ўйнайди. Партия ташкилотлари савдо ва умумий овқатланиш ташкилотлари ва корхоналарининг кадрлари билан ишлашга жуда жиддий эътибор беришлари керак. Магазин ва ошхоналарнинг иши устидан ҳамма жойда кенг жамоатчилик контролини ўрнатиш лозим.

Одамларнинг соғлиғини сақлашни янада яхшилаш соҳасида ҳам бизнинг олдимизда катта вазифалар турибди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг яқинда қабул қилган қарорида белгиланган бир қатор тадбирлар республикада соғлиқни сақлаш ишини янада юқори кўтаришга ёрдам беради.

Врачлар, фельдшерлар, медицина ҳамшираларининг катта группаси республиканинг узоқ районларига доимий ишлаш учун жўнаб кетиб, ватанпарварлик ташаббусини кўрсатди. Шунингдек, медицина олимларимизнинг бир қанчаси ростовликлардан ўрнак олиб, бўш вақтлари бўлганда беморларга текин консультация беришни, медицина муассасаларига даволаш-профилактика иши сифатини оширишга ёрдамлашишни истаганлигини билдирди. Бу ватанпарварлик ташаббусини қизғин табриклаш керак.

Шаҳар ва қишлоқларнинг санитария ҳолатини яхшилаш биринчи даражали аҳамиятга эга бўлган иш бўлиб қолмоқда. Водопроводлар ва канализация шохобчалари қуришни кенгайтирмоқ учун ҳамма чораларни кўриш зарур. Шундай қилиш керакки, шаҳар ва қишлоқларнинг санитария ҳолатини яхшилаш учун бошланган ҳаракат ҳақиқатан ҳам умумхалқ ҳаракати бўлиб қолсин, бу ҳаракатга партия ва совет ташкилотлари бошчилик қилсин.

Колхозларнинг маблағлари ҳисобига колхоз касалхоналари ва шифохоналари ҳамда колхозлараро касалхоналар ва шифохоналар қуриш сингари ажойиб ташаббусни кенг қўллаб-қувватлаш зарур. Шаҳарларда ҳам, қишлоқларда ҳам болалар муассасалари сонини кўпайтириш ғоят катта аҳамиятга эга. Қишлоқларда водопроводлар қуришга колхоз маблағларидан сарфлаш, бу мақсад учун зарур материаллар ва ускуналар ажратиш керак.

Республика соғлиқни сақлаш системасида койкалар сонини кўпайтириш бўйича етти йиллик топшириғини шу йилнинг ўзидаёқ бажариш учун ҳамма чораларни кўриш керак. Биз КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида шундай мажбурият олганмиз. Бу бемалол бажариш мумкин бўлган мажбуриятдир. Бу мажбуриятни бажариш республика партия ташкилотининг шарафли ишидир.

Одамларнинг сиҳат-саломатлигини мустаҳкамлашда муҳим фактор бўлган физкультура ва спортни ривожлантириш масалаларига жиддий эътибор бериш керак. Физкультура кадрларини тайёрлаш ишлари бирмунча яхшиланганлигига, разрядли спортчилар сони кўпайганлигига қарамай, бизда физкультура иши ҳали ҳам лозим бўлган даражада эмас. Республикада физкультура ҳаракатини янада ривожлантиришни таъминлаш, физкультурани чинакам оммавий қилиш керак.

Шубҳа йўқки, аҳолига маиший хизмат кўрсатувчи корхоналарнинг, савдо, умумий овқатланиш корхоналарининг ходимлари, соғлиқни сақлаш соҳасида ишлаётган ходимлар шаҳар ва қишлоқ меҳнаткашларининг ўсиб бораётган маданий-маиший талабларини тўла қондириш учун ҳамма чораларни кўрадилар. **(Қарсаклар).**

Маданий қурилиш ҳозирги замон талаблари даражасига кўтарилсин

Ўртоқлар! Коммунистик партия ва Совет ҳукумати ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялашга ҳамиша алоҳида ғамхўрлик қилиб, доимий эътибор бериб келди ва ҳозир ҳам шундай қилмоқда.

«СССРда мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш ва халқ маорифи системасини янада ривожлантириш тўғрисида»ги қонунга мувофиқ, ўқитишни ижтимоий-унумли меҳнат билан қўшиб олиб бориш асосида умумий таълим мактаблари, олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг иши ҳозирги вақтда қайта қурилаётганлиги мамлакатнинг маданий ҳаётида жуда катта аҳамиятга эгадир.

Республикада 6311 мактаб бор. Бу мактабларда 76 мингдан кўпроқ ўқитувчи 1 миллион 350 мингдан кўпроқ болани ўқитмоқда. Ҳисобот даврида мактабларнинг моддий базаси анча мустаҳкамланди ва таълим-тарбия ишлари яхшиланди. Кейинги йилларда 43 та интернат-мактаб очилди, бу интернат-мактабларда 10 мингдан кўпроқ бола тарбияланмоқда.

Мактабларнинг 1—V синфларида машғулотлар янги программа асосида олиб борилмоқда. 1962—63 ўқув йилида саккиз йиллик таълимга ўтиш батамом тугалланади.

Мактабнинг ишлаб чиқариш билан боғланишини мустаҳкамлаш, ўқувчиларни ўқитиш билан бирга уларнинг ишлаб чиқариш малакалари олишларини таъминлаш йўлида биринчи жиддий қадамлар қўйилди. Мактабларда 4,5 минг ўқув кабинетлари ва 3 мингга яқин мактаб устахоналари ташкил этилди. 3300 мактабнинг таълим-тажриба участкалари бор. Кўпгина қишлоқ мактабларида ўқувчилардан колхозларда ва совхозларда қишлоқ хўжалик экинлари, айниқса пахта ўстириш билан шуғулланадиган ишлаб чиқариш бригадалари тузилди.

Ишчи ёшлар мактабларининг тармоқлари кенгаймоқда. Ҳозирги вақтда республикада 200 га яқин шундай мактаб бор. Бу мактабларда 30 мингдан кўпроқ киши ишлаб чиқаришдан ажралмай ўқимоқда.

Мактабларни оталикка олган колхозлар, совхозлар, саноат корхоналари мактаблар ишини қайта қуришда катта ёрдам кўрсатмоқдалар. Колхозлар 1956 йилдан 1959 йилга қадар 515 та мактаб биноси қуриб бердилар. Колхозлар ўзлари учун интернат-мактаблар қуришга киришганликлари қувончли бир ҳолдир. Бу ишда Охунбобоев районидаги Сталин номли колхоз, Орджоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхози, Қуйи Чирчиқ районидаги Димитров номли, Избоскан районидаги Сталин номли колхозлар қимматли ташаббус кўрсатди.

Ҳамма мактабларни бир сменали машғулотга ўтказиш учун бошланган ҳаракат халқ маорифи тўғрисида жамоатчилик қилаётган ғамхўрликнинг янги ифодасидир. Колхозлар, совхозлар, саноат корхоналари ва муассасалар 1959 йилнинг ўзидагина 1000 тадан кўпроқ маъмурий биноларни ва бошқа биноларни мактабларга топширдилар. Бу биноларда 100 минг болани ўқитиш мумкин. Натижада ҳозирги вақтда 3000 дан кўпроқ мактаб бир сменали машғулотга ўтди. Ваҳоланки, 1956—57 ўқув йилида бундай мактаблар 1058 та эди, холос. Бу соҳада Бухоро области жамоатчилиги катта иш қилганлигини алоҳида қайд қилиб ўтиш керак. Бу областда бу йилги ўқув йилининг бошида қишлоқ мактабларининг ҳаммаси бир сменали машғулотга ўтказилди.

Маълумки, биз КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида Ўзбекистондаги ҳамма мактабларни бир сменали машғулотга ўтказишни бу йилги ўқув йилидаёқ тугаллаймиз, деб республика партия ташкилоти номидан ваъда берган эдик. Бу муҳим давлат вазифасини ҳал қилишимиз мумкин ва зарур.

Бироқ, умуман республикада халқ маорифининг аҳволи ўсиб бораётган вазифалардан жиддий равишда орқада қолаётганлигини кўрмаслик мумкин эмас.

Республиканинг бир қатор районларида умумий таълим плани қониқарсиз бажарилмоқда, тўла маълумот олмай туриб ўқувчиларнинг кетиб қолиш ҳоллари юз бермоқда. Кўп мактабларда, айниқса қишлоқ мактабларида ўқитув-тарбия ишлари бўш, ўқувчиларнинг ўзлаштириши паст. Биз бундай аҳволга ортиқ тоқат қилолмаймиз. Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги ва унинг жойлардаги органлари, партия ва совет ташкилотлари умумий мажбурий таълим тўғрисидаги қонунни ҳеч сўзсиз бажаришни таъминлаш, мактабни қайта қуриш, бутун таълим-тарбия ишларининг даражасини ошириш соҳасида кескин чоралар кўришлари лозим. Шунга эришмоқ керакки, иккинчи босқичга ўтган ўқувчилар ўзлари танлаган ихтисосни оладиган бўлсинлар. Катта келажакка эга бўлган интернат-мактабларга кўпроқ эътибор бериш керак.

Маълумки, болаларни ўқитиш ва тарбиялашда ўқитувчи ҳал қилувчи роль ўйнайди. Бироқ, халқ маорифи органлари, кўпгина район ва шаҳар партия комитетлари ўқитувчи кадрларни тўғри танлаш ва уларни жой-жойига қўйиш тўғрисида етарли ғамхўрлик қилмаётирлар, улар билан яхши иш олиб бормаётирлар. Ўқитувчилардан бир қисми тегишли махсус таълим олган эмас.

Ўқитувчи кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, уларни ғоявий-сиёсий жиҳатдан тарбиялаш, педагоглик маҳоратини такомиллаштиришда уларга ҳар тарафлама ёрдам кўрсатиш партия ташкилотларининг ҳамиша диққат марказида туриши лозим. Биз яқин икки-уч йил ичида ҳамма мактабларни тегишли махсус маълумотга эга бўлган ўқитувчилар билан таъминлашимиз керак.

Ўртоқлар! Республикада олий ва ўрта махсус таълимни яхшилаш соҳасида муайян муваффақиятлар қўлга киритилди. Олий ўқув юртларидаги студентлар сони 1956 йилдагига нисбатан 21 минг кишига кўпайди. Ҳозирги вақтда 31 та олий ўқув юртида 90 мингдан кўпроқ студент ва ўрта махсус ўқув юртларида 52 мингдан зиёд ўқувчи ўқимоқда. Бундан ташқари, ўзбекистонлик 600 студент мамлакатнинг марказий шаҳарларидаги олий ўқув юртларида таълим олмоқда. Сиртқи ва кечки таълим системаси кенгайтирилмоқда. Ҳозир 34 мингдан кўпроқ киши сиртқи ва кечки таълим системасида ўқимоқда.

Ҳисобот даврида республика олий ўқув юртлари 115 ихтисос бўйича 44,5 мингдан ошиқ мутахассис тайёрлаб чиқарди. 1959 йилнинг ўзидагина олий ўқув юртларини тамомлаб чиққан 9,5 мингга яқин мутахассис республика халқ хўжалигига ишга юборилди.

Олий ўқув юртларини қайта қуриш соҳасида катта иш қилинмоқда. Техника ва иқтисодий олий ўқув юртларининг 1185 студенти ўқиш билан бирга Тошкент, Чирчиқ ва Олмалиқ корхоналарида унумли меҳнат билан шуғулланмоқда. Тошкент ва Самарқанд областларида 3 совхоз қишлоқ хўжалик олий ўқув юртларига бириктириб қўйилди.

Кўпчилик олий ўқув юртлари ва корхоналарнинг раҳбарлари бу муҳим давлат вазифасини бажаришга жиддий эътибор бердилар. Бироқ, корхоналар ва қурилишларнинг раҳбарлари студентларга кўмакчи ишчи кучи деб қараб, улардан фақат юк ортиш-бўшатиш ишларидагина фойдаланаётганликларини кўрсатувчи фактлар содир бўлмоқда.

Бундай ҳолларга йўл қўйиш ярамайди. Шуни назарда тутиш керакки, студентларни ишлаб чиқаришга тортишдек ажойиб идея уларни нима иш бўлса ҳам ишласа бўлди, деб қараб туришдан иборат эмас. Студентларга олаётган ихтисослари билан боғлиқ бўлган, уларнинг келгусида инженер бўлиб етишишлари ва бошқа шу каби фаолиятларида зарур бўлган меҳнат операцияларини топшириш керак.

Сиртқи ва кечки таълим системаси орқали мутахассислар тайёрлашни ташкил этишга кўпроқ эътибор бериш зарур. Чирчиқ, Олмалиқ шаҳар партия комитетлари, Бухоро ва Фарғона область партия комитетлари политехника институтининг кечки бўлимларини ва консультация пунктларини ташкил қилдилар. Уларнинг бу ташаббусини ҳар қанча маъқулласак арзийди.

Республика олий ўқув юртларида 5000 га яқин ўқитувчи студентларни ўқитиш ва тарбиялаш билан шуғулланмоқда. Буларнинг 132 таси фан доктори ва 1860 таси фан кандидатидир. Булар шонли интеллигентларимизнинг илғор қисми бўлиб, уларнинг кўпчилиги ўз кучлари, билимлари ва тажрибаларини юқори малакали мутахассислар тайёрлашга сарфламоқда ҳамда республикада фан, техника ва маданиятни янада тараққий эттириш ишига актив ёрдамлашмоқда.

Бироқ, шуни айтиб ўтиш керакки, айрим ўқитувчилар ҳозирги замон талабларидан кейинда қолмоқдалар, турмушдан ажралиб қолганлар, бу эса мутахассислар тайёрлашнинг сифатига ёмон таъсир этмоқда. В. И. Ленин номидаги Ўрта Осиё давлат университети ва Ўрта Осиё политехника институти сингари йирик олий ўқув юртларида ишлаётган ўқитувчиларнинг қарийб 50 проценти илмий унвон ва даражага эга эмас. Ўрта Осиё политехника институтида 50 та кафедра бор, шу кафедралардан фақат 10 тасига профессор ва фан доктори бошчилик қилмоқда. Айниқса педагогика институтларида илмий кадрлар масаласи кўнгилдагидек эмас.

Кўпгина олий ўқув юртлари илмий тадқиқот ишларида, жуда муҳим халқ хўжалик проблемаларини ишлаб чиқишда ва техникани тараққий эттириш вазифаларини ҳал қилишда тузук қатнашмаётганлигининг сабаби ҳам шунда.

Биз мутахассислар тайёрлашнинг сифатига нисбатан талабчанликни оширишимиз керак. Илмий педагогика кадрлари ва студентлар орасида ғоявий-тарбиявий ишларни олиб бориш партия ташкилотларининг ҳамиша диққат марказида туриши лозим.

Мутахассислар тайёрлашни планлаштиришда йўл қўйилган хатоларни ҳам тузатиш зарур. Хўжалик ва маданиятнинг ҳамма тормоқларини ривожлантириш истиқболларини ҳисобга олган ҳолда кадрлар тайёрлаш керак.

Шу билан бирга, партия ташкилотлари ёш мутахассисларни тўғри тақсимлашга, уларни ишда мустаҳкам ўрнашиб қолишлари учун зарур шарт-шароит яратиб беришга эътибор беришлари керак. Олий ўқув юртларини ва ўрта махсус ўқув юртларини тамомлаб чиққан баъзи мутахассисларнинг тайинланган иш жойига бормай қолишларини давлат интизомини қўпол равишда бузиш деб ҳисоблаб, бундай фактларга қатъиян хотима бериш лозим.

Ўртоқлар! Совет ҳокимияти йилларида рўй берган жуда чуқур сиёсий ва иқтисодий ўзгаришлар бошқа иттифоқчи республикаларнинг ҳаммасида бўлгани каби, Ўзбекистонда ҳам фаннинг равнақ топиши учун кенг имкониятлар яратиб берди. Ҳозирги вақтда республикамизда билимнинг турли соҳаларида ишлаётган 8000 га яқин илмий ходим бор.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси мамлакатнинг йирик илмий марказларидан бири бўлиб қолди. Фақат кейинги уч йилнинг ўзидагина академия системасида 11 та янги илмий муассаса ташкил этилди. Булар орасида Ядро физикаси институти ўзининг аҳамияти жиҳатидан алоҳида ўрин олиб турибди. Яқинда шу институтнинг атом реактори ишга туширилди. Совет Шарқида биринчи бўлган бу атом реактори ядро энергиясидан халқ хўжалигида фойдаланиш соҳасида катта истиқбол очиб берди.

1957 йилда ташкил этилган Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академияси қишлоқ хўжалик фани соҳасида катта иш олиб бормоқда.

Ўзбекистон олимлари ядро физикаси, космик нурлар, радиацион таъсир ўтказиш физикаси, электроника, чала ўтказгичлар, пахтанинг физик хоссаларини ўрганиш ҳамда саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши учун асбоблар яратиб бериш соҳасидаги илмий тадқиқот ишларини кучайтирдилар. Математика, геофизика соҳаларида олиб борилаётган тадқиқотлар кенгайтирилди. Олимлар кимё ва энергетика соҳасида, шунингдек ҳозирги замон геологиясининг назарий проблемаларини ишлаб чиқишда зўр муваффақиятларга эришдилар.

Геология, кимё, пахтачилик, техникани тараққий эттириш, ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш, шарқшунослик масалаларига ва бошқа проблемаларга бағишланиб республикада ўтказилган илмий сессиялар ва конференциялар Ўзбекистонда фанни янада юксалтиришда катта роль ўйнади.

Бироқ, шуни эътироф қилиш керакки, ишлаб чиқилаётган ва халқ хўжалигига жорий қилинаётган кўпгина илмий ишларнинг миқёси ва характери КПСС XXI съезди ва партиянинг кейинги қарорларида фан олдига қўйилган юксак талабларга ҳали ҳам жавоб берарлик даражада эмас.

Бизнинг олимларимиз республика экономикасини ривожлантиришнинг, айниқса бой табиий ресурслардан фойдаланиш, иқтисодий районларнинг ишлаб чиқарувчи кучларини комплекс ривожлантириш ҳамда халқ хўжалигини техника билан қайта қуроллантиришнинг энг муҳим проблемаларини ишлаб чиқишда етилган вазифаларни ҳали ҳам секинлик билан ҳал қилмоқдалар.

Геолог олимларимиз фойдали қазилмаларнинг янги конларини, айниқса текислик ва чўл районларда қидириб топиш ва ўрганиш ишларини қунт билан олиб боришлари керак.

Кимёгар олимлар кимё саноатида замонавий ишлаб чиқариш процессларини такомиллаштиришга қаратилган тадқиқотларни кенг авж олдиришлари, полимерлар кимёси соҳасидаги тадқиқотлар даражасини ва амалий самарасини оширишлари лозим. Яхши натижа берадиган янги минерал ўғитлар ва экинларнинг ўсишини тартибга солиб турувчи моддаларни қидириб топиш ва ишлаб чиқиш соҳасида кимёгар олимлар олдида катта вазифалар турибди.

Энергетика соҳасида бизнинг олимларимиз ишлаб чиқариш ходимлари билан бирғаликда энергетика қурилишига сарфланадиган зарур капитал маблағларни камайтириш йўлларини топиб беришлари, электрлаштириш, теплофикация ва газификацияни бир-бирига қўшиб фойдаланишнинг энг рационал ва тежамли қулай усулларини белгилаб беришлари лозим.

Селекция ва уруғчилик, пахтанинг машинада териш учун энг мосланган навларини яратиш соҳасида, ирригация ва сув ресурсларидан рационал фойдаланиш соҳасида қишлоқ хўжалик фани олдида катта вазифалар турибди. Ер ости сувларининг жуда катта запасларидан фойдаланиш республикадаги энг муҳим халқ хўжалик проблемаларидан биридир. Бу проблемани ҳал қилишда сўздан ишга ўтиш пайти келди. Тупроқ унумдорлигини, қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ва чорвачилик маҳсулдорлигини ошириш билан боғлиқ бўлган масалаларни илмий жиҳатдан ишлаб чиқишга кўпроқ эътибор бериш керак. Бизнинг илмий муассасаларимиз энг муҳим, энг асосий комплекс илмий ва халқ хўжалик проблемаларини жуда аниқ қилиб белгилаб беришлари, бу проблемаларни ҳал қилмоқ учун барча илмий кучларни ва воситаларни бирлаштиришлари лозим. Экономист олимларимиз Ўзбекистон экономикаси ва маданиятини перспектив ривожлантириш билан боғлиқ бўлган масалаларни ишлаб чиқишни кучайтиришлари, республикада ишлаб чиқариш воситалари ва истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг самарали йўлларини илмий жиҳатдан асослаб беришлари, табиий ресурсларни бир-бири билан таққослаб, уларга техника-иқтисодий баҳо беришлари ҳамда бу ресурслардан энг самарали фойдаланиш йўлларини кўрсатиб беришлари керак. Бу иқтисодий проблемаларни мамлакатимизнинг ягона иқтисодий географик районини ташкил этган барча Ўрта Осиё республикалари олимлари билан яқин алоқа боғлаб ва ҳамкорлик қилиб ҳал қилиш фойдали бўлади.

Экономистларимиз ишлаб чиқариш ва халқ хўжалик балансин, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот таннархини ва баҳосини камайтириш, капитал маблағларнинг ва янги техниканинг иқтисодий самарасини ошириш, техникани тараққий эттириш ва меҳнат ресурсларидан фойдаланиш, хўжаликни иқтисодий районлаштириш ва территориал бошқарув формаларини такомиллаштириш ва бошқа шулар каби конкрет проблемаларни ишлаб чиқиш билан бундан буён ҳам шуғулланишлари зарур.

* * *

Ҳисобот даврида тарих ва шарқшунослик фанлари анча ривожланди. 1958 йилда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг фалсафа ва ҳуқуқ институти ташкил этилди. Бу институт, шу соҳаларда ҳам илмий тадқиқот ишларини бирмунча кучайтиришга ёрдам берди. Ўзбекистондаги революцион ўзгаришларнинг ва социалистик қурилишнинг тажрибаларини умумлаштириш билан боғлиқ бўлган темалар олимларимиз олиб бораётган тадқиқот ишларида етакчи ўрин эгалламоқда. Ўзбек тилида «Ўзбекистон ССР тарихи»нинг биринчи ва иккинчи томлари, диалектик ва тарихий материализмга доир дарслик ва бошқа бир қанча қимматли илмий асарлар нашр этилди.

Шу билан бирга, шуни айтиб ўтиш керакки, тарихчиларимиз, шарқшуносларимиз, файласуфларимиз ва ҳуқуқ соҳасида ишлаётган илмий ходимларимиз совет фани ва кенг жамоатчилик олдида ҳали ҳам катта қарздордирлар.

Тарихчиларимизнинг асарларида ҳали ҳам догматизм элементлари учраб турибди. Коммунистик қурилишнинг йўллари тўғрисидаги туб назарий масалалар тузук ишлаб чиқилмаётир. Ўзбекистон тарихига доир илмий тадқиқотларни бир-бирига боғлаб олиб бориш ҳали ҳам қониқарли ташкил этилмаган, бу ишда ҳамон параллелизмга ва бир теманинг бир неча киши томонидан бир неча жойда ишланишига йўл қўйилмоқда. «Ўзбекистон Компартияси тарихи очерклари»ни ёзиш жуда чўзилиб кетди. Бу Очеркларнинг фақат биринчи қисми чиқарилди, холос. Лекин шу биринчи қисмда бир қанча хатолар ва бузилишларга йўл қўйилган.

Ўзбекистон Компартияси тарихи институти Очерклар яратиш устида олиб борилаётган ишни яқин фурсатда тугаллаши, Ўзбекистон Компартияси тарихига доир яхши илмий асар яратиб бериши лозим.

Тарихчилар ва археологлар илгари қолоқ бўлиб келган мамлакатларнинг капиталистик ривожланиш йўлини четлаб социализмга ўтишининг қонуниятлари тўғрисида Ўзбекистон мисолида йирик монографик асарлар, шунингдек Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг ленинча миллий сиёсати тўғрисида катта монографиялар яратишлари лозим.

Файласуфлар Ўзбекистонда марксизм-ленинизм идеяларининг ва марксизм фалсафасининг тарқалиш тарихига доир илмий асарлар яратишлари, ижтимоий-фалсафий фикр тарихига доир очерклар яратишлари, коммунистик тарбияга, марксизм-ленинизм этикаси ва эстетикасига, табиёт фанининг фалсафий проблемаларига ва бошқа жуда муҳим масалаларга доир қисқа ва оммабоп дарсликлар, брошюралар ёзишлари, шунингдек Ўзбекистон халқлари орасида атеистик ва табиий илмий фикрнинг ривожланиш тарихини ўрганиш билан шуғулланишлари ҳамда динга қарши пропагандада актив қатнашишлари лозим. Ҳуқуқшунослар махсус ҳуқуқ фанлари масалаларига доир, иттифоқчи республикаларнинг ҳуқуқларини янада кенгайтириш ҳамда социалистик қонунчиликни ва жамоат тартибини мустаҳкамлаш билан боғлиқ бўлган проблемаларга доир монографик тадқиқотларни кенгайтиришлари керак. Коммунизм қуриш давридаги давлат қурилишининг тажрибаларини, давлат бошқарув органларининг коммунистик ижтимоий ва бошқарув органларига айланишини умумлаштириб бериш илмий ходимларнинг бу соҳадаги энг муҳим вазифасидир.

Олимларимизнинг шарқшунослик соҳасида олиб бораётган ишлари ҳозирги замон шароитида алоҳида катта аҳамият касб этмоқда. Империализм мустамлакачилик системасининг кризисга учраганлиги ва бу системанинг емирилаётганлиги билан боғлиқ масалаларни ишлаб чиқишни кучайтириш, империалистик давлатларнинг Шарқда мустамлакачилик сиёсатини ўтказишда қўлланаётган янги формалари ва методларини, халқларнинг миллий мустақиллик учун олиб бораётган курашини чуқур ўрганиш керак. Совет Ўзбекистонининг экономика, фан ва маданият соҳасидаги тарихий муваффақиятларини кенг оммалаштириш зарур.

Ўзбекистонда араб, форс, урду тилларида ва Шарқдаги бошқа халқларнинг тилларида илмий, илмий-оммабоп ва бадиий адабиётлар нашр этиш масаласи бизнинг фикримизча етилган масала бўлиб қолди.

Республика халқ хўжалиги ва маданиятининг ривожланишида катта истиқболлар очилганлиги, илмий муассасалар ҳамда илмий тадқиқот ишлари кенгайиб ва кўпайиб кетганлиги муносабати билан юқори малакали янги илмий кадрлар, биринчи навбатда айниқса техника электроникаси, ҳисоблаш техникаси, чала ўтказгичлар, телемеханика, газлардан, кодир ва тарқоқ элементлардан фойдаланиш ва уларни қайта ишлаш технологияси, полимерлар кимёси ихтисослари бўйича фан докторлари тайёрлаш кескин масала бўлиб қолмоқда.

Бизнинг олимларимиз, ўқув юртларидаги профессор ва ўқитувчилар, илмий тадқиқот муассасаларида ва маориф соҳасида ишлаётган сон-саноқсиз ходимлар коммунистик қурилишнинг катта ва масъулиятли вазифаларини ҳал қилиш ишига муносиб ҳисса қўшадилар деб, ишонч билдиришга ижозат бергайсиз, ўртоқлар. **(Қарсаклар).**

Меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишини кучайтирайлик

Ўртоқлар! Экономика ва маданият соҳасида муваффақиятлар қозонишимиз, коммунистик қурилишнинг улуғвор программасини муваффақиятли амалга оширишимиз идеология ишларининг қандай аҳволдалигига, омманинг онглилигига бевосита боғлиқдир.

Шунинг учун ҳам партиямиз, унинг ленинчи Марказий Комитети партия пропагандасини, сиёсий агитацияни кучайтириш, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишида маданий-оқартув муассасаларининг, матбуот, радио, телевидение, адабиёт ва санъатнинг ролини ошириш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилмоқда.

КПСС Марказий Комитети «Ҳозирги замон шароитида партия пропагандасининг вазифалари тўғрисида» яқинда қабул қилган қарорда партиянинг коммунизм қуришни кенг авж олдириш давридаги идеология ишларининг кенг ва равшан программаси белгилаб берилди.

Ҳисобот даврида Ўзбекистон партия ташкилоти меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишини анча кучайтирди. Бунинг яхши таъсири хўжалик ва маданий қурилишда кўриниб турибди.

Республикада зиёлиларнинг I ва II съездлари ўтказилганлиги, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашни кучайтириш масалаларига бағишланган кенгаш чақирилганлиги, Ўзбекистон хотин-қизлар съезди, ижодий ходимларнинг съездлари, Ўрта Осиё Россияга қўшиб олинганлигининг прогрессив аҳмиятига бағишланган илмий сессия ва бошқа тадбирлар ўтказилганлиги идеология ишларини яхшилашда катта роль ўйнади.

* * *

Кадрларга марксизм-ленинизм билими бериш юзасидан бирмунча ишлар қилинди. К. Маркс «Капитал»ининг I ва II томлари, К. Маркс ва Ф. Энгельс танланган асарларининг икки томлиги, В. И. Ленин асарлари тўпламининг тўртинчи нашри, «КПСС съездлар, конференциялар ва Марказий Комитет Пленумларининг қарорларида» деган уч томлик ўзбек тилида нашр этилганлиги республиканинг ғоявий ҳаётида катта воқеа бўлди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ташаббуси билан нашр этилган дарсликлар — «Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи», «Сиёсий иқтисод», «Марксизм-ленинизм асослари», «Марксизм-ленинизм философияси асослари», «Сиёсий билимларнинг асослари», конкрет экономикага доир ва бошқа темалардаги дарсликлар ва қўлланмалар партия маорифини яхшилашга ёрдам берди. Бу асарлар ўзбек тилига таржима қилинди ва тез орада босилиб чиқади.

Ҳисобот даврида 617 коммунист КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги олий партия мактабини ва Тошкент партия мактабини, 6440 киши марксизм-ленинизм кечки университетларини тамомлаб чиқди. Кўп коммунистлар қатнаб ва сиртдан ўқийдиган олий ва ўрта махсус ўқув юртларини тамомлаб чиқдилар.

(ДАВОМИ ЕТТИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ докладининг давоми

(БОШИ ОЛТИНЧИ БЕТДА)

Партия маорифи шохобчалари кенгайди. Коммунист ва партиясизлардан 200 мингдан кўпроқ киши сиёсий ўқувнинг ҳамма формадаги мактаб ва тўгаракларида ўқимоқда. КПСС тарихини, марксизм-ленинизм философиясини, сиёсий иқтисодни ўрганиш билан бир қаторда партия XX ва XXI съездларининг, КПСС Марказий Комитети Пленумларининг қарорларини ўрганишга катта эътибор берилмоқда. Кўпгина партия ташкилотлари партия маорифи ишига раҳбарлик қилишда маълум тажриба орттирдилар, партия маорифининг ғоявий мазмунини яхшилашга, уни коммунистик қурилишнинг амалий вазифалари билан маҳкам боғлашга муваффақ бўлдилар. Комсомол сиёсий маорифи шохобчаларида ўн минглорча ёшлар ва комсомоллар таълим олмоқда.

Кейинги йилларда кадрлар иқтисодий назарияни, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг конкрет экономикасини ўрганишга кўпроқ қизиқадиган бўлиб қолдилар. Иқтисодий тўгаракларда ва семинарларда 40 мингдан зиёдроқ киши, яъни 1955—1956 ўқув йилидагига қараганда 5 баравар кўп киши ўқимоқда. Иқтисодий семинарлар, илмий-техника конференциялари ўтказилмоқда, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот таннархини камайтириш ва фойдаланилмаётган резервларни топиш йўллари сингари муҳим масалалар муҳокама қилинмоқда.

Бундай конференциялар масалан, Гулистон районида тез-тез ўтказилмоқда. Бу районда ўтказилган кейинги конференция КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг якунларига ва район қишлоқ хўжалигини 1960 йилда янада ривожлантириш вазифаларига бағишланди. Бу конференцияда ишлаб чиқариш илғорлари, район активлари, пропагандистлар ва Тошкентдан борган олимлар қатнашди. Конференция янги резервларни топишга ёрдам берди, илғор агротехникани, новаторларнинг тажрибаларини жорий қилишга, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини комплекс механизациялашга доир бир қанча қимматли таклифларни ишлаб чиқди.

Республикада лекция пропагандаси бирмунча жонланди, сиёсий ва илмий билимларни тарқатувчи жамиятнинг ва унинг жойлардаги органларининг фаолияти активлашди. КПСС Марказий Комитетининг «Сталино области меҳнаткашлари орасида олиб борилаётган оммавий-сиёсий ишларнинг аҳволи ва уни яхшилаш чоралари тўғрисида»ги қарори асосида сиёсий агитацияни кучайтириш йўлида анчагина ишлар қилинди. Ҳозирги вақтда 125 мингдан кўпроқ агитатор, шу жумладан саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг илғорлари бўлган 42 мингдан кўпроқ киши омма орасида сиёсий агитация олиб бормоқда.

Республикада 3 минг клуб, 3047 оммавий кутубхона ва бошқа маданий муассасалар маданий-оқартув ишларини ўтказмоқдалар. Буларнинг кўплари меҳнаткашларнинг бўш вақтларида маданий дам олишларини яхши ташкил этмоқдалар, агитация-пропаганда ишларини кучайтиришда партия ташкилотларига катта ёрдам кўрсатмоқдалар. Корхоналарда, колхозлар, совхозлар ва ўқув юртларида бадиий ҳаваскорлик тобора кўпроқ ривожланмоқда. Ҳозир 160 мингдан кўпроқ киши бадиий ҳаваскорлик тўгаракларида шуғулланмоқда. 37 та маданият университети ва 17 та халқ театри тузилди ва ишламоқда.

Республикада бир йўла тиражи 1 миллион 300 минг нусхадан иборат бўлган 305 та газета, йиллик тиражи 8 миллион нусхадан иборат 114 журнал ва бюллетень нашр қилинмоқда. Нашриётчилик иши йилдан-йилга ўсмоқда. 1959 йилда умумий тиражи 26 миллион нусхадан иборат 1550 номда китоб нашр қилинди. Китоб савдоси кенгаймоқда, газеталар ва журналларга ёзилиш кўпаймоқда.

Радио ва телевидение халқларнинг турмушига тобора кўпроқ сингиб бормоқда. Республика аҳолиси фойдаланаётган телевизорларнинг сони қарийб 89 мингга етди. Шаҳарлар ва қишлоқларда 830 мингта радиотрансляция точкалари ишламоқда. Сўнгги тўрт йил ичида радио узеллар сони икки марта ортди. Радио ва телевидение эшиттиришларининг формалари хилма-хил бўлиб қолди, бу эшиттиришларнинг ғоявий савияси кўтарилди.

Шу билан бирга, эътироф қилиш керакки, бизнинг идеология ишимизда ҳали кўпгина жиддий камчиликлар бор. КПСС Марказий Комитетининг қарорида кўрсатиб ўтилганидек бу камчиликларнинг энг катталари шуки, партия пропагандасининг турмушдан, коммунизм қуриш практикасидан ажралганлиги, партия пропагандаси ўтказаётган таъсири доирасининг торлиги, кенг равишда оммавий тус олмаганлиги ва ҳамиша ҳам тушунарли формада баён қилиб берилмаётганлиги ҳали батамом тугатилгани йўқ.

Республикадаги кўпгина партия ташкилотлари олиб бораётган агитация-пропаганда ишлари умумий чақириқлар ва шиорлар билан чекланиб қолмоқда, турмуш билан яхши боғланмаган, шунинг учун ҳам табиийдирки, амалий вазифаларни муваффақиятли ҳал қилишга етарли ёрдам беролмайди.

Масалан, Қизилтепа районида 713 кишини ўз ичига олган 34 тўгарак ва семинар бор деб ҳисобланади. Бу районда 1959 йилда 758 лекция ва доклад ўқилган, юзлаб суҳбатлар ўтказилган. Лекин буларнинг таъсири қандай бўлди? Ўтган йил район ҳар бир гектардан олинган пахта ҳосилини 3 центнер камайтириб юборди, пахта ва пилла топшириш давлат планини бажаролмади. Оммавий-сиёсий ишни олиб боришдаги формализмнинг ва ташкилотчилик фаолияти паст даражада бўлганлигининг натижалари шунақадир.

Тағин ҳам яққолроқ мисол келтириш мумкин. Яқинда Тошкент шаҳар партия конференциясида шаҳарда 18 минг агитатор ишлаётганлиги, 45 минг лекция ўқилганлиги, атеизм пропагандаси билан шуғулланадиган 46 лектория ташкил этилганлиги ва шу каби ишлар қилинганлиги айтиб ўтилди. Сиртдан қараганда иш ёмон бормаётганга ўхшайди.

Лекин мана бу бошқа маълумотларни қаранг. Тошкент шаҳридаги саноат корхоналарининг 20 таси 1959 йилда давлат планларини бажармади ва 59 миллион сўмлик маҳсулотни кам берди. 27 корхонада маҳсулот таннархи 29,6 миллион сўм миқдорида ошириб юборилди. Шаҳар корхоналарида ишлаб чиқарилган маҳсулотдан 22 миллион сўмлиги паст сифатли бўлиб чиқди. Шаҳарда дин тўғрисидаги совет қонунларини бузиш ҳоллари бор.

Булар нимани кўрсатади? Ташкилотчилик ишининг савияси пастлигини кўрсатмайдими, шаҳарда ўтказилган идеология иши турмушдан анча ажралиб қолганлигини, аҳолининг ҳамма табақаларини ўз ичига олмаганлигини, бу иш табақалаштирилган ҳолда ўтказилмаётганлигини, ҳар бир кишини ўз таъсирига олмаётганлигини, кўпинча расмий тусдагина олиб борилаётганлигини ва шунинг учун ҳам кўп вақт кутилган натижани бермаётганлигини кўрсатмайдими, ахир!

Ваҳоланки, Тошкентда зиёлилар Ўзбекистоннинг бошқа ҳамма шаҳарларидагига қараганда кўп, шунинг учун ҳам Тошкент меҳнаткашлар орасида таъсирчан сиёсий-тарбиявий ишларни моҳирлик билан яхши ташкил қилишда бутун республикага намуна бўлиши лозим эди.

Булар ва бошқа шунга ўхшаш фактлар, КПСС Марказий Комитетининг қарорида уқтириб ўтилганидек, шуни кўрсатадики, кўпгина партия ташкилотлари пропаганда ишининг таъсирчан бўлиши, бу таъсирчанлик коммунистик қурилишнинг муайян участкасидаги конкрет натижаларда ифодаланиши лозимлиги бу ишнинг асосий маъноси эканлигини кўпинча унутиб қўймоқдалар.

Партия маорифининг ва комсомол сиёсий маорифининг кўпгина тўгараклари ва семинарларида коммунизм идеялари муайян конкрет вазифалар тариқасида эмас, балки абстракт формада баён қилинмоқда, марксизм-ленинизм назариясининг моҳиятини ижодий тушунишга, коммунистик идеалларни турмушга сингдириш учун курашга асосий эътибор берилмаётир.

Жумладан, республикада партиясиз активлардан атиги 42 минг киши сиёсий ўқувга тортилганлигининг ўзи ҳам партия пропагандасининг таъсир доираси торлигини кўрсатувчи фактдир.

Кўпгина партия комитетлари назарияни мустақил ўрганиш методини танлаб олган коммунистларга эътибор бермаётганликлари ҳақида алоҳида гапириб ўтиш керак. Республика, область ва район ташкилотларининг баъзи раҳбар ходимлари билан ўтказилган суҳбатлар шуни кўрсатдики, бу раҳбар ходимларнинг кўплари назария уёқда турсин, ҳатто кундалик сиёсатнинг энг оддий масалаларини ҳам яхши тушунмайдилар. Бундан бир неча йил муқаддам ўқув юртларини тамомлаган баъзи ўртоқлар ўша вақтда олган билимларига ишониб энди ўқимаётирлар, янгиликни сезиш ҳиссини йўқотиб қўйдилар. Бу эса, уларнинг иш натижаларига ёмон таъсир қилмоқда.

Партия маорифини ташкил қилишдаги жиддий камчиликларни қатъиян йўқотиш керак, шунга эришайликки, бизнинг кадрларимиз, ҳамма коммунистлар назариянинг ҳарфини эмас, балки моҳиятини ўзлаштириб олсинлар, назарияни ақидалар йиғиндиси деб билмасдан, балки ҳаракатга қўлланма деб, хўжалик-сиёсий вазифаларни моҳирлик билан ҳал қилиш калиди, деб билсинлар.

Партия маорифининг савияси кадрларга, тўгараклар, сиёсий мактаблар, семинарларнинг раҳбарларига ҳал қилувчи даражада боғлиқдир. Булар ҳар томонлама тайёргарликка эга бўлган, савияси кенг, билими ва турмуш тажрибаси чуқур кишилар бўлиши лозим. Бизга революцион назарияни ижодий эгаллаб олган, бу назарияни практикада татбиқ қила оладиган пропагандистлар керак. Раҳбар партия, совет, касаба союз, комсомол, хўжалик ходимларини ва мутахассисларни пропагандистлик ишига кенг равишда тортиш зарур.

Пропагандистларнинг доимий семинарлари фаолиятини, сиёсий маориф уйларининг ва кабинетларининг ишини тубдан яхшилаш, пропагандистларга кўпроқ назарий ва методика ёрдами бериб туриш, бу соҳадаги ижобий тажрибаларни кенг ёйиш керак.

Лекция пропагандасида ҳам катта камчиликлар бор. Бир қанча партия ташкилотлари ўқилаётган лекцияларнинг мазмунини ва тематикасини чуқур ўрганмаётирлар, тайёргарлиги бўлмаган кишилар лекторлик қилаётганлигини кўриб туриб бундай фактлардан кўз юммоқдалар.

Биз лекция пропагандасининг савиясини кескин равишда оширишимиз, марксизм-ленинизм назарияси, коммунистик ахлоқ, саноат ва қишлоқ хўжалик экономикасига доир, ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторларининг тажрибалари тўғрисида, фан ва техника муваффақиятлари тўғрисида кўпроқ лекциялар ўқилишини таъминлашимиз керак. Комсомоллар ва ёшлар орасида лекция пропагандасини анча яхшилаш лозим.

Партия ташкилотлари илмий-атеистик пропагандани ташкил этишга бўлган ўз муносабатларини тубдан ўзгартиришлари лозим. Олимларимиз, халқ хўжалигининг турли соҳаларидаги мутахассислар, партия ва совет ташкилотларининг раҳбар ходимлари табиий, илмий пропагандада актив қатнашишлари лозим.

Олий ўқув юртларидаги ижтимоий фанлар кафедраларининг, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги Компартия тарихи институтининг, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси гуманитар илмий-тадқиқот муассасаларининг партия пропагандаси савиясини оширишдаги роли жуда катта.

Сиёсий агитацияга муттасил эътибор бериш керак. Республикадаги агитпунктлар ва агитколлективларнинг бир қанчаси ишламай қўйди, деса бўлади. Қизил бурчаклар ва чойхоналардан яхши фойдаланилмаётир. Партия ташкилотларининг айрим раҳбарлари омма орасида сиёсий иш олиб боришнинг кўрсатмали агитация сингари муҳим формасига етарли аҳамият бермаётирлар.

Бир қанча районларда оммавий-сиёсий ишлар бўшашиб кетганлигини, масалан шундай бир факт ҳам яққол кўрсатиб турибдики, Фориш районида кўпгина чўпонлар КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленуми бўлиб ўтганлигидан ҳатто шу вақтгача бехабар бўлиб қолганлар.

Партиянинг халқ билан алоқада бўлишини таъминлайдиган жуда муҳим восита бўлмиш сиёсий агитацияга муносабатни тубдан ўзгартириш керак.

Сиёсий агитация олиб боришдек олижаноб ва фахрли ишни фақат муносиб, обрўли, илғор кишиларга топшириш керак. Биз ҳар бир киши билан эринмай иш олиб боришга асосий эътибор беришимиз лозим. Одамлар билан дилкаш бўлиб суҳбат қилинганида уларнинг кўнгли очилади, улар ўзларининг орзу-умидлари ва фикрларини айтиб берадилар, уларда ишонч пайдо бўлади ва уларнинг ғалабага бўлган эътиқоди мустаҳкамланади.

Одамларни тарбиялашда коллективнинг, жамоатчиликнинг кучи катта аҳамиятга эга. Шу сабабли ҳозирги вақтда суд қилинадиган баъзи ишларни заводлар, фабрикалар, колхозлар, совхозлар, муассасалардаги коллективларнинг умумий йиғилишлари муҳокамасига топшириш усули кенг қўлланилмоқда. Фақат ўтган йилнинг ўзидагина мингдан ортиқ мана шундай ишлар жамоатчиликнинг муҳокамасига топширилди. Бу тадбир одамларни тарбиялаш ва қайта тарбиялашга, йўлдан озган кишиларнинг тўғри йўлга тушиб олишларига ёрдам беради. Шу билан бирга, бу тадбир меҳнаткашлар кенг оммаси учун ибратли катта мактабдир.

Маданий-оқартув муассасаларининг фаолиятида, айниқса, қишлоқдаги фаолиятида ҳали ҳам катта камчиликлар содир бўлмоқда. Республикада жуда кўп яхши клублар, маданият саройлари, кутубхоналар қурилган, лекин уларнинг кўпчилигида хилма-хил оммавий иш олиб борилмаётир, деса бўлади. Бунинг учун айбнинг катта қисми республика Маданият министрлиги устига тушади, чунки бу министрлик маданий-оқартув муассасаларига лозим бўлган даражада раҳбарлик қилмаётир. Партия ташкилотлари оммавий-сиёсий ишларда ана шу муассасалардан яхши фойдаланмаётирлар.

Партия ташкилотларининг муҳим вазифаси шуки, улар барча маданий-оқартув муассасаларини меҳнаткашлар орасида агитация-пропаганда иши олиб бориладиган чинакам марказларга айлантиришлари, бу муассасаларни ўз ишини севадиган, яхши тайёргарлиги бўлган кадрлар билан мустаҳкамлашлари керак. Республикада тузилган маданият университетлари ва халқ театрларининг катта истиқболи бор. Уларга ғоят жиддий эътибор бериш зарур.

Хотин-қизлар орасида олиб борилаётган сиёсий-тарбиявий ишларни бутун чоралар билан яхшилаш, хотин-қизларни ишлаб чиқаришга, ижтимоий-сиёсий ҳаётга кенг равишда тортиш, уларнинг маданий-маиший шароитини яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилиш керак.

Матбуот, радио, телевидение, нашриётларнинг ишини янада яхшилашни таъминлаш зарур. Одамларни коммунистик қурилишнинг ижобий намуналарида тарбиялаш матбуотимизнинг асосий иши бўлиб қолиши лозим. Газеталар ва журналлар чинакам халқ минбарига айланишлари, халқни қизиқтираётган ҳамма саволларга жавоб бериб боришлари, турмушнинг ичига актив ёриб киришлари ва коммунистик қурилишнинг конкрет вазифаларини ҳал қилишда партияга фаол ёрдамлашишлари зарур. Биз ўз журналларимиз бўлган «Ўзбекистон коммунисти» ва «Партия турмуши» журналларининг савиясини кескин равишда кўтаришимиз, уларнинг мазмунини тубдан яхшилашимиз, уларни республика партия ташкилотининг жанговар, назарий ва сиёсий органлари бўлишини таъминлашимиз лозим.

Партия ташкилотлари меҳнатни ва жамоатчилик бурчини менсимаслик, социалистик мулкни талаш, бюрократизм, порахўрлик, спекуляция, лаганбардорлик, ичкиликбозлик, безорилик сингари ўтмиш сарқитларига қарши ва бизнинг тузумимизга ёт бўлган бошқа шу каби ҳодисаларга қарши шафқатсиз кураш олиб боришлари мутлақо зарур.

Пропаганда, оммавий-сиёсий ишларни аҳоли турли табақаларининг касб, ёш-хусусиятларини, билим даражаларини, миллий ва бошқа хусусиятларини ҳисобга олиб табақалаштирилган ҳолда ташкил этиш зарур.

Бизнинг бутун идеология ишимиз жанговар, ҳужумкор, куннинг талабига жавоб берадиган иш бўлиши, буржуа идеологиясининг реакцион моҳиятини аёвсиз фош қилиб ташлаши лозим. Партия маорифининг, лекция пропагандасининг, сиёсий агитациянинг моҳияти ва идеология ишидаги бошқа формаларнинг моҳияти шундан иборатки, бу ишлар давлат планларини ва социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажаришга кўмаклашуви, одамларни коммунизм қуриш учун меҳнатни ҳурматлаш ва меҳнатга онгли муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаши лозим.

Ўртоқлар! Меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишида адабиётимиз ва санъатимиздан кенг фойдаланишимиз лозим.

Москвада ўтказилган Ўзбекистон адабиёти ва санъати декадаси ҳисобот даври ичида республиканинг маданий ҳаётида катта воқеа бўлди. Республикамизнинг ёзувчилари ва санъат арбоблари халқ турмушининг чуқур процессларини яхши билиб, катта асарлар яратдилар, бу асарларнинг кўпи совет маданиятининг олтин фондига кирди. Бу ишда ўртоқ Н. С. Хрущевнинг «Адабиёт ва санъатни халқ турмуши билан маҳкам боғлайлик» деган асари жуда катта роль ўйнади.

Кейинги вақтларда республикада қардош адабиётларнинг кечалари ўтказилмоқда. Бу кечаларнинг аҳамияти катта. Москва, Украина, Тожикистон ва Озарбайжон ёзувчиларининг Ўзбекистон меҳнаткашлари билан бўлиб ўтган жуда кўп учрашувларининг ҳар қайсиси совет халқлари дўстлигининг, уларнинг яшнаётган маданиятининг чинакам байрамига айланди. Яқин фурсатда Ўзбекистонга бошқа қардош республикаларнинг ҳам ёзувчилари келади. Ўзбекистон ёзувчиларининг ҳам бир группаси Тожикистон ССРга бориб келди. Ҳозир Украинада ва бошқа республикаларда ўзбек адабиёти кечаларини ўтказишга тайёргарлик кўрилмоқда. Бу учрашувлар ва ижодий мунозаралар қардош адабиётларнинг бир-бирларини яна бойитишларига, ёзувчилар ўртасидаги ижодий алоқаларни мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг Тошкент конференцияси кўп миллатли совет адабиётининг чет эл мамлакатларининг адабиётлари билан алоқаларини мустаҳкамлашда муҳим босқич бўлди. Шарқ халқларининг тинчлик ва тараққиёт учун олиб бораётган курашининг символи бўлган «Тошкент руҳи» шу конференцияда туғилди.

Ўзбекистон адабиёти ва санъатини ривожлантиришда муваффақиятларга эришилганлиги шубҳасиздир. Бу муваффақиятлар бизни қувонтиради. Бироқ, биз, эришилган натижалар билан хотиржам бўлиб қололмаймиз, идеология фронтининг бу муҳим участкасида бўлган жиддий камчиликлардан кўз юма олмаймиз.

Бизнинг ёзувчиларимиз замонавий темада асарлар яратиш йўлида ҳозирча биринчи қадамларни қўйдилар, холос. Ишчилар, бинокорлар, колхозчилар тўғрисида зўр куч билан ёзилган, замондошларимизнинг — етти йиллик қаҳрамонларининг бой, маънавий дунёсини кўрсатиб бераётган ёрқин асарлар бизда ҳали жуда кам. Қардош совет халқларининг турмуши ва ажойиб ишлари, Ўзбекистон экономикаси ва маданиятини гуллатишда шу халқларнинг, айниқса рус халқининг бераётган улуғ ёрдами бизнинг адабиётимизда ўзининг ёрқин ифодасини ҳали топгани йўқ. Ўзбек ёзувчиларининг кўпгина асарлари юксак маҳорат билан ёзилган эмас.

Театрларимизнинг ва концерт ташкилотларимизнинг иш савияси томошабинларнинг ўсиб бораётган талабларини унчалик тўлиқ қондирмаётир. Область музикали драма театрларининг иши айниқса қониқарсиз. Кейинги вақтларда шу театрларнинг саҳналарида қўйилган кўп пьесалар ҳозирги замон темасини примитив равишда ҳал қилади.

Баъзи театрларимиз декададан сўнг ўзларининг ижодий ишларини сусайтириб юбордилар. Масалан, А. Навоий номидаги опера ва балет театри декадага қадар икки йил ичида олтита янги спектакль қўйган бўлса, декададан кейин ўтган бир йил ичида битта ҳам янги оригинал опера ёки балет қўйгани йўқ. Бунинг учун композиторларимиз ҳам айбли.

Ўзбекистон композиторлари бир қанча яхши асарлар яратдилар. Бироқ, композиторларимизнинг бир қанча асарларида профессионал маҳорат ҳали ҳам заифлиги, турмушни юзаки билганликлари ва халқ музика ижодидан билиб фойдаланмаганликлари кўриниб турибди. Хор (коллектив) бўлиб айтиладиган қўшиқлар яратиш, болалар учун музикалар, халқ чолғу асбоблари учун асарлар яратиш, яъни музика маданиятини омма орасида пропаганда қилиш учун алоҳида катта аҳамиятга эга бўлган жанрларда музика асарлари яратиш ишлари кўнгилдагидек бормаётир.

Бизнинг кинематографиячиларимиз бадиий, ҳужжатли ва хроникал фильмлар чиқаришни кўпайтириш ва бу фильмларнинг сифатини яхшилаш соҳасида кейинги йилларда бирмунча иш қилдилар. Лекин яхши фильмлар билан бир қаторда, афсуски, турмуш фактлари бадиий умумлаштирилмаган, катта ижтимоий темаларни кўтариб чиқмаган, заиф фильмлар ҳам бор.

Тасвирий санъат ва халқ амалий санъати соҳасида ишлаётган арбобларимизнинг активлиги ва етуклиги ҳисобот даври ичида анча ўсди. Лекин уларнинг ишида ҳам бир қанча камчиликлар бор. Тематик суратлар яратишдек муҳим жанрни ривожлантиришга ҳали ҳам кам эътибор берилмоқда. Рассомларнинг баъзи асарларида рассом ифодаламоқчи бўлган фикр бадиий юксак даражада берилмаган, бундай асарларнинг мазмуни саёз бўлиб чиқмоқда.

Халқимиз ёзувчилар, композиторлар, рассомлар, театр ва кино арбобларидан ҳамда бошқа ижодкор ходимлардан замонамиз қаҳрамони бўлган улуғ совет кишисини, ўзининг қаҳрамонона меҳнати билан коммунизмнинг моддий техника базасини яратаётган, севикли социалистик юртимизнинг шуҳратини бутун дунёга ёяётган совет кишисини муносиб равишда акс эттирувчи асарлар яратиб беришларини кутмоқда.

Ёзувчилар, композиторлар, рассомлар ва санъат соҳасида ишлаётган бошқа ходимларнинг ижодий муваффақият қозонишлари уларнинг аввало, марксизм-ленинизм таълимотини қанчалик эгаллаб олаётганликларига, ўз фаолиятларида социалистик реализм методига қанчалик амал қилаётганликларига боғлиқдир, чунки социалистик реализм воқеликни чинакам, ғоявий-сиёсий пайқаб олиш ва акс эттиришнинг бирдан-бир тўғри методидир. Фақат социалистик реализм методигина ижодкор ходимларга ўз атрофларидаги воқеликни чуқур тушуниб ва қамраб олиш, бу воқеликнинг моҳиятини ва ривожланишининг қонуниятларини чуқур тушуниб ва қамраб олиш, ўз талантларини, ўз қобилиятларини тўла намоён қилиш ва қаҳрамонликлар билан тўла давримизга муносиб, совет халқининг улуғ ишларига ва вазифаларига муносиб асарлар яратиш имкониятини беради.

Ўртоқлар! Меҳнаткашларни интернационал руҳда тарбиялаш бутун идеология ишимизнинг таркибий муҳим қисмидир.

Ленин партиясининг бутун шонли тарихи пролетар интернационализми сиёсатининг изчил амалга оширилишининг юксак намунасидир.

СССР халқларининг қардошлик иттифоқи, бузилмас дўстлиги партиямизнинг улуғ ғалабасидир, совет кишиларини маркс-ча-ленинча интернационал руҳда тарбиялаш соҳасида партия томонидан олиб борилаётган чинакам зўр ишларнинг натижасидир.

Мамлакатимиздаги ҳамма халқларнинг ва аввало ўз оғаси улуғ рус халқининг ёрдами билан экономика ва маданиятни яшнатишда мислсиз муваффақиятларга эришган ўзбек халқи бу дўстликка ҳамиша содиқ бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. **(Давомли қарсаклар).**

Республика меҳнаткашларини пролетар интернационализми руҳида, халқларнинг бузилмас дўстлиги руҳида тарбиялашни биз ҳамиша ўзимизнинг энг биринчи муқаддас бурчимиз деб ҳисоблаб келганмиз, ҳозир ҳам шундай деб ҳисоблаймиз ва бундан буён ҳам шундай деб ҳисоблай берамиз.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, область, шаҳар, район партия комитетлари ва бошланғич партия ташкилотлари томонидан идеология ишларига раҳбарликни кучайтириш бу ишимизни тубдан яхшилашнинг энг муҳим шартидир.

Шу нарса шак-шубҳасиздирки, кўп сонли пропагандистларимиз ва агитаторларимиз, матбуот ва маданият ходимлари, Ўзбекистон адабиёти ва санъат арбоблари ўзларининг бутун кучларини, бутун билимларини бундан буён ҳам меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашдек олижаноб ишга сарфлайдилар, идеология ишини ҳозирги замон вазифалари даражасига кўтаришда партия ташкилотларига ёрдамлашадилар. **(Қарсаклар).**

Партиявий ишнинг услубини ва методини такомиллаштирайлик

Ўртоқлар! КПСС Марказий Комитетининг раҳбарлигида Ўзбекистон партия ташкилоти ҳисобот даврида катта ташкилотчилик ишларини бажарди, омма билан алоқани мустаҳкамлади, хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарликни яхшилади.

Ўтган тўрт йил мобайнида республика партия ташкилотлари 43962 кишини КПСС аъзолигига ва 52561 кишини партия аъзолигига кандидат қилиб қабул қилдилар. Партияга қабул қилинганлар орасида ишчи ва колхозчилар 65,8 процентни ташкил қилади. Ўзбекистон Коммунистик партиясининг сафида 1960 йил 1 январда коммунистларнинг сони 202865 кишига етди, шулардан 182924 киши КПСС аъзоси ва 19941 киши партия аъзолигига кандидатдир. Коммунистларнинг умумий маълумот даражаси сезиларлик даражада кўтарилди. Партия аъзолари ва кандидатларидан 80 мингдан кўпроқ киши олий, ўртадан юқори ва ўрта маълумотлидир.

Республикада 8 та область, 17 та шаҳар, 118 та район партия комитети ва 7296 та бошланғич партия ташкилоти бор. Областлар ва районлар бирлаштирилгани муносабати билан иккита область партия комитети, битта шаҳар партия комитети ва 45 та район партия комитети тугатилди.

Ўзбекистон Компартиясининг XV съезди олдидан барча бошланғич партия ташкилотларида ҳисобот сайлов йиғилишлари, шунингдек район, шаҳар ва область партия конференциялари бўлиб ўтди. Бу йиғилишлар ва конференциялар ҳамма жойда юксак савияда, камчиликларни принципиал танқид қилиш ва ўзаро танқид қилиш асосида ўтди, коммунистларнинг сиёсий етуклиги ва активлиги ошганлигини, улар КПССнинг ленинчи Марказий Комитети теварагида зўр куч бўлиб бирлашганлигини ва жипслашганлигини, партия XXI съездининг ва КПСС Марказий Комитети пленумларининг қарорларини амалга оширишга ўзларининг бутун кучларини беришга бундан буён ҳам тайёр эканликларини намойиш қилди.

Ҳисобот-сайлов йиғилишларида ва партия конференцияларида 45,5 минг киши, яъни партия ташкилотимиздаги ҳар 5 коммунистдан бири сўзга чиқди, бу йиғилишлар ва конференцияларда районлар, шаҳарлар, областлар ва республика партия, совет ва хўжалик ташкилотлари раҳбарлари шаънига кўпгина танқидий фикрлар айтилди, камчиликларни йўқотишга қаратилган жуда кўп қимматли таклифлар киритилди.

Ҳозир Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бу танқидий фикрларни ва таклифларни ўрганмоқда ва умумлаштирмоқда, сўнгра бу фикрлар ва таклифлар Марказий Комитет бюросида муҳокама қилинади.

Партия комитетларининг вазифаси шуки, улар шу танқидлардан тўғри хулосалар чиқариб олишлари лозим. Коммунистнинг битта ҳам танқидий фикри, битта ҳам таклифи эътиборсиз қолмаслиги лозим.

Бизнинг партиямиз бошланғич партия ташкилотларининг жанговарлик қобилиятини мустаҳкамлашга, уларнинг хўжалик ва маданий қурилишдаги ролини оширишга ҳамиша жуда катта аҳамият бериб келди ва бериб келмоқда. Ҳозирги вақтда кўпгина партия ташкилотларида 50 — 100 ва ундан ҳам кўпроқ коммунист бор. Бу, 15 саноат корхонасида, 259 колхозда ва 92 совхозда партия комитетлари тузишга, 2746 цех партия ташкилотларига эса бошланғич партия ташкилотлари ҳуқуқини беришга имкон берди. Партия ташкилотлари секретарларининг кўпчилиги олий ва ўрта маълумотли, амалий иш тажрибасига эга бўлган кишилардир.

Бевосита ишлаб чиқаришда ишлаб турган коммунистларнинг сони 38 мингдан зиёдроқ кўпайди.

Республикада 2,5 мингга яқин партия контроли комиссиялари тузилди, буларнинг составига ўн мингдан кўпроқ коммунист кирди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ташаббуси билан жорий қилинган партия контролининг янги формаси ишни яхшилайдиган жуда тўғри тадбир бўлиб чиқди. Комиссиялар ижодий ташаббус ва активлик кўрсатиб, ишлаб чиқаришдаги ишларнинг аҳволига актив таъсир ўтказмоқдалар, камчиликларни йўқотишда, корхоналар ишини яхшилашда партия ташкилотларига ва маъмуриятга ёрдамлашмоқдалар. Ҳозирги вақтда КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорига асосланиб, совхоз партия ташкилотларида партия контроли комиссиялари тузилмоқда. Бу тадбир совхозлар фаолиятини яхшилашга ҳеч шубҳасиз ёрдам беради.

Шу билан бирга, баъзи шаҳар ва район партия комитетлари бошланғич партия ташкилотларига қониқарли раҳбарлик қилмаётирлар. Бўлиб ўтган ҳисобот-сайлов йиғилишларида 85 секретарь ва бюронинг иши қониқарсиз топилди. 2276 партия ташкилотида секретарлар алмашинди, шу жумладан 274 секретарь топширилган ишни уддалай олмаганлиги учун бўшатилди.

Бир қанча бошланғич партия ташкилотларининг фаолиятида конкретлик, муайян мақсадни кўзлаб ишлаш йўқ, улар хўжалик ҳаётига тузук таъсир ўтказмаётирлар. Айрим партия ташкилотлари сафида коммунистларнинг сони кам, 800 ишлаб чиқариш партия ташкилотида шу вақтгача партия бюролари йўқ.

Ҳамма корхоналарда, колхозларда ва совхозларда ҳам партия аъзолари ва кандидатларини жой-жойига қўйиб, улардан тўғри фойдаланиш таъминланган деб бўлмайди, уларнинг бир қисми моддий ишлаб чиқаришда бевосита қатнашмаётир, саноат ва қишлоқ хўжалигининг бир қанча жуда муҳим ва ҳал қилувчи участкаларида коммунистлар жуда кам. Чунончи, колхозлар ва совхозларда ишлаб турган 68,7 минг коммунистдан атиги 6.7 минг киши, ёки 10 процентдан камроғи чорвачилик билан шуғулланмоқда. Бухоро областининг ва Қорақалпоғистон АССРнинг чорвадорлари орасида коммунистлар айниқса оз.

Кўпгина шаҳар, район партия комитетлари ёш коммунистларни тарбиялаш билан тузук шуғулланмаётирлар, уларни партия ва жамоат ишларига актив жалб қилмаётирлар, уларнинг баъзиларига ҳатто партия топшириқлари ҳам берилган эмас. Натижада кандидатларнинг анча қисми КПСС аъзолигига ўтиш учун етарли тайёргарликка эга бўлмай қолмоқда. 1960 йилнинг 1 январидаги маълумотларга қараганда, республика партия ташкилотида стажи ўтиб кетган 4186 кандидат борлиги аниқланди.

Бир қанча партия ташкилотларида йиғилишлар аҳён-аҳёнда чақирилади, яна бунинг устига йиғилишлар яхши тайёргарликсиз ўтказилади, бу йиғилишларда коммунистлар актив қатнашмайдилар ва бундай йиғилишлар коммунистларни, партиясиз активларни тарбиялаш, коллектив раҳбарлик принципларини амалга ошириш ишида муҳим роль ўйнамайди.

(ОХИРИ САККИЗИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВ докладининг охири

(БОШИ ЕТТИНЧИ БЕТДА)

Кўпгина партия ташкилотлари ўзларининг тарбиявий ишларида ҳар бир коммунист билан алоҳида иш олиб бормайдилар, партия интизомини бузиш ҳолларига кўпинча муросасозлик билан қарайдилар, партия интизомининг бузилишининг олдини олиш чораларини кўрмайдилар ва шунинг учун ҳам у ёки бу коммунистга нисбатан кўпинча партия сафидан чиқариб юборишга қадар жазо чораси кўришга мажбур бўлиб қоладилар.

Партия комитетлари бошланғич партия ташкилотларига раҳбарликни яхшилашлари, уларни ташкилий жиҳатдан мустаҳкамлаш чораларини кўришлари, коммунистларни саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг ҳал қилувчи участкаларига тўғри жойлаштириш, қолоқ участкаларни кадрлар билан мустаҳкамлаш, ҳар бир коммунистнинг корхоналарда, қурилишларда, колхозларда, муассасаларда ишларнинг аҳволи учун бўлган масъулиятини ошириш чораларини кўришлари лозим. Партия ташкилотларнинг секретарлари билан, айниқса биринчи марта сайланган секретарлар билан ишлашни кучайтириш, уларга конкрет раҳбарлик санъатини ўргатиш айниқса муҳимдир.

Бошланғич партия ташкилотларининг ишини бутун чоралар билан яхшилаш партия комитетларининг раҳбарлик услубини, ташкилотчилик фаолиятини янада такомиллаштириш билан чамбарчас боғлангандир.

Ҳозирги замон шароитида ташкилотчилик ишини яхшилаш, аввало, экономикани чуқур билишни, янги, илғор ташаббусларнинг ҳаммасини пайқаб ола билишни, бу ташаббусларни кенг омма орасига ёя билишни, камчиликларни ўз вақтида очиб ташлашни, қўшимча резервларни топиб, улардан тағин ҳам тўлиқроқ фойдаланишни таъминлашни тақозо этади.

Ташкилотчилик иши партия раҳбарларидан одамлар билан муттасил алоқада бўлиб туришни, одамларнинг талабларини, кайфиятларини ўрганишни, одамларнинг фикрига, таклифларига, танқидий мулоҳазаларига, партия ташкилотларидаги тортишувларга, коммунистлар ва комсомолларнинг активлигига диққат билан муносабатда бўлишни талаб қилади

Ташкилотчилик иши—партия сиёсатини, партиянинг қарорларини ҳар бир коллектив олдида турган конкрет вазифаларни оммага моҳирлик билан тушунтириб бериш, меҳнаткашларнинг сиёсий билимини ошириш, меҳнаткашлар олдида мунтазам равишда докладлар ва лекциялар билан чиқиб туриш демакдир.

Партия комитетларининг бутун фаолияти чинакам коллегиаллик руҳи билан суғорилиши ва ленинча принцип асосига қурилиши, яъни қарорларни коллектив бўлиб қабул қилиш ва бу қарорларнинг бажарилиши учун шахсан жавобгар бўлиш принципи асосига қурилиши лозим. Пленумларни, партия активларининг йиғилишларини чақириш муддатларига қаттиқ риоя қилиш керак.

Партия ташкилотлари ва уларнинг раҳбар органлари, барча кадрларимиз дадил, принципиал танқид ва ўз-ўзини танқидни авж олдиришга бутун чоралар билан ёрдамлашишлари, айрим участкалардаги камчиликлар тўғрисида тушган сигналларга сезгирлик билан эътибор бериб қулоқ солишлари, танқидга большевикча қулоқ солиш намунасини кўрсатишлари, ишдаги камчиликларни йўқотиш учун зарур чораларни кўришлари лозим.

Лекин бизда ҳали ҳам шундай раҳбарлар борки улар танқид бўлсин деб оғизда талаб қиладилару, аммо амалда ўзлари танқидга учраганларида бу танқиддан қўл силташга уринадилар ва ҳатто бир қанча ҳолларда танқид қилган кишиларни таъқиб қиладилар.

Сурхондарё область партия комитетининг раҳбарлари социалистик қонунчилик қўпол равишда бузилганлиги тўғрисидаги, соф виждонли кишиларга нисбатан ўзбошимчалик қилиш ва танқидни бўғиш фактлари тўғрисидаги жиддий сигналларга нотўғри муносабатда бўлганликлари масаласи кейинги вақтда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросида уч марта муҳокама қилинди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси область партия комитетининг собиқ секретари ўртоқ Умаровни қаттиқ жавобгарликка тортди. Денов район партия комитетининг секретарлари ўртоқ Ҳайдаровни ва ўртоқ Филипчукни ишдан олди ва Сурхондарё область партия комитети бюросига принципсизлик ва оилачиликка йўл қўйганлиги кўрсатиб ўтилди. Бундан тегишли хулосалар чиқариб олиш керак.

Партия комитетларининг фаолиятида ҳамиша сиёсий ўткирлик ва партиявий принципиаллик бўлиши лозим.

Кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялаш ишларини яхшиламай туриб ташкилотчилик ишини тинмай юксалтириш мумкин эмас. Оқибат натижада ҳар қандай ишнинг муваффақиятли бўлиши бу ишнинг кимга топширилганлигига, у ёки бу участкага қандай кишилар бошчилик қилаётганлигига боғлиқдир.

Ўзбекистон партия ташкилотлари КПСС XX ва XXI съездларининг қарорларини амалга ошира бориб, кадрларнинг сифат составини яхшилаш, энг муҳим участкаларни яхши тайёргарлиги бўлган, малакали ходимлар билан мустаҳкамлаш соҳасида анча иш қилдилар. Бу эса, халқ хўжалиги ва маданиятнинг ривожланишига, меҳнаткашларнинг сиёсий ва ишлаб чиқариш активлигини оширишга яхши таъсир қилди.

Кадрларнинг ишчанлик ва сиёсий савияси ўсмоқда. Марказий Комитет номенклатурасидаги ходимларнинг қарийб 80 проценти олий ва тўлиқсиз олий маълумотга эга. Раҳбар кадрлар составида маҳаллий миллатлардан бўлган ходимларнинг сони анча кўпайди.

Бўлиб ўтган партия конференцияларида саноат, қурилиш, транспорт, қишлоқ хўжалиги мутахассисларидан, ишнинг кўзини яхши биладиган ёш, ғайратли ходимлардан анча киши партия комитетларининг составига сайланди. Район, шаҳар ва область партия комитетларининг секретарлари қилиб халқ хўжалиги мутахассисларидан 145 киши сайланди. Энди деярлик барча шаҳар ва район партия комитетларининг секретарлари орасида саноат ва қишлоқ хўжалиги мутахассислари бор.

Бироқ, кадрлар билан ишлашда, айниқса Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XI пленумига қадар жиддий хатоларга йўл қўйилди. Марказий Комитетнинг ўзида ҳам, шунингдек маҳаллий партия комитетларида ҳам партия ишининг бу жуда муҳим участкасига эътибор сусайиб кетди. Буни шундан билиш мумкинки, топширилган ишни уддаламаганлиги ва ўз обрўйини тўкканлиги учун бир қатор ходимларни ишдан бўшатиш фактлари учрамоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бюроси йўл қўйилган хатоларни тузатиб, контролни кучайтирди ва барча кадрларга ва ташкилотларга нисбатан топширилган иш учун талабчанликни оширди. Марказий Комитетнинг XI пленумидан кейин Фарғона областида, Қишлоқ хўжалиги министрлигида, автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлигида ва бошқа баъзи ташкилотларда кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялаш иши қандай аҳволда эканлиги ҳар томонлама ўрганиб чиқилди ва Марказий Комитетда муҳокама қилинди. Кадрлар билан ишлаш масалалари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XI пленумида, шунингдек кўпгина маҳаллий партия комитетларининг пленумларида, партия активларининг йиғилишларида муҳокама қилинди.

Лекин кадрлар билан ишлаш даражаси КПСС XXI съездининг қарорларидан келиб чиқаётган вазифаларга ҳали ҳам тўла равишда жавоб берарлик эмас. Буни, жумладан, Хоразм область партия комитетининг мисолида кўриш мумкин.

Хоразм область партия комитети ва район партия комитетлари иқтисодий заиф колхозларни, кам ҳосил бригадаларни, чорвачилик фермаларини кадрлар билан мустаҳкамлаш учун етарли чоралар кўрмадилар, қишлоқ хўжалик мутахассисларини тўғри жойлаштиришни таъминлай олмадилар. Кўпгина район партия комитетларининг ва район ижроия комитетларининг, область партия комитети ва область ижроия комитетининг аппаратида ишлаб турган ходимлар орасида саноат ва қишлоқ хўжалиги мутахассислари жуда оз. Область партия комитети раҳбар кадрларни жой-жойига қўйишда қўпол хатоларга йўл қўймоқда. Топширилган ишни уддалай олмаган кучсиз ходимларни бир райондан иккинчи районга, бир вазифадан иккинчи вазифага кўчириб қўйишдек нотўғри, қораланган усулни қўлланмоқда. Хоразм область партия комитетининг бюроси кадрларга нисбатан юксак даражада талабчанлик қилмаётир, давлат интизомини бузаётган, ўзининг хизмат вазифасини суиистеъмол қилаётган, камтарликни унутиб қўяётган раҳбарларга нисбатан кўп ҳолларда муросасозлик қилмоқда.

Етти йиллик планни муваффақиятли бажариш манфаатлари кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш ишини бутун чоралар билан такомиллаштиришни, хўжалик ва маданиятнинг ҳамма участкаларини тажрибали, сергайрат, малакали, яхши тайёргарлиги бўлган ходимлар билан, одамлар билан ишлашни биладиган лаёқатли ташкилотчилар билан мустаҳкамлашни талаб қилади. Хотин-қизлардан кадрлар етиштириш ва уларни тарбиялашга алоҳида эътибор бериш керак.

Кадрларни амалий ва сиёсий сифатларига қараб танлашнинг ленинча принципларига оғишмай амал қилишни таъминлаш, кадрларнинг ишига асосан амалий фаолиятларининг натижаларига қараб баҳо бериш керак.

Кадрларни партия ва давлат интизомига қаттиқ риоя қилиш руҳида, ўз ишларининг натижаларига танқидий муносабатда бўлиш ва топширилган иш учун юксак жавобгарлик руҳида тарбиялаш тўғрисида бундан буён ҳам муттасил ғамхўрлик қилиш муҳим вазифадир. Давлатни алдашга, кўз бўямачиликка йўл қўяётган, суиистеъмол қилиш, совет қонунларини бузиш ва ижтимоий турмуш нормаларини бузиш йўлига тушиб олаётган шахсларга бизнинг сафларимизда ўрин бўлмаслиги керак.

Ижрони доимий ва амалий контроль қилиб туриш кадрларни тўғри тарбиялашнинг, кадрларга нисбатан талабчанликни оширишнинг, ҳамда хўжалик ва маданий қурилишда янги муваффақиятларни таъминлашнинг муҳим шартларидан биридир. Биз ижрони доимий текшириб туришни муттасил такомиллаштириб боришимиз лозим.

Амалпарастлик, ғийбатчилик, группабозлик, орабузувчилик, бир кишини иккинчи кишига қарама-қарши қилиб қўйиш сингари ўтмишнинг шармандали сарқитларидан ҳалиҳам қутилмаган ходимлар тўғрисида бир-икки оғиз гапириб ўтмоқчиман. Бундай ходимлар оз бўлса ҳам, лекин улар коллективимиздаги соғлом вазиятни заҳарламоқдалар, умумий ишга зарар етказмоқдалар, Ватанимизнинг душманлари, ёвлари қўлида ўйинчоқ бўлмоқдалар. Бизга ёт бўлган, капиталистик жамият ахлоқига хос бўлган бундай ҳодисаларга қарши кескин кураш олиб боришимиз лозим. **(Қарсаклар).**

Бизнинг нуроний социалистик жамиятимиз ленинча коллективизм ва қардошлик, ўзаро ёрдамлашиш ва кўмаклашиш принциплари асосига қурилгандир. Партия, совет, касаба союз, комсомол, хўжалик ходимларимизнинг характерли белгиси шуки, улар меҳнатсевар кишилардир, ҳамиша ижодкорлик ғайрати билан ёнаётган, партиявий принципиалликка қаттиқ риоя қилаётган, юксак даражада ишчан бўлган, партия ва халққа ниҳоят даражада содиқ, шахсан жуда камтар кишилардир.

Партия ташкилотлари кадрларга сезгирлик билан муносабатда бўлишлари ва эътибор беришлари, улар хатога йўл қўйганларида уларнинг хатоларини чидам билан тузатишлари лозим. Лекин ишдаги хатоларни, камчиликларни хас-пўшлаш ва атайин кўрмаслик, бундай хатоларга нисбатан либераллик қилиш, кадрларга нисбатан сезгир бўлишдан бутунлай узоқ хислатлардир. Бундай либерализм ва хатолардан кўз юмиш ишни ҳам, кадрларни ҳам ҳалок қилиши мумкин, холос.

Кўп миллатларнинг намояндалари яшаб ва ишлаб турган республикамизнинг ижтимоий-сиёсий ҳаёти учун характерли нарса шуки, кадрларимиз чуқур интернационализм руҳида тарбияланмоқдалар. Кадрларимиз орасида ўзбеклар билан бир қаторда руслар ва тожиклар, украинлар ва татарлар, қозоқлар ва арманлар, бошқа кўп халқларнинг намояндалари бордир. Улар коммунизм тантанаси йўлида бир-бирлари билан қардошларча дўст бўлиб ишламоқдалар, уларнинг муносабатлари ўзаро ёрдамлашиш, бир-бирини ҳурматлаш асосига қурилган. Биз бундан буён ҳам кадрларимизни интернационализм руҳида ва халқларнинг бузилмас қардошларча дўстлиги руҳида, умумдавлат манфаатларини чуқур тушуниш руҳида ҳормай-толмай тарбиялашимиз, миллий маҳдудлик ва маҳаллийчиликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши кескин кураш олиб боришимиз лозим. **(Қарсаклар).**

* * *

Ўртоқлар! Партиямиз ўзининг кўп қиррали бутун ташкилотчилик ва тарбиявий ишида Советларга, комсомол, касаба союз ташкилотларига таянмоқда. Булар коммунистик қурилиш вазифаларини ҳал қилишда жуда катта роль ўйнамоқдалар.

Кейинги йилларда Коммунистик партия хўжалик ва маданий қурилишда **маҳаллий совет органларининг** ролини оширишга қаратилган жуда муҳим тадбирларни амалга оширди. Советлар халқ маорифи, савдо, аҳолига медицина ва маданий-маиший хизмат кўрсатиш, шаҳарлар, посёлкалар ва қишлоқларни обод қилиш масалалари билан тағин ҳам активроқ шуғулланадиган бўлиб қолдилар. Уларнинг омма билан алоқаси анча мустаҳкамланди.

Давлат ишларини бошқаришга меҳнаткашларни тағин ҳам кенг тортиш мақсадида 1959 йил март ойида бўлиб ўтган сайловларда маҳаллий Советларга 58826 депутат, яъни 1957 йилдагига қараганда 15000 депутат кўп сайланди.

Советларнинг ташкилий-оммавий ишлари бирмунча яхшиланди. Советларнинг кўпчилигида ҳаётий муҳим масалаларни муҳокама қилмоқ учун сессиялар мунтазам равишда чақирилмоқда. Кўп депутатлар сайловчилар билан доимий алоқа қилиб турибдилар, сайловчилар олдида ҳисоб бермоқдалар. КПСС Марказий Комитетининг «Меҳнаткашлар депутатлари Советларининг фаолиятини яхшилаш ва уларнинг омма билан алоқасини кучайтириш тўғрисида» чиқарган қарори Советларнинг ишини яхшилашда катта роль ўйнади.

Шу билан бирга, шуни айтиб ўтиш керакки, кўпчилик маҳаллий Советларнинг, айниқса қишлоқ Советларининг иш савияси улар олдида турган вазифаларга ҳали етарли даражада жавоб бермаётир. Кўпгина маҳаллий Советлар ўзларининг хўжалик-ташкилотчилик вазифаларини яхши бажармаётирлар, қонунлар ва қарорларга, социалистик ҳуқуқ тартибига қаттиқ риоя қилиш устидан қониқарли контроллик қилмаётирлар.

Бир қанча маҳаллий Советларда депутатлар ўз фаолиятлари ҳақида сайловчилар олдида аҳён-аҳёнда ҳисоб бермоқдалар. Область Советларининг депутатларидан учдан бир қисми, шаҳар Советларининг депутатларидан қарийб ярмиси шу вақтгача ҳисоб бергани йўқ. Тошкентдаги район Советларининг 1056 депутатидан биттаси ҳам ўз сайловчилари билан учрашмади, улар олдида ҳисоб бермади. Советлардаги доимий комиссияларнинг кўплари активлик кўрсатмаётирлар.

Партия ташкилотларининг вазифаси, маҳаллий Советлар ва уларнинг депутатларининг хўжалик ва маданий қурилишдаги, меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатишдаги ролини бутун чоралар билан оширишдан иборат, Советлар молия масалалари, суд ва бошқа маъмурий органларнинг ишларини яхшилаш билан тағин ҳам конкрет шуғулланишлари, ҳамма жойда социалистик қонунчиликка қаттиқ риоя қилинишини таъминлашлари, ҳуқуқ тартибини муҳофаза қилишга жамоатчиликни кенг равишда жалб қилишлари лозим. Меҳнаткашларнинг хатлари ва шикоятларига сезгир бўлиб, диққат билан қулоқ солишни таъминлаш керак.

Партия ва совет ташкилотлари мудофаа ишини кучайтиришга кўпроқ эътибор беришлари, ДОСААФ ташкилотларига ва ҳарбий комиссарликларга кун сайин ёрдам бериб туришлари лозим. СССР Қуролли Кучларини яна кўп миқдорда қисқартириш тўғрисидаги қонунга мувофиқ армиядан демобилизация қилиниб қайтиб келадиган жангчиларни қабул қилиб олишга ва ишга жойлаштиришга яхши тайёргарлик кўриш жуда муҳим вазифадир.

* * *

Кейинги йилларда Ўзбекистон касаба союзлари сон жиҳатдан ўсди ва ташкилий жиҳатдан мустаҳкамланди. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон касаба союзлари сафларида 1 миллион 300 мингдан ортиқ ишчи ва хизматчи бирлашган. Касаба союзлари хўжалик ва маданий қурилишда айниқса КПСС Марказий Комитетининг 1957 йил декабрь Пленумидан кейин анча актив қатнашадиган бўлиб қолдилар. Социалистик мусобақани авж олдиришда ва коммунистик меҳнат бригадалари тузиш учун бошланган ватанпарварлик ҳаракатини ривожлантиришда касаба союзларининг роли кучайди.

Касаба союз ташкилотлари ишчи ва хизматчиларни ишлаб чиқаришни бошқаришда актив қатнашишга кенг равишда тортмоқдалар. Корхоналарда, қурилишларда 2 мингдан кўпроқ доимий ишлайдиган ишлаб чиқариш кенгашлари тузилди. Бу ишлаб чиқариш кенгашларида 100 мингга яқин ишчи, инженер-техник ходимлар ва хизматчилар қатнашмоқда.

Лекин Ўзбекистон касаба союзларининг ва уларнинг раҳбар органларининг ишларида бўлган ва КПСС Марказий Комитетининг 1957 йил декабрь Пленумида кўрсатиб ўтилган камчиликлар ҳали батамом тугатилгани йўқ.

Кўпгина касаба союз комитетлари мусобақага раҳбарлик қилишда расмиятчиликка йўл қўймоқдалар, мусобақанинг оммавий бўлишига эришмаётирлар. Бир қанча корхоналарда доимий ишлайдиган ишлаб чиқариш кенгашлари мунтазам равишда чақирилмаётир ва ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни тузук бажармаётир. Бир қанча касаба союз ташкилотлари ихтирочилик ва рационализаторликка, энг яхши ишлаб чиқариш илғорларининг тажрибаларини умумлаштириш ва ёйишга эътибор бермаётирлар, меҳнатни муҳофаза қилиш ва хавфсизлик техникаси ёмон ташкил этилганлигига индамай қараб турибдилар.

Узсовпроф, область совпрофлар, республика, область, фабрика-завод ва маҳаллий касаба союз комитетлари уй-жой ва маданий-маиший қурилишнинг боришига тузук таъсир ўтказмаётирлар, маиший хизмат кўрсатиш, савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг ишларини яхшилашда кунт билан ишламаётирлар, ошхоналар, магазинлар ва дўконларнинг иши устидан таъсирчан жамоатчилик контролини ҳали йўлга қўйганлари йўқ. Кўпгина касаба союз ташкилотларининг маданий-оммавий иши юксак даражада олиб борилмаётир.

Узсовпроф, қасаба союзларининг республика комитетлари ва область Советлари касаба союз ташкилотларига раҳбарликни яхшилашлари, етти йиллик планни муддатидан олдин бажариш учун бошланган социалистик мусобақада кенг меҳнаткашлар оммасини қатнаштиришни таъминлашлари, меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш тўғрисида муттасил ғамхўрлик қилишлари лозим.

* * *

Шонли Ленин комсомоли коммунизм қуриш учун курашда партиянинг жанговар, содиқ ва синалган ёрдамчисидир.

Ўзбекистон комсомол ташкилотининг сафларида йигит ва қизлардан 610 минг киши бирлашган. Корхоналар, қурилишлар, колхозлар, совхозлар, РТСларда комсомоллар қимматли ташаббус бошлаб бермоқдалар, ижодий ташаббускорлик қилмоқдалар, меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш намуналарини кўрсатмоқдалар. Шонли комсомолларимиз пахта териш машиналаридан юксак даражада унумли фойдаланиш учун курашда дадиллик ва матонат билан иш олиб бордилар, механизатор кадрларни, шунингдек 1960 йилда пахта ҳосилини териб олишга техникани тайёрлашда кўп иш қилмоқдалар.

Ленин комсомоли юборган йигитлар ва қизлар Катта Оҳангарон қурилишларида, Чирчиқ электр кимё комбинатини реконструкция қилишда, Фарғона нефть маҳсулотларини қайта ишлаш заводи қурилишида, Бухоро—Тошкент газ қувурини қуришда ва бошқа кўп объектларда фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Комсомоллар ва ёшлар КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг қарорини қизғин равишда қувватлаб, техникани тараққий эттириш учун, электр қувватини, хомашёни ва материалларни тежаш, темир йўл вагонларининг бекор туриб қолишини камайтириш учун курашда актив қатнашмоқдалар.

Партия ташкилотлари, Ўзбекистон Комсомол Марказий Комитети, область, шаҳар ва район комсомол комитетлари бундан буён ҳам ёшларнинг сиёсий ва ишлаб чиқариш активлигини бутун чоралар билан оширишлари, уларнинг ғайратини коммунизм тантанаси йўлида янги улуғ ишлар қилишга йўллашлари лозим.

КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорларини амалга оширишда, жамоат чорвачилигини янада юксалтиришда, республика комсомолининг роли катта. Комсомол ташкилотлари бу йил йигит ва қизлардан 7 минг кишини чорвачиликда ишлаш учун юборишга қарор қилиб ва жўхорикорлик бригадалари тузиш ҳаракатини авж олдириб яхши иш бошлаб бердилар.

Комсомолнинг ташкилотчилик ва тарбиячилик иши савиясини тағин ҳам юқори кўтариш, барча бошланғич комсомол ташкилотларининг жанговарлик қобилиятини тинмай ошириш муҳим вазифадир.

* * *

Ўртоқлар! Бизнинг мамлакатимиз ўз ижодий кучлари тўлиб-тошган ҳолда етти йилликнинг иккинчи йили марраларига чиқиб олди. Заводлар ва фабрикаларда, конлар ва қурилишларда, колхозлар ва совхозларда, илмий муассасалар ва конструкторлик бюроларида—ҳамма жойда ва ҳамма ерда мисли кўрилмаган яратувчилик ғайрати қайнаб тошмоқда. Барча совет кишилари ажойиб коммунистик жамиятни тезроқ қурамиз деган ягона фикр ва ягона интилиш билан яшамоқдалар.

Ўзбекистон ССРнинг экономикаси ва маданияти Совет Иттифоқи халқларининг аҳил қардош оиласида гуркираб яшнамоқда.

Социалистик Ўзбекистон меҳнаткашлари шонли Коммунистик партияга, Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги унинг ленинчи Марказий Комитети ва жонажон Совет ҳукуматига республикамизни гуллаб-яшнатиш тўғрисида муттасил ғамхўрлик қилиб, ҳамиша ёрдам бераётганликлари учун ўзининг чуқур миннатдорчилигини ва самимий ташккурини изҳор қилади. **(Давомли қарсаклар).**

Биз, совет кишилари ўлмас марксизм-ленинизм идеяларини актив амалга оширувчилар бўлганимиз учун бениҳоя хурсандмиз. Марксизм-ленинизм идеяларининг ҳаётбахш таъсири остида ҳозирги вақтда ер юзида жуда катта тарихий ўзгаришлар рўй бермоқда. Планетамизда бир миллиард киши ҳамжиҳат бўлиб социализм ва коммунизм қурмоқда. Осиёдаги деярли ҳамма мамлакатлар миллий мустақилликка эришди. Африка империализм кишанларидан қутулиш учун курашда биринчи улкан муваффақиятларни қўлга киритди. Мустамлакачилик асри асло қайтмайдиган бўлиб ўтмишда қолиб кетмоқда, адолат ва тараққиёт асри тобора янгидан-янги ғалабаларга эришмоқда.

Совет Иттифоқининг, халқ демократияси мамлакатларининг, жаҳон коммунистик ва ишчи ҳаракатининг ҳар бир янги муваффақияти билан инсониятнинг эркин истак-орзулари коммунизмнинг юксак идеаллари тобора кўпроқ турмушга сингиб бормоқда.

Мана шу олижаноб мақсад учун яшаш ва меҳнат қилиш улуғ бахт саодатдир, ўртоқлар!

Бизнинг съездимиз Совет Иттифоқининг, халқ демократияси мамлакатларининг меҳнаткашлари, бутун прогрессив инсоният улуғ кунни—Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 90 йиллигини нишонлашга тайёрланаётган кунларда ўтмоқда.

Абадий барҳаёт Ленин ҳамиша биз билан бирга! Халқимизнинг, жонажон Коммунистик партиямизнинг ҳамда содиқ ва матонатли ленинчи Никита Сергеевич Хрушчев бошчилигидаги партиямиз ленинчи Марказий Комитетининг ҳамма ишида Лениннинг доҳийлиги, Лениннинг донишмандлиги, Лениннинг иродаси, ленинча инсонпарварлик яққол кўриниб турибди. **(Давомли қарсаклар).**

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетини ва улуғ дўстимиз Никита Сергеевич Хрушчевни ишонтириб шуни айтишга ижозат берингки, ўртоқлар, ленинизмнинг улуғ байроғига ҳамиша содиқ бўлиб келаётган, жонажон Коммунистик партия теварагида маҳкам жипслашган Ўзбекистон партия ташкилоти меҳнаткашлар оммасининг авж олиб кетган ижодий активлигига моҳирлик билан бошчилик қилади ва етти йилликнинг улуғвор вазифаларини, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXI съездининг тарихий қарорларини муваффақиятли бажаришни таъминлайди **(Қарсаклар).**

Яшасин қудратли социалистик Ватанимиз! **(Қарсаклар).**

Яшасин коммунистик жамият қураётган қаҳрамон совет халқи! **(Қарсаклар).**

Коммунизм ғалабаларининг илҳомчиси ва ташкилотчиси улуғ Ленин партиясига шон-шарафлар бўлсин!

(Давомли, гулдурос қарсаклар. Ҳамма ўрнидан туради).

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советида

АҚАДЕМИК И. В. ҚУРЧАТОВ ХОТИРАСИНИ АБАДИЙЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА

КПСС Марказий Комитети ва ССР Иттифоқи Министрлар Совети академик И. В. Курчатовнинг ядро физикасини ривожлантиришда ва СССР Фанлар акдемиясининг Атом энергияси институтини барпо этишда (бу институт ташкил этилган пайтдан бошлаб унинг директори бўлиб келди) кўрсатган катта хизматларини назарда тутиб, қарор қилдилар:

1. Қуйидагиларга И. В. Курчатов номи берилсин:

а) СССР Фанлар академиясининг Москва шаҳридаги Атом энергияси институтига. Бундан буён бу институт СССР Фанлар академиясининг И. В. Курчатов номидаги Атом энергияси институти деб аталсин;

б) Белоярск атом электростанциясига.

2. Атом энергияси институтида ва Белоярск атом электростанциясида И. В. Курчатовнинг бюсти, шунингдек СССР Фанлар академиясининг Ленинград Физика-техника институти биносида И. В. Курчатов хотирасига мемориал тахта ўрнатилсин.

3. СССР Фанлар академиясининг И. В. Курчатов номида медаль таъсис этиш ҳақидаги таклифи қабул қилинсин. Бу медаль ядро физикаси соҳасидаги катта асарлар учун уч йилда бир марта ҳамда 20 минг сўм миқдорида пул мукофоти билан бирга берилади.

СССР Фанлар академиясига И. В. Курчатов номидаги медални бериш тартиби ҳақидаги Низомни тасдиқлаш топширилсин.

4. И. В. Курчатовнинг хотини — Марина Дмитриевна Курчатовага умрбод шахсий пенсия белгилансин.

ИГОРЬ ВАСИЛЬЕВИЧ ҚУРЧАТОВНИ ДАФН ҚИЛИШ МАРОСИМИ

9 февралда Москва меҳнаткашлари замонамизнинг энг машҳур физик олимларидан бири, СССР Фанлар академияси президиумининг аъзоси, СССР Олий Совети депутати академик Игорь Васильевич Курчатов билан охирги марта видолашдилар.

Кундуз соат 2 да Союзлар уйига кириш тўхтатилади. Марҳумнинг хоки солинган урна шу ерга қўйилган эди. Мотам маросими Қизил майдонга томон йўл олади.

Кундуз соат 3. А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, Н. А. Муҳитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, П. Н. Поспелов, А. Н. Косигин, Н. В. Подгорний ўртоқлар, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари А. Ф. Засядько, Д. Ф. Устинов, И. В. Курчатовни дафн этиш ҳукумат комиссиясининг аъзолари Мавзолей трибунасига чиқадилар.

Москва Совети ижроия комитетининг раиси ўртоқ Н. И. Бобровников академик Игорь Васильевич Курчатов хотирасига бағишланган мотам митингини очади.

Дафн қилиш маросимида сўзлаганлар академик И. В. Курчатовни атом энергиясидан инсоният бахт-саодати йўлида фойдаланишдан иборат жуда катта вазифаларни ҳал этиш устида ишлаган замонамизнинг энг буюк физик олими сифатида таърифлаб, унинг катта давлат фаолиятини қайд қилиб ўтадилар.

Мотам митинги тугайди. Марҳумнинг хоки солинган урна Кремль девори ёнига олиб борилади ва артиллерия салюти садолари остида девордаги токчага қўйилади. Токча қора мармар тахта билан қопланади. Бу тахтага олтин ҳарфлар билан бундай деб ёзилган:

Игорь Васильевич
КУРЧАТОВ
12 — 19—03 — I
7 — 19—60 — II

Совет Иттифоқи давлат гимни садолари улуғвор янграйди.

Қисқа сукунат ҳукм суради. Шундан кейин Мавзолей олдидан И. В. Курчатовга охирги марта ҳурмат кўрсатиб, шахдам қадам ташлаб ҳарбий бўлинмалар ўтади.

(ТАСС).

СОВЕТ-ИТАЛИЯ МАДАНИЙ БИТИМИ ИМЗОЛАНДИ

Катта Кремль саройида 9 февралда Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Италия Республикаси ўртасидаги тузилган маданий битимни имзолаш маросими бўлди. Бу битим ҳар иккала мамлакат ўртасида маданият, санъат, фан, техника ва спорт соҳасида қилинадиган ҳамкорликнинг асосларини белгилаб беради. Битим профессорлар, педагоглар, студентлар, ёзувчилар, артистлар, журналистлар ва бошқа кишиларни бир-бирларига юборишни; ҳар иккала мамлакат гражданларига стипендиялар таъсис этишни; академиялар ва бошқа илмий ҳамда маданий муассасалар ўртасида ахборотлар ва ҳужжатлар айирбошлашни; туризмни ривожлантиришга ёрдам беришни; китоблар, вақтли нашрлар, турли виставкалар, маданият, санъат, фан ва техника соҳасидаги радио ва телевидение эшиттиришлар, ҳужжатли фильмлар, илмий техника ҳамда маданий делегациялар, театр, музика ва бадиий коллективлар юборишни кўзда тутади.

Битимга мувофиқ, аралаш комиссия таъсис этилади. Бу комиссия маданий алоқалар программасини ишлаб чиқади. Маданий ва илмий-техника алоқалари соҳасида тузиладиган йиллик план давлат йўли билан ҳам, шунингдек ҳукумат муассасалари бўлмаган ташкилотлар ва ҳар иккала мамлакатнинг айрим гражданлари йўли билан ҳам маданий ва илмий-техника алоқалари соҳасидаги бошқа тадбирларни амалга оширишни ҳам истисно қилмайди. Совет-Италия аралаш комиссияси планда белгиланган тадбирларни амалга ошириш билан шуғулланади.

Битим рафитикация қилиниши керак. У ратификация ёрлиқлари айирбошлаган кундан бошлаб кучга киради.

Битим ва протоколларни имзолаш маросимида Совет давлати раҳбарлари ва Италиянинг давлат арбоблари ҳозир бўлдилар.

(ТАСС).

Редактор ўринбосари: М. ҚОРИЕВ.

Р. 05069. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. А-1529.